

Historisch overzicht van het sikhisme

met de nadruk op Goeroe Nanak en Goeroe Gobind Simh

Lynn Vandevoorde

**Verhandeling voorgelegd voor het bekomen van de graad van
licentiaat in de Oosterse Talen en Culturen**

Academiejaar: 2004-2005

Universiteit Gent

Promotor: Prof. dr. Frank Van Den Bossche

1. Dankwoord.

Dank aan de volgende personen:

Mijn promotor **Prof. Dr. F. Van Den Bossche** voor de hulp en richtlijnen bij het maken van deze thesis.

Prof. Dr. E. Moerloose voor het opgebrachte begrip voor de thesisstudenten.

Christine Everaert voor de hulp bij het zoeken van een geschikte brontekst voor mijn vertaling en voor de voorbije vier jaar waarin u de studenten zo nabij was.

Erik Seldeslachts om altijd bereid te zijn studenten uit de nood te helpen met hun thesisproblemen.

Hilda De Keukelaere voor de inspanningen het seminarie tot een gezellige en vertrouwde plaats te maken.

Manoj Kumar for helping me out with some difficulties in my translation.

Prof. Dr. W. Callewaert voor de gastvrije ontvangst op de Katholieke Universiteit van Leuven en de hulp bij het opzoeken van citaten die voorkomen in mijn tekst.

Mijn familie en vrienden omdat ze altijd voor mij klaarstaan.

Ten slotte wil ik alle professoren en lesgevers bedanken van wie ik de voorbije vier jaar heb les gehad, voor alles wat ze mij hebben bijgebracht.

2. Inleiding.

Mijn besluit om een thesis te maken over het sikhisme stond vrij snel vast. Ik heb dit onderwerp gekozen omdat ik zelf meer wou weten over deze religie en over de personen die het sikhisme hebben gevormd.

Daarom geef ik in deze thesis een overzicht van het leven en werk van de tien goeroes met speciale aandacht voor de eerste goeroe, Goeroe Nānak, en de laatste menselijke goeroe¹, Goeroe Gobind Siṁh. De reden waarom ik ervoor heb gekozen om Goeroe Nānak uitgebreider te bespreken is omdat hij de stichter is van deze religie. Ik heb ervoor gekozen om ook Goeroe Gobind Siṁh uitgebreider te bespreken omdat hij door het oprichten van de Khālāsā, het sikhisme een eigen identiteit heeft gegeven. Hij vooral is degene die het sikhisme heeft gemaakt tot wat het vandaag de dag is. Van deze twee goeroes heb ik de biografie vertaald uit het werk ‘Das Guru’ van Dr. Mahendra Mittal. Deze vertaling heb ik verwerkt in mijn thesis bij de bespreking van deze twee goeroes als de biografie.

In mijn vertaling heb ik een middenweg gezocht tussen een letterlijke en een vlotte vertaling. Waar ik te ver ben afgeweken van de originele tekst heb ik een voetnoot ingevoegd. Ik heb voornamelijk beroep gedaan op het woordenboeken van Mc Gregor en Bhargava's. Daarnaast heb ik ook gebruik gemaakt van verschillende andere woordenboeken zoals u in mijn bibliografie kunt zien. Verschillende Indische begrippen die meermaals voorkomen heb ik niet vertaald, maar uitgelegd in een verklarende woordenlijst.

Ik heb voetnoten voornamelijk gebruikt om begrippen uit te leggen, plaatsnamen te situeren en mijn vertaling te verantwoorden. Bij de voetnoten waar ik de verklaring in het woordenboek van Mc Gregor of in de Monnier-Williams heb gevonden, heb ik geen bron vermeld. Daarnaast heb ik ook voetnoten gebruikt om citaten die in mijn tekst voorkomen te duiden.

Ik heb de officiële transcriptie gebruikt voor de woorden uit het Hindī, voor de namen van gebouwen en literaire werken en voor de talen. De plaatsnamen die beter gekend

¹ Na Goeroe Gobind Siṁh is het goeroeschap in handen van de Guru Granth Sāhib.

zijn heb ik gespeld zoals meest gebruikelijk is. De minder bekende plaatsnamen zijn ook met transcriptie weergegeven.

Alle niet-Nederlandse woorden heb ik cursief geplaatst, met uitzondering van eigennamen.

Het woord ‘goeroe’ heb ik met een hoofdletter geschreven wanneer het deel uitmaakt van een naam bv. Goeroe Nānak; anders met een kleine letter. Omdat de benaming voor aanhangers van een godsdienst in het Nederlands over het algemeen zonder hoofdletter wordt geschreven bv. moslim; heb ik ervoor gekozen om ‘hindoe’ ook zonder hoofdletter te schrijven hoewel dit volgens het groene boekje wel moet. Ik vind het groene boekje hierin onduidelijk omdat dit enkel het geval is bij ‘hindoe’ en niet bij afleidingen van de andere godsdiensten.

Ten slotte wil ik nog vermelden dat het noodzakelijk is kritisch te staan tegenover de brontekst van mijn vertaling. In het sikhisme worden in de biografieën van de goeroes historische realiteit en mythe met elkaar verweven. Op dat vlak kunnen de biografieën van de goeroes vergeleken worden met de evangeliën uit de bijbel.

Deel I.....	Error! Bookmark not defined.
1. Dankwoord.....	1
2. Inleiding.....	2
3. Korte inleiding tot het sikhisme.....	6
4. Voornaamste aanleiding tot het sikhisme: de bhaktibeweging.....	7
4.1. Algemeen.....	7
4.2. Kabīr.....	8
5. De tien goeroes in het sikhisme: een overzicht met de nadruk op het leven en werk van Goeroe Nānak en Goeroe Gobind Singh.....	11
5.1. Goeroe Nānak Dev.....	13
5.1.2. Het godsbeeld van Goeroe Nānak.....	56
5.1.3. De invulling die Goeroe Nānak gaf aan het begrip ‘goeroe’.....	59
5.1.4. Goeroe Nānaks houding ten aanzien van de hindoes en de moslims.....	60
5.1.4.1. Goeroe Nānak en het hindoeïsme.....	60
5.1.4.2. Goeroe Nānaks poging om de hindoes en de moslims met elkaar te verzoenen.....	62
5.1.4.3. Goeroe Nānak en de islam.....	63
5.1.5. Ethiek in de leer van Goeroe Nānak.....	64
5.1.6. Biografieën van Goeroe Nānak: de <i>janamsakhī</i> ’s.....	67
5.1.7. De reizen van Goeroe Nānak.....	69
5.1.7.1. Van Sultanpur tot Joshi Math.....	69
5.1.7.2. Van Joshi Math tot Benares.....	70
5.1.7.3. Van Benares tot Dhubri.....	70
5.1.7.4. Reizen in Kāmrup en Āsa Desh.....	71
5.1.7.5. Van Dacca tot Sri Lanka.....	71
5.1.7.6. Van Sri Lanka tot Ujjain.....	72
5.1.7.7. Van Ujjain tot Talawaṇḍī.....	73
5.1.7.8. Van Sultanpur tot de berg Sumer.....	74
5.1.7.9. Van de berg Sumer tot Talawaṇḍī.....	74
5.1.7.10. Van Talawaṇḍī tot Hinglaj.....	75

5.1.7.11. Van Hinglaj tot Mekka en naar Baghdad.....	76
5.1.7.12. Van Baghdad tot Kabul en terug naar Kartārpur.	76
5.2. Goeroe Aṅgad Dev.	78
5.3. Goeroe Amardās.	81
5.4. Goeroe Rāmdās.	85
5.5. Goeroe Arjan Dev.	87
5.6. Goeroe Hargobind.	93
5.7. Goeroe Harirāy.	97
5.8. Goeroe Harikṛṣṇ.	99
5.9. Goeroe Tegh Bahādur.	101
5.10. Goeroe Gobind Siṃh.	105
5.10.1. Biografie.	105
5.10.2. De oprichting van de Khālsā.	122
5.10.3. Khālsā en Sahajdhāri.	126
5.10.4. De Dasam Granth.	129
6. Besluit.	132
Bijlagen.....	133
Bijlage 1: Overzicht van de genealogie van de goeroes.	133
Bijlage 2: Kaart van de Punjab met de belangrijkste plaatsen voor het sikhisme. .	134
Bijlage 3: De Guru Granth Sāhib.	135
Bijlage 4: Khālsā-jongetje.	136
Bibliografie	137
Woordenlijst.....	142
Index.	145
Deel II: Appendix: originele tekst	

3. Korte inleiding tot het sikhisme.

Het sikhisme ontstond in de vijftiende eeuw na Chr. binnen de *bhaktibeweging*. Daarnaast bezit het sikhisme ook elementen van de islam.² De naam *sikh* is afkomstig van de sanskritwortel *śikṣ*, dat ‘leren’ betekent.³ Een sikh is bijgevolg een leerling. Hij is de leerling van de goeroes en van God, die in het sikhisme als de ultieme goeroe wordt beschouwd.⁴

Er zijn ongeveer 19 miljoen sikhs over de hele wereld. De sikhs zijn het sterkst aanwezig in de Punjab, dit was de thuishaven van alle tien de goeroes.⁵ Er zijn ook belangrijke sikhgemeenschappen in Groot-Brittannië, Canada en de Verenigde Staten van Amerika.⁶

Tot op heden is het niet duidelijk of het sikhisme een aparte religie is, of deel uitmaakt van het hindoeïsme.⁷ Verschillende goeroes hebben pogingen ondernomen om het sikhisme een eigen karakter te geven en als aparte religie te definiëren. De belangrijkste onder hen was de tiende goeroe, Goeroe Gobind Singh. Door de Khālsā te creëren zorgde hij ervoor dat de sikhs duidelijk als sikhs herkenbaar waren. Dit is niet enkel door een verplichte kledingcode maar ook door een corpus van regels waaraan men zich moet houden. Daarnaast moet men ook een initiatieritueel ondergaan om tot de Khālsā te behoren.⁸

Het sikhisme is geen éénvormige godsdienst. Naast het normatieve sikhisme van de Khālsā bestaan er diverse andere vormen. De aanhangers van deze groeperingen worden de Sahajdhārī's genoemd. Sommige van deze Sahajdhārī's definiëren zichzelf als hindoes.⁹

² Meer over de verhouding van het sikhisme tot het hindoeïsme en de islam: zie pp. 62-65.

³ Sheth, 1983[1963], p. 900.

⁴ Singh, T., 1977, p. 87.

⁵ Zie bijlage 2 voor de belangrijkste sikh-plaatsen in de Punjab.

⁶ www.bbc.co.uk/worldservice/people/features/world_religions/sikhism.shtml, geraadpleegd op 2004-12-05.

⁷ Elst, 2002, p. 131.

⁸ Meer uitleg: zie p. 126.

⁹ Meer uitleg: zie pp. 127-129.

4. Voornaamste aanleiding tot het sikhisme: de *bhaktibeweging*.

4.1. Algemeen.

Het sikhisme vindt haar oorsprong in de *nirguṇī-bhaktibeweging*. Traditioneel wordt de *bhaktibeweging* opgedeeld in de *nirguṇī*- en *saguṇī*-beweging. De *saguṇī* aanhangers zijn in de meerderheid. Ze aanbidden antropomorfische vormen van het goddelijke wezen, meestal vormen van de goden Viṣṇu, Śīva, Devī¹⁰ en van hun naaste vrienden en familie. De volgelingen van *nirguṇī-bhakti* vereren over het algemeen een goddelijk wezen dat geen specifieke vorm heeft en dus ook niet- antropomorfisch is.¹¹

Eén van de voornaamste vernieuwingen met de *bhaktireligie* is de centrale rol die werd gegeven aan de levensverhalen van *avatāra*'s en heiligen. Hier moet er een onderscheid worden gemaakt tussen mythes, die dus weinig of geen historische waarheid bevatten, en legendes die zowel mythe als historische waarheid bevatten. De verhalen over de *avatāra*'s behoren tot de eerste categorie en die over heiligen zoals Kabīr, Goeroe Nānak en andere belangrijke historische personen binnen de *bhaktireligie* behoren tot de laatste categorie. In de *nirguṇī*-beweging is het bestaan van de *avatāra*'s van weinig of geen belang. Beide strekkingen hechten wel belang aan de levensverhalen van de stichters en de belangrijkste personen van specifieke sektarische tradities. Dit is vooral het geval in de *nirguṇī-bhaktibeweging*. In het sikhisme waren de levensverhalen van de tien goeroes onmisbaar bij de vorming van een eigen identiteit.¹²

De levensverhalen van de verschillende *nirguṇī*-heiligen komen in grote lijnen overeen, andere versies werden niet aanvaard en zijn niet overgeleverd. Naast het gedeelde algemene patroon en de thematische structuur hebben de verschillende levensverhalen ook veel folkloristische elementen gemeenschappelijk. Soms komen volledige episodes voor bij twee of meer heiligen. Een voorbeeld hiervan is het motief van het verdwijnen van het lichaam van de heilige en de vervanging ervan door

¹⁰ Devī betekent letterlijk godin. De naam Devī wordt naast de naam Mahadevī gebruikt voor de vrouw van Śīva, de dochter van het Himalaya-gebergte. Deze heeft twee gedaantes: een goede, Parvatī, en een slechte, Kali of Durgā. Zie Dowson [Ed], 1950, p. 86.

¹¹ Lorenzen[Ed.], 1995, p. 1.

¹² Ibid., pp. 16-18.

bloemen. Dit wordt verteld van Kabīr, Dādū en Goeroe Nānak. Het is moeilijk om te bepalen in hoeverre de verhalen overeenkomen met de historische realiteit maar dit is niet van belang in hun huidige gebruikscontext.¹³

Een ander belangrijk verschil tussen *saguṇī-* en *nirguṇī-bhakti* is dat de *saguṇī-beweging* vooral wordt gedomineerd door brahmanen, terwijl in de *nirguṇī-beweging* vele van de leiders en dichters behoren tot een lagere klasse of kaste. In de poëzie van de vroegere leiders van de *nirguṇī-beweging* zoals Kabīr, Raidās en Goeroe Nānak wordt de theologie, de rituele praktijken en de sociale ideologie van de *saguṇī-beweging* openlijk verworpen.¹⁴

Hoewel het sikhisme historisch gebaseerd is op de *nirguṇī-bhaktibeweging* wordt het heden beschouwd als een aparte religie.¹⁵

4.2. Kabīr.¹⁶

Omdat de leer van Kabīr veel invloed heeft gehad op Goeroe Nānak vind ik het belangrijk om hem nader toe te lichten.

Kabīr wordt beschouwd als één van de grootste dichters uit de *sant*-traditie in Noord-India. Hij beweert dat hij God heeft gezien toen hij in Maghar, nabij Gorakhpur, was en is naar Benares gegaan waar hij het grootste deel van zijn leven heeft doorgebracht. Kort voor zijn dood is hij naar Maghar teruggekeerd. Hij liet de islam achter zich, maar dit was niet om zich tot het hindoeïsme te bekeren. Hij refereerde naar zichzelf als *julaha*, iemand van de kaste van moslimwevers, maar in zijn werk bestaat er geen twijfel over de hindoe-invloed.¹⁷ Over het leven van Kabīr is niet veel meer geweten. Er wordt wel nog gezegd dat hij een leerling zou zijn van Rāmānand maar dit is niet zeker¹⁸.

De traditionele data van de geboorte en dood van Kabīr zijn respectievelijk 1398 en 1518. Daarnaast zijn er nog verschillende andere data in omloop: volgens Westcott is

¹³ Ibid., p. 183-188.

¹⁴ Ibid., p. 20-21.

¹⁵ Ibid., p. 1.

¹⁶ Mc Gregor, 1984, p. 46-51 tenzij anders vermeld.

¹⁷ Dwivedi, 1953, p. 35.

¹⁸ In Dwivedi, 1953, op p. 35 staat dat hij zonder twijfel een leerling was van Rāmānand.

Kabīr in 1440 geboren en in 1525 gestorven, Volgens Pitambar Datt Barthwal is hij in 1370 geboren en in 1444 gestorven.¹⁹ Daarnaast worden er nog andere data gespeculeerd. In verscheidene bronnen wordt er melding gemaakt van onenigheid tussen Kabīr en moslimjuristen in Benares en van de vervolging van Kabīr door Sultan Sikandar Lodī in het jaar 1517. In de sikh-*janamsākhī*'s staat er dat Kabīr en Goeroe Nānak elkaar hebben ontmoet in het jaar 1469. Het is echter niet zeker dat de tradities die Kabīr met Goeroe Nānak en Sikandar Lodī verbinden een historische basis hebben.

De verzen van Kabīr zijn in drie recensies overgeleverd. De noordelijke recensie bevat de verzen die aan hem worden toegeschreven in de Guru Granth Sāhib. De oosterse recensie is gekend als de Bijak, dit is een geschrift van de Kabīr-*panth* en is zonder twijfel het werk van Kabīr. Ten slotte is er nog de Rajasthaanse recensie, dit zijn handschriften die aan Kabīr zijn toegeschreven en die bewaard worden in de *sant*²⁰-gemeenschap rond Dādū²¹.

De leer van Kabīr was voornamelijk devotioneel en mystiek maar kende een grote morele en sociale nadruk. Kabīr verwierp het sociaal-religieuze systeem van de brahmanen, zowel de doctrines als de praktijk, en vond die waardeloos in vergelijking met het belang van devotie en het zingen van de lof van God. Zijn God is de God van Nāmdev, een van zijn voorgangers: Rām die niet voorzien is van kwaliteiten; de Satguru, Ware Goeroe; een wezen dat moet bereikt worden door adoratie van zijn ongekende Nām. Deze Nām is voor Kabīr groter dan de viṣṇuïtische namen die hij vaak gebruikt. Kabīr gebruikt ook islamitische namen en titels voor God. Hij gelooft dat de luister van God bereikbaar is voor degene die Hem liefheeft. Hij stelt zich voor dat God komt in de vorm van een mystieke pijl, of als mystiek geluid, dat het wereldse bewustzijn tot rust brengt en de geest vervult. Het mystieke van de gedachten van Kabīr neemt ook vorm in de symboliek van de unie van de ziel met God als Gods bruid.

¹⁹ Dwivedi, 1953, p. 34.

²⁰ *Sant* is een naam die gegeven wordt aan iemand die niet alleen heilig is maar ook de kwaliteiten waarheid, nederigheid, medeleven, heroïsme en vrijgevigheid bezit. Tot het einde van de 19de eeuw werden de heilige mannen in het Sikhisme *Bhāī* genoemd. Vanaf de 20ste eeuw kwam het woord *sant* in gebruik. Nog later is deze term in gebruik geraakt voor persoonsverering en cultus. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 413.

²¹ Dādū behoort tot de *nirguṇī-bhaktibeweging*. Zie Klostermaier, 1994², p. 144.

Hij gaat zelfs zover door te stellen dat de geliefde van Rām grootser kan zijn dan Rām zelf. Dit symbolisme kan ontleend zijn aan het soefisme²² of aan de Kṛṣṇa-devotie.

Hij had kritiek op de toenmalige maatschappij wat zich vertaalde in de volgende thema's: de menselijke slechtheid, dwaasheid, zonde en ook alle vormen van geïstitutionaliseerde religie. Voor Kabīr is de echte hindoe of moslim de eerlijke mens en zijn de echte *yogī*'s en brahmanen deze die een toestand bereiken die het bewustzijn overstijgt. Kabīr benadrukte dat eerlijkheid de moraal is en dat men naar zijn medemens moet kijken als zijn gelijke. Door dit te doen bereikt men God of toch zeker een gezegende toestand. Een gevolg van die gedachten is dat hij het onderscheid tussen de verschillende kasten niet aanvaardt. Hij vindt ook dat er geen geldend onderscheid is tussen de aanhangers van het hindoeïsme en de islam. Beide moeten verder kijken dan hun geloof, hun voorwerp van verering en moskee en zich concentreren op de ultieme realiteit van de Nām. Hij verkondigde wederzijdse tolerantie tussen hindoes en moslims zoals tussen zonen van eenzelfde vader.²³

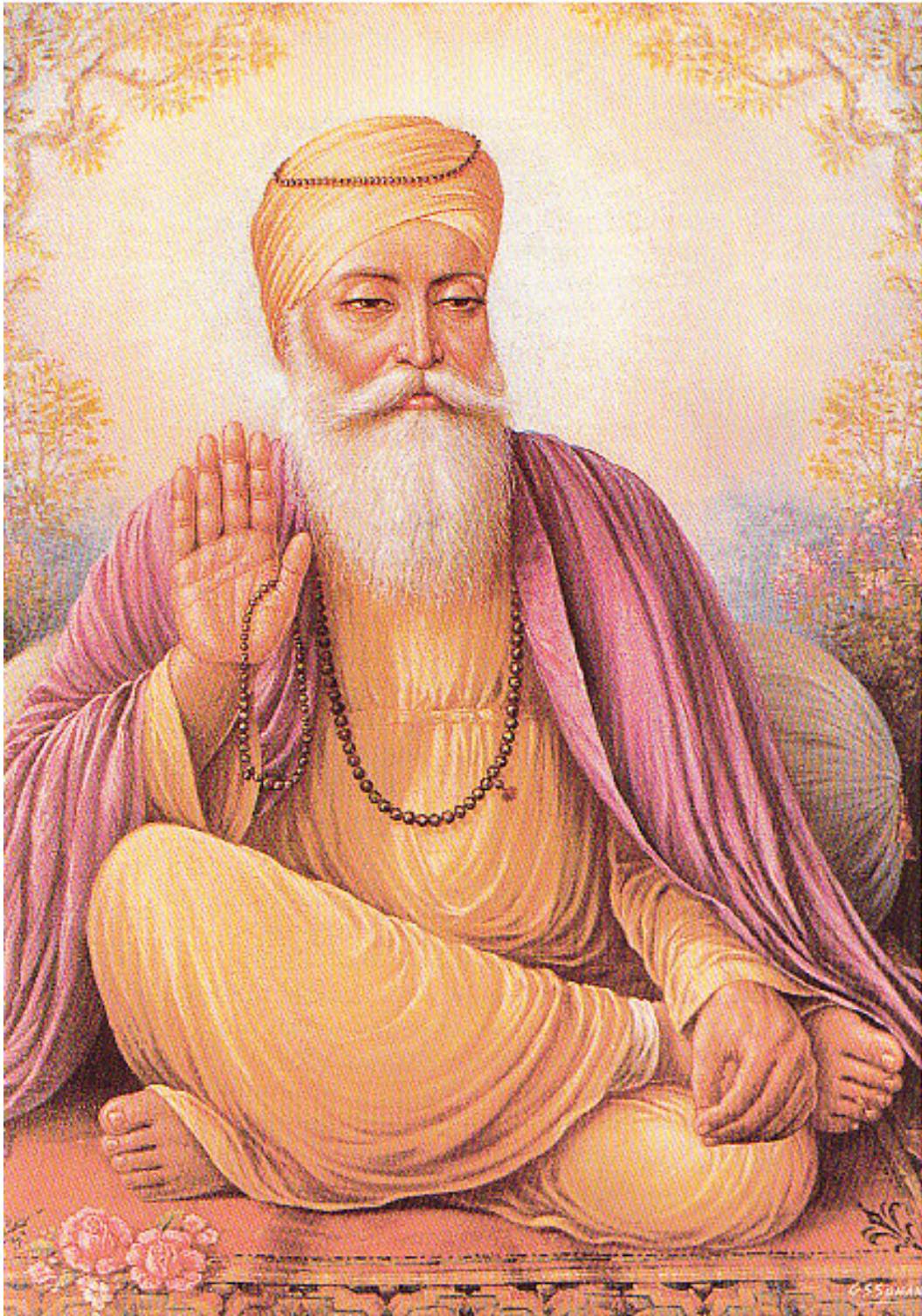
²² Het is zeker dat hij invloed ondervond van het soefisme. Er is sprake van dat hij een volgeling zou zijn geweest van Sheikh Taqui maar dit is al weerlegd. Zie Dwivedi, 1953, p. 35. Het soefisme is een tak van de soennitische islam. Soefisme is meer filosofisch gericht en toleranter dan de islam. Zie Bhattacharya, 1967, p. 795.

²³ Dwivedi, 1953, p. 36.

5. De tien goeroes in het sikhisme: een overzicht met de nadruk op het leven en werk van Goeroe Nānak en Goeroe Gobind Siṃh.²⁴

²⁴ Zie bijlage 1 voor een schema van de genealogie van de goeroes.

Goeroe Nānak.

Bron: India Perspectives, December 2004.

5.1. Goeroe Nānak Dev.

5.1.1. Biografie.

Goeroe Nānak Dev, die de mensen van nieuwe zaken bewust maakte en zo een nieuw tijdperk inluidde, was een verbazingwekkende persoon²⁵. Hij was een grote *sant*²⁶, een toegewijde gelovige, een revolutionaire maatschappijhervormer, een vooruitstrevende stichter van een nieuwe moraal en een menslievende, ondoorgrondelijke filosoof. Vóór het tussentijdperk was Goeroe Nānak mogelijks de enige theoloog die zijn ontevredenheid uitte over het politieke terrorisme van zijn tijd, de tirannie, het geweld tegenover levende wezens en de onderdrukking. Dit alles vond plaats tijdens de periode van de mogulkeizer Bābar²⁷. Bij de aanval van deze op de poort van Aimanābād²⁸ toonde Nānak zijn grote woede over het geweld en de wreedheid die hiermee gepaard ging. Hij uitte ook zijn ontevredenheid over de genadeloze en wrede heerschappij van Bābar en zijn medewerkers door deze te vergelijken met een leeuw die wordt bijgestaan door honden en messen.

“राजे सिंह मुकदम कुत्ते । जगा जगाइन बैठे सुत्ते ।

चाकर नहदां पाइनह धाउ । रतु पितु कुति हो चटि जाहूँ ॥

...कलि काती राजे कसा ।”

“राजे सीह मुकदम कुत्ते ॥ जाई जगाइन्हि बैठे सुत्ते ॥

²⁵ Lett.: Was rijk van een bijzondere persoonlijkheid.

²⁶ Zie noot 20.

²⁷ In 1519 begonnen de invasies van de mogulkeizer Bābar in India. Na India driemaal te zijn binnengevallen vestigde hij zijn dynastie in het jaar 1526. In de eerste jaren onder zijn heerschappij was er geen stabiliteit en heerste er onrust. Zie Singh, 1953, p. 23. Goeroe Nānak heeft een aantal verzen geschreven waarin hij de invallen van Bābar veroordeelt. De verzameling van die verzen heet de *Bābar Vāni*. Ibid., p. 163.

²⁸ De belegering van Aimanābād vond plaats in 1521. Aimanābād heette vroeger Sayyidpur en bevindt zich in Pakistan in het Gujranwala district, 80 kilometer van Lahore.

Bābar gaf opdracht tot een algemene slachtpartij van de bevolking en duizenden personen werden gevangen genomen. Goeroe Nānak werd geraakt door de slechte behandeling van de gevangenen, vooral door de mishandeling van de vrouwen. Hij zou zelfs in zijn razernij God in twijfel hebben getrokken. Zie Majundar[Ed.], 1974, p. 306.

चकर नहदा पाइन्हि धाउ ॥ रतु पितु कुतिहो चटि जाहु ॥²⁹

...कलि काती राजे कासाई ॥”³⁰

“De koningen zijn als hoeren³¹, de hovelingen als honden;

want, ze wekken degenen die in Gods vrede slapen.”³²

...De Kaliyug is als een mes.”³³

Hij blies de toenmalige Indische maatschappij nieuw leven in³⁴ door een nieuw politiek bewustzijn uit te roepen. Hierdoor werd Goeroe Nānak beschouwd als een leider van de mensen die een nieuw tijdperk inluidde. Deze maatschappij was zich nu volledig bewust van de *dharma* en van de politieke situatie. Hij aanvaardde geen enkele vorm van verdeeldheid. Zijn verzen handelden altijd over de juiste erkenning van de Indische identiteit. Hij was een hevige voorstander van gelijkheid tussen alle sociale groepen, eenheid, het hebben van hogere idealen en van sociale rechtvaardigheid. Goeroe Nānaks hart ging altijd uit naar de *dalits*³⁵. Hij trad vastberaden naar voor met zijn protest tegen de uitbuiting. Nānak is samen opgestaan met de mensen die zelfs nog lager beschouwd werden dan de lagen. Wat had hij immers bij de vooraanstaanden te zoeken?

“नीचां अंदर नीच जाति नचिहु अति नीच ।

नानक तिनके संग साथ बडियां सिंउ क्या रीस ॥ ”

²⁹ Callewaert, 1996, p. 1288/ 22; 2-5 en 22; 2-6.

³⁰ Ibid., p. 145/ 16; 1-1.

³¹ In het citaat dat ik uit mijn brontekst heb overgenomen staat er सिंह in plaats van सीह. In vele vertalingen worden de koningen met leeuwen vergeleken. Dr. Gopal Singh vertaald सीह met hoer. सीह is een synoniem van सेही en betekent onder andere stekelvarken. Zelf opteer ik voor deze vertaling. Zie Syamsundardas[Ed.], 1973, p. 6050.

³² Zie Singh, G., 1978, p. 1229.

³³ Ibid., p. 137.

³⁴ Lett.: Hij vulde de toenmalige Indische maatschappij met een nieuwe kracht.

³⁵ *Dalit* is het *Marathi*-woord voor untouchables. Het werd oorspronkelijk gebruikt voor volgelingen van Ambedkar maar nu is het een van de meest voorkomende termen om untouchables te identificeren. *Dalit* wordt soms ook gebruikt om onderdrukte mensen in het algemeen aan te duiden. Zie Mendelsohn & Viziany, 1998, p. vii.

“नीचा अंदरी नीच जाति नीची हुआति निचू ॥

ननक तिन कै सगि साथि वाडिआ सिउ किआ सीस ॥”³⁶

“De laagste van de lagen, de laagsten van degenen die laag geboren zijn,

*Nānak zoekt hun gezelschap. De vriendschap van de groten is onbeduidend.”*³⁷

Goeroe Nānak vond dat degenen die zich hard hebben ingezet voor de religie goede verdiensten kregen. De kostwinning van de rijke klassen daarentegen draagt de sporen van het bloed, zweet en tranen van de armen.³⁸ Het schaden van de zelfwaarde³⁹ van anderen is voor de hindoes als het eten van rundvlees en voor de moslims als de consumptie van varkensvlees.

Hij voerde volop oppositie tegen de hindoetradities van zijn tijd die vol waren van hypocriete devotie en pretentie. In zo een tijdperk heeft hij met alle middelen geprobeerd de weg van de waarheid te tonen aan de maatschappij. Dit deed hij door de onjuistheid van de toen gebruikelijke afzonderlijke *dharma* aan te vallen, alsook de onjuistheid van de gevestigde doctrine, de veelvuldige opvattingen en de devotie volgens de traditie. In die tijd was er in de hele maatschappij bijgeloof als gevolg van de egoïstische traditie van de brahmanen van de uitvoering van rituelen. Goeroe Nānak stichtte een nieuwe geloofsgemeenschap om zich tegen deze praktijken af te zetten. Het is precies deze geloofsgemeenschap die vandaag onder de naam ‘sikhgemeenschap’ is gekend. Hij beschouwde enkel degene die nadenkt over het Brahman⁴⁰ als een brahmaan, net zoals echte moslims degenen zijn die in hun hart een moskee van medeleven hebben, de moraal naleven, namelijk het vasten tijdens de maand ramadan⁴¹

³⁶ Callewaert, 1996, p. 15/ 3; 4-1 en 3; 4-2.

³⁷ Singh, G., 1978, p. 19.

³⁸ Lett.: Goeroe Nānak was van mening dat de *rofi*'s van de rijke klassen het bloed van de door hun onderdrukte *dalits* bevat net zoals de hardverdiende *rofi*'s van gelovigen melk bevatten.

³⁹ In het Hindī staat er अधिकार, wat letterlijk autoriteit, gezag betekent.

⁴⁰ Het Brahman is de alles doordringende, op zichzelf bestaande kracht. In de latere literatuur betekent het Brahman de kosmische eenheid. Zie Stutley, 1977[1917], p. 49.

⁴¹ De *ramadan* is de negende maand van de moslimkalender. In die maand werd de Koran op aarde gezonden en dat ging gepaard met het vestigen van de vasten. Zie Bosworth & van Donzel & Heinrichs & Lecomte[Eds.], 1995, vol VIII, p. 417.

en hun ware plicht naleven, namelijk de bedevaart naar de Ka'aba⁴². Goeroe Nānak was dus tegen geen enkele *dharma* of gevestigde doctrine als deze met oprechtheid werd beleefd⁴³. Hij wou kennismaken met de juiste *dharma* van iedere persoon. Hij vond dat er een vertrouwdheid moet zijn met hoe men een voorname hindoe en hoe men een oprechte moslim zou zijn, hoe men een goede soefie⁴⁴ kan worden en met een voortreffelijke *yogī*. Hij heeft zijn leven vanuit een uitgebreid perspectief benaderd.

Hij had het doel klaarheid te brengen in de menselijke geest⁴⁵. Hij zei dat het doel van de mensen eerbetoon, liefde voor anderen en deugdzame daden voor de medemens behoorde te zijn. Het leven en de boodschap van Goeroe Nānak Dev slaagden erin een nieuw licht en een gids te zijn voor de mensen die leefden in een periode van visieloosheid, ongeloof, egoïsme, materialisme, ongelijkheid, arrogantie, leugen en bedrog.

Nānak is gekomen om de wereld te redden.

Op 15 april 1469 werd Goeroe Nānak geboren in het huis van Mehtā Kālūrāy Bedī⁴⁶, een belastingsambtenaar van het dorp Talwaṇḍī⁴⁷. Deze werkte in dienst van de dorpsleider Bulār en hij was diens grootste vertrouweling. In het huis van Mehtā Kālūrāy Bedī was er geen armoede te bespeuren.

Het was een tijd waarin in India de onwetendheid wijd verbreid was.⁴⁸ De Indische hindoebevolking bleef maar om hulp vragen tegen de wreedheden van de moslimheersers. De *dharma* was verdwenen⁴⁹, de maatschappij was verdeeld en de onrechtvaardigheid zegevierde. Hindoes werden onder dwang tot de islam bekeerd en de basisprincipes van de islam werden opgedrongen. In zo een tijdperk is Goeroe

⁴² Dit is het meest beroemde heiligdom van de Islam, geheten de tempel of het huis van God, en gesitueerd in het midden van de grote moskee in Mekka. Moslims van over heel de wereld bidden naar de Ka'aba gericht en elk jaar maken honderdduizenden pelgrims de grote (*hajj*) of de kleine (*'umra*) bedevaart. Zie van Donzel & Lewis & Pellat & Bosworth[Eds.], 1978, vol IV, p. 317.

⁴³ Het zinsdeel 'als deze met oprechtheid werd beleefd' heb ik toegevoegd omdat de tekst zichzelf anders tegenspreekt.

⁴⁴ Zie noot 22.

⁴⁵ Lett.: de menselijke zielenroerselen te zuiveren.

⁴⁶ Dit is de vader van Goeroe Nānak. Zijn echt naam is Mehtā Kālyan Dās Bedī. Zie Singh, K., 1963, p. 29.

⁴⁷ Talwaṇḍī is 40 mijl gelegen van Lahore. Ibid., p.30.

⁴⁸ Lett.: Wanneer de duisternis van de onwetendheid overal was verspreid.

⁴⁹ Lett.: De overtuigingen volgens de *dharma* waren gebroken aan het zijn.

Nānak geïncarneerd geworden en op de aarde gekomen voor de verlossing van de mensen.

Zijn moeder heette Tr̥ptā. Zij was een deugdzame dame en in haar hart was er een groot medeleven met de armen. Voordat Nānak geboren werd, had Mātā Tr̥ptā al het leven geschonken aan een dochter. Haar naam was Nānakī. Nānak is net zoals zijn zus genoemd naar de familie van zijn moeders kant.

Nānak werd geboren in het dorp dat vroeger Talwaṇḍī van Rāe Bhoye werd genoemd. Later werd deze plaatsnaam Nanakāna Sāhib genoemd omdat het de geboorteplaats van Goeroe Nānak is. Bij de geboorte van Nānak voorspelde de wijze paṇḍit Gopāldās: “Dit kind is een *avatāra* van Īśvar, hij is op de aarde gekomen met als doel voor het welzijn van de mensheid te zorgen. In de Gītā⁵⁰ sprak de goddelijke, luisterrijke Kṛṣṇa:

“यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।

अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।

धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भामि युगे युगे ॥”

“Waar en wanneer ook maar de dienst van God in verval raakt, O telg van Bhārata⁵¹, en

godeloosheid de overhand neemt, daar en ter dien tijde daal Ik Zelf neer.

Om de toegewijden te bevrijden en de goddelozen te verdelgen en om de beginselen der

godsdiens te herstellen, verschijn Ik Zelf in tijdperk na tijdperk.”⁵²

Bijgevolg heeft de geboorte van Goeroe Nānak ook plaatsgevonden met precies dit doel.⁵³ De Paramatvā heeft hem op de aarde gezonden om de hindoe-*dharma* te

⁵⁰ Met de Gītā wordt de Bhagavatgītā bedoeld. Dit is het lied van de heer, het lied van Kṛṣṇa; een deel van het Mahābhārata. In de Gītā wordt aangetoond dat het oude geloof in het offer als de enige weg naar bevrijding niet meer geldt. Enkel daden die voortkomen uit altruïstische motivaties, devotie tot de God en geloof in zijn grootheid kunnen leiden tot de realisatie van het Brahman (= eenmaking met de Alziel). Zie Stutley, 1977[1917], p. 372.

⁵¹ Dit is de naam van een Arische stam die vooraanstaand was in de vroege Vedische periode. Bhārata is ook de naam die gegeven wordt aan de post-Vedische afstammelingen van die stam. Zie Stutley, 1977[1917], p. 43.

⁵² Dit zijn verzen 7 en 8 uit hoofdstuk IV van de Bhagavatgītā. Zie Bhaktivedanta, 1976, pp. 214-218.

beschermen.” De wijze *paṇḍit* heeft toen ook nog gezegd dat in het tijdperk van de *purāṇa*’s⁵⁴ de grote *ṛṣi*⁵⁵ Vyāsa⁵⁶ als eerste de geboorte van Nānak had voorspeld.

Het grootbrengen van Goeroe Nānak begon nu met veel liefde in het huis van de belastingsbeambte Mehtā Kālūrāy Bedī. Grote zus Nānakī gaf veel aandacht aan haar kleine broertje en ze zagen elkaar erg graag. Ze nam gewoonlijk Nānak met zich mee om te gaan spelen. De kinderen van de buurt kwamen om met beiden, broer en zus, te spelen en ze konden het allemaal goed met elkaar vinden. Reeds sinds zijn kindertijd kwamen de zoete woorden “Sat Kartār” uit de mond van Nānak. De betekenis van deze woorden is: de waarheid is dat de Paramtatvā hij is die geboorte heeft gegeven aan ons, al de rest is een leugen.

Toen Nānak vijf jaar was, heeft zijn vader hem naar de *paṇḍit* Gopāldās Pāndhā gezonden om kennis te verwerven. Toen deze de ideale leerling kreeg, kwam er geen einde aan zijn vreugde. De *paṇḍit* begon Nānak met veel zorg te onderwijzen. Nānak van zijn kant leerde veel bij van de *paṇḍit*.⁵⁷ Op een dag vroeg hij Nānak om het woord ॐ⁵⁸ uit te spreken. Nānak sprak ॐ uit maar vroeg daarbij naar de betekenis van ॐ.

Toen *paṇḍit* Gopāldās het jongetje Nānak deze vraag hoorde stellen was hij uit zijn lood geslagen. Hij verbaasde zich over deze drang naar kennis die aanwezig was in de geest van het kleine jongetje. Deze drang naar kennis van de jongen tevreden stellend vertelde *paṇḍit* Gopāldās hem dat ॐ de naam is van het allerbeschermende Opperste

Wezen. Hierop sprak het jongetje Nānak: “Heer *paṇḍit*, ik noem deze Sat Kartār, omdat hij onze schepper is. Hij is het Ware Opperste Wezen.” De *paṇḍit* was erg onder de

⁵³ Ik heb de vier regels die hierboven staan in de oorspronkelijke tekst niet vertaald omdat die ook een weergave zijn van wat er in het citaat vermeld wordt.

⁵⁴ Dit is een verzameling van sanskritwerken waarin het gaat over aspecten van de oude Indische geschiedenis, legendes, mythologie of theologie.

⁵⁵ Een *ṛṣi* is een ziener. Hij is het ideaal of het model dat andere mannen in staat stelt om spirituele ontwikkeling te krijgen. Zie Stutley, 1977[1917], p. 251.

⁵⁶ Vyāsa is een naam die gegeven wordt aan de samensteller van literaire composities. Die naam wordt ook toegepast op voorname personen die door hun naam bepaalde autoriteit geven aan bepaalde werken. De samensteller van het Mahābhārata, Kṛṣṇa Dvaipāyana, heeft ook de naam Vyāsa gekregen. Ibid., p. 342.

⁵⁷ Lett.: Nānak van zijn kant bekam onderricht van de *paṇḍit*.

⁵⁸ Om, om, Aum is de syllabe die de oorsprong is van begin en einde. Aum is de eeuwige syllabe van alles wat bestaat behalve de ontwikkeling. Dit geluid omvat het verleden, het heden, de toekomst en alles wat bestaat buiten de drie vormen van tijd.

Het is ook een voorstelling van de hindoeïstische drie-eenheid; Brahmā, Viṣṇu en Śiva. Zie Stutley, 1977[1917], p. 213.

indruk van de woorden van het pientere jongetje en hij zei tegen de belastingsbeambte: “Jouw zoon is buitengewoon intelligent en wijs. Welke kennis ik ook had, ik heb hem die onderwezen. Nu rest er mij niets meer om hem te leren.”

De meester is zelf verschenen onder de vorm van Nānak.

Na dit van de *paṇḍit* te hebben vernomen heeft Mehtā kālūrāy zijn zoon naar Maulavī Kutubuddīn gezonden om Fārsī te leren. Maulavī begon op zijn beurt Nānak te onderwijzen. Het jongetje Nānak van zijn kant begon met veel aandacht Fārsī te leren. Op een dag vroeg Maulavī het jongetje Nānak om *Alif*⁵⁹ te zeggen. Hierop vroeg Nānak aan Maulavī de betekenis van *Alif*. Maulavī Kutubuddīn was enige tijd van slag door de vraag van het jongetje omdat hij zelf de betekenis van *Alif* niet kende. Toen heeft Nānak de betekenis van *Alif* in het Fārsī uitgelegd zoals een meester dat zou doen. Maulavī keek een tijdje verbouwereerd naar het jongetje Nānak. Daarna is hij naar Mehtā Kālūrāy gegaan en sprak: “Mehtā! Jouw zoon is waarachtig zelf de gedaante van God. Wat zou ik hem kunnen leren, hij kan de hele wereld onderwijzen.” Op die manier begonnen mensen van overal zich te verwonderen over de kennis van het jongetje Nānak.⁶⁰ De talrijke buitengewone en wonderlijke gebeurtenissen van die aard die in zijn leven voorkwamen, hebben ervoor gezorgd dat men begon te geloven dat hij een wonderlijk kind was. De mensen begonnen ook te geloven dat in het huis van Mehtā Kālūrāy God zelf was neergedaald onder de vorm van Nānak.

In die dagen was het ritueel van de *yajñopavīta*⁶¹, dit is het dragen van de koord op het lichaam, het gebruik onder de hindoes. Kālū Mehtā heeft de nodige regelingen getroffen en een uitnodiging gestuurd naar zijn vrienden en familie om Nānak ook de heilige koord te laten dragen. Maar Nānak weigerde dit resoluut. Hij zei dat zijn geloof niet zich niet bevindt in de garen van de heilige koord. De geest wordt niet rein door de heilige koord rond de nek te hebben. Om de geest zuiver te maken is er nood aan een oprechte religieuze inachtneming. Indien bij het dragen van de heilige koord er geen

⁵⁹ Dit is de naam van de eerste letter van het Arabische, en dus ook Perzische, alfabet. Het werkwoord *alifa* heeft als betekenis: vertrouwd zijn met, intieme relatie hebben met, erg gesteld zijn op, gewoon zijn of raken aan. Zie Cowan[Ed.], 1994[1979], pp. 28-29. Deze term wordt ook gebruikt om naar God te verwijzen.

⁶⁰ Lett.: op deze wijze was de reflectie over de kennis van het jongetje Nānak in zijn kindertijd overal verspreid geworden.

⁶¹ Dit is de inwijding van het dragen van de heilige koord. Deze heilige koord is de externe en zichtbare uiting van de interne en spirituele waardigheid. Zie Stutley, 1977[1917], p. 344.

voortdurende religieuze inachtneming is, en men niet zuiver blijft, wat is dan het nut van zo'n heilige koord? Voor hem is er een *yajñopavīta* nodig die iemand veranderd door het katoen van medelijden, de draad van de tevredenheid, de knoop van de muziek gebruikt tijdens het Holifestival⁶² en de waarheid. Zo een heilige koord immers zal niet breken, niet vuil worden en kan niet verbranden.

Toen ze de vastberadenheid van het jongetje Nānak zagen waren ze werkelijk allemaal met verstomming geslagen. Er was er niemand die hem de heilige koord kon doen dragen. Hij sprak:

“तगु कतीये ब्राह्मण वटे आइ ।

कुहि बकरा रिनि खाइया सभु को आखै पाई ॥

होई पुराणा सुटीये भी फिरि पाईये होरू ।

नानक तगु न तुटई जे तगि होयै जोरू ॥”

“तगु कपाहडु कतीऔ बाम्हणु वटे आइ ॥

कुहि बकरा रिन्हि खाइआ सभु को आखै पाई ॥

होई पुराणा सुटीआ भी फिरि पाईऔ होरु ॥

नानक तगु न तुटई जे तगि होवै जोरु ॥”⁶³

*“De brahmaan verdraait de koord die gesponnen is uit katoen,
en de mannelijke geit gedood en gekookt hebbende, eet hij het en zegt tot allen: "O, draag de
heilige koord." Wanneer de koord is versleten, word die door een andere vervangen. Maar
het zou niet breken, Nānak, als de koord kracht bevatte.”*⁶⁴

⁶² Dit is een lentefestival dat de plaats innam van een vroegere soort van Saturnalia. Dit is de overleving van een primitief vruchtbaarheidsritueel, gecombineerd met erotische elementen, komische opera's en volksdansen. Sommige van de eerdere elementen blijven; zoals het zingen van suggestieve liederen, het gooien van gekleurd water en het springen over vuur. Ibid., p.114.

⁶³ Callewaert, 1996, p. 471/ 15; 2-3 en 15; 2-4 en 15; 2-5 en 15; 2-6.

⁶⁴ Singh, G., 1978, p. 465.

Bijgevolg raakte Nānak geërriteerd door al deze valse rituelen die de brahmanen hadden in het leven geroepen om aan hun zelfgenoegzaamheid te voldoen. Hij zag dat de brahmanen zelf vanaf het moment van hun geboorte als kind tot hun dood, door geen enkel hindoe-gebruik waren gebonden en dat ze slechts hun zelfgenoegzaamheid voedden onder het mom van al deze hindoe-tradities. Het jongetje Nānak nam de uitdaging aan om in opstand te komen tegen al deze hindoe-tradities en hij verwezenlijkte dat de mensen de Sat Kartār aanbidden.⁶⁵

Hij ervoer dat de rijken⁶⁶ de hindoerituelen die door de brahmanen worden uitgevoerd altijd beschermden en dat al hun wensen vervuld werden. Het vervullen van de wensen van de armen daarentegen was helemaal niet mogelijk. Meer nog, de brahmanen hadden zelfs geen medelijden hen en ze terroriseerden de armen door hen op allerlei wijzen bang te maken opdat hun eigen⁶⁷ wensen zouden vervuld worden. Nānak begon zich al in zijn kindertijd af te zetten tegen zulke wreedheden. Als resultaat is niet enkel zijn protest gegroeid maar hebben ook zijn volgelingen zich in veel grotere getale bij hem gevoegd. Onder hen was zijn jeugdvriend Maradānā zijn trouwe medestander. Hoewel hij van geboorte een moslim was, was hij toch de allergrootste volgeling van Nānak. Hij is zijn hele leven, zonder ook maar één enkele uitzondering, bij Nānak gebleven en hij bewandelde de weg die door deze werd verteld. Waar Nānak ook ging, ging hij met hem mee. Bij de verspreiding van de ideeën en de doctrine van goeroe Nānak Dev Jī heeft Maradānā meer dan een handje geholpen. Maradānā zong gewoonlijk onder de mensen de spirituele richtlijnen van Goeroe Nānak Jī onder de begeleiding van de klanken van de *rabāb*⁶⁸ en op die wijze raakte hij hen tot in hun binnenste. Telkens wanneer er een boodschap kwam voor Goeroe Nānak van de Akāl Purukh zei deze:

“Maradānā, speel de rabāb, er komt een bāṇī⁶⁹.”

Het wonder ‘sahaj’⁷⁰.

⁶⁵ Lett.: en hij maakte de onbreekbare verwezenlijking van het doen hechten van de aanbidding van de *sat kartār* aan de mensen.

⁶⁶ Lett.: de geldbezittende, rijke en welvarende mensen. Dit heb ik vertaald als ‘de rijken’.

⁶⁷ ‘Eigen’ heb ik toegevoegd om duidelijk te maken dat hier de wensen van de brahmanen bedoeld worden.

⁶⁸ De *rabāb* is één van de oudste snaarinstrumenten. De klank is geschikt voor devotionele muziek en is zijn heel populair bij de professionele *kīrtan*-zangers. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 379.

⁶⁹ Een *bāṇī* is een uitspraak van een van de goeroes die is opgenomen in de Ādi Granth (Guru Granth Sāhib). Ibid, p. 64.

Al vanaf de kindertijd hield Nānak ervan zich in eenzaamheid terug te trekken. Hij ging vaak helemaal alleen onder een boom zitten, in concentratie verzonken. Toen hij het isolement van zijn zoon zag, gaf zijn vader hem de taak om de koeien en de buffels te hoeden. Gewoonlijk namen Nānak en zijn vriend Maradāna het vee mee naar de jungle, lieten het daar los om het te laten grazen en zetten zich onder een boom. Ze hadden de gewoonte om van 's ochtends tot 's avonds in de jungle te blijven. In die tijd hadden ze de gelegenheid om in harmonie te zijn met de natuur, waardoor ze de uitgestrekte manifestatie van het Opperste Wezen van dichtbij te zien. Ze ervoeren en begrepen het geheim van de Sat Kartār heel goed.

Op een dag is Nānak zodanig in meditatie verzonken over de Sat Kartār dat hij onder een boom ging liggen en in slaap is gevallen. Zijn vriend Maradāna had het vee met zich meegenomen en was al veraf. Na een tijdje begon de zon op het gezicht van jongetje Nānak te schijnen. Maar toen kwam er een cobra die haar nekribben spreidde en zich oprichtte. Doordat deze haar nekribben spreidde, blokkeerde ze de lichtinval op het gezicht van Nānak. Zolang de zon bleef schijnen bleef de slang heen en weer wiegen.⁷¹ Ondertussen was Bulār, de dorpsleider, daar te paard aangekomen en zag dit tafereel. Toen begreep hij dat dit kind geen gewoon kind was. Wanneer het zal volwassen geworden zijn, zal het zeker ofwel keizer ofwel een grote *sant*⁷² worden. Toen het jongetje uit de slaap ontwaakte en is de slang in het struikgewas gegleden. Langzaam heeft dit verhaal zich in het volledige dorp verspreid. De mensen begonnen het jongetje Nānak met een nieuwsgierige blik te aan te kijken. Ze begonnen ook een uitzonderlijk geloof in hem te stellen en hem als een wonderbaarlijk kind te zien.

Er is nog een gelijkaardige gebeurtenis: Op een dag is Nānak naar de jungle gegaan om het vee te laten grazen. Hij liet het vee zijn gang gaan, ging onder een boom zitten en begon te bidden tot de Sat Kartār. Het losgelaten vee betrad het veld van een boer en begon de oogst te vernietigen. Het jongetje Nānak zag vele vogels die harde graantjes aan het eten waren. Hij belandde in een roes en begon te dansen en zingen:

“राम की चिड़िया राम का खेत ।

⁷⁰ Zie p.66 en noot 211.

⁷¹ De auteur herhaalt hier nogmaals: met haar nekribben gespreid.

⁷² Zie noot 20.

खालो चिड़िया भर-भर पेट ॥”⁷³

*"Rāma's vogels, Rāma's veld,
eet vogels, je buikjes rond."*

Op dat moment kwam de boer daar aan en begon Nānak de huid vol te schelden. Hij verdreef het vee van het veld en is naar Rāy Bulār⁷⁴ gegaan om klacht neer te leggen. Deze luisterde naar de klacht van de boer, riep daarna de vader van Nānak en zei hem de boer te vergoeden. Toen kwam ook Nānak daar aan en zei tegen Rāy Bulār: “De boer moet zijn veld oogsten. Al het graan dat hij minder zou hebben dan waarop hij had gehoopt zullen we vergoeden.”

Rāy Bulār legde dit uit aan de boer, kalmeerde hem en zond hem vervolgens weg. De boer oogstte zijn veld, maar toen hij zijn oogst bekeek was hij verwonderd dat hij dubbel zoveel graan had dan waarop hij had gehoopt. Hij bleef een poos in verbazing en is uit schaamte niet naar Rāy gegaan. In plaats daarvan is hij naar Nānak gegaan en begon hem om vergeving te vragen. Hij viel neer voor de voeten van het jongetje en is een volgeling van hem geworden. Vanaf die dag stuurde Mehtā Kālūrāy zijn zoontje niet meer de jungle in om het vee te laten grazen.

Nānak Dev begon vanaf nu thuis te blijven maar geen enkel werk interesseerde hem. Hij bleef meestal stil alsof er in zijn geest onrust was. Mehtā Kālūrāy maakte zich natuurlijk ongerust over zijn zoon wanneer hij hem in zo'n toestand zag. Op een dag zei hij tegen hem: “Zoon! Hoelang zal dit nog blijven duren? Het zou goed zijn als je werk had. Maar het moet een eerlijk beroep zijn, want een beroep floreert niet met leugens.”

Rechtvaardig en eerlijk werk.

Toen Nānak Dev toestemde heeft Mehtā Kālūrāy hem twintig roepies gegeven en zijn jeugdvriend Bhāi Bālā⁷⁵ met hem meegestuurd. Nānak Dev trok er samen met Bhāi Bālā op uit om te werken. Onderweg troffen ze enkele *sādhu's* aan die afgetakeld

⁷³ Ik heb dit citaat opgezocht in de Guru Granth Sāhib maar niet teruggevonden.

⁷⁴ Rāy Bulār is de dorpsleider.

⁷⁵ Bhāi Bālā vergezelde Goeroe Nānak altijd op zijn reizen, waar hij ook ging, dragende de boodschap van vrede en goede wil onder de mensen. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 79.

waren door de honger en de dorst. Ze beoefenden een ascese waarbij ze niets aten of dronken. Toen hij met hen sprak, beseftte Nānak Dev dat er geen verlossing ligt in een ascese die bestaat uit het lijden van honger en dorst. Hij stuurde Bhāi Bālā de stad in om voedsel te vragen.

Alle *sādhu's* aanvaardden het voedsel dat Goeroe Nānak hen gaf en zegenden hem. Nadat hij de hongerigen had gevoed, was Nānak uiterst verblijd. Hij had de volledige twintig roepies uitgegeven. Hij was heel tevreden dat hij met de twintig roepies rechtvaardig en eerlijk werk had gedaan, in ruil daarvoor had hij veel *punya*⁷⁶ bekomen.

Nānak Dev keerde terug naar huis. Toen zijn vader de hele zaak had vernomen was hij erg kwaad en vol woede sloeg hij hem enkele keren. Rāy Bulār kwam dit te weten, riep Mehtā Kālūrāy bij hem en schold hem uit. Hij gaf Kālūrāy twintig roepies en zei: “Mehtā! Nānak is vanaf vandaag van mij. Zeg hem er niets over. Ik zal de schade vergoeden die hij jouw zou berokkenen.”

Rāy Bulār zei dit met een warm hart en tranen in zijn ogen omdat hij al had begrepen dat Nānak geen gewoon kind was. Hij is een reïncarnatie van Īśvar.

Bij verschillende gebeurtenissen is de geleerdheid van Nānak Dev te zien. Op een keer was hij de Gītā⁷⁷ aan het lezen. Toen kwamen Kālūrāy en *paṇḍit* Gopāldās daar aan en vroegen Nānak wat hij aan het lezen was. Daarop vertelde hij dat hij de Gītā aan het lezen was. Toen ze Nānak Dev vroegen om een deel voor te dragen legde hij het boek opzij en citeerde de Gītā uit het hoofd. Nadat de *paṇḍit* en zijn vader Mehtā Kālūrāy zo een recitatie van de Gītā hadden gehoord, waren ze enige tijd verbijsterd.

De ongerustheid van Mehtā Kālūrāy nam toe. Hij begon bang te worden dat zijn zoon *sādhu* zou worden. Daarom stuurde hij het jongetje Nānak naar zijn grote zus Nānakī in Sultānpur⁷⁸. Sultānpur was gelegen nabij Kapūrthalā⁷⁹ aan de oever van de Veīṃrivier. Nānakī was getrouwd met Jayarām, die was van daar afkomstig. De heerser van

⁷⁶ *Punya* betekent ‘goede verdienste’.

⁷⁷ zie noot 50.

⁷⁸ Schwarzberg[Ed.], 1978, p. 60, F4.

⁷⁹ Kapūrthalā is een stad elf mijl ten noordwesten van Jalandhar. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 249.

Sultānpur was een moslim van de Lodīdynastie⁸⁰. Jayarām, de echtgenoot van Nānakī, werkte in dienst van hem. Hij was een uitermate deugdzame en eerlijke man en hij stond hoog in de achting van de vorst. Mehtā Kālūrāy dacht dat Nānak door het verblijf bij zijn zus wijs zou worden in wereldlijke zaken en dat zijn aandacht niet meer zou uitgaan naar spirituele zaken.

Nānakī hield veel van haar jongere broer. Ze was blij dat Nānak bij haar verbleef en na een goed woordje van haar echtgenoot kreeg hij ook werk in de kruidenierswinkel (opslagplaats) van de Lodīvorst. Nānak was geleidelijkaan aan het opgroeien. Hij begon zijn kindertijd achter zich te laten. Dagelijks, bij het krieken van de dag, kwam hij in de kruidenierswinkel aan en bleef tot 's avonds werken. Nānakī en Jayarām waren heel tevreden dat hij zo opging in zijn werk.

Maar hun blijdschap veranderde al snel in een diepe bezorgdheid. Waardoor? Het was door de rechtsschapenheid van Nānak. Hij hield op geen enkele manier de boekhouding van de kruidenierswinkel bij. Telkens wanneer er iemand kwam en om iets vroeg, gaf hij dat zonder iets van vergoeding terug te willen. Hij sprak regelmatig:

“Er is geen hindoe, er is geen moslim⁸¹. Eén Akāl Purukh heeft geboorte gegeven aan alle wezens van de wereld. Alle wezens zijn kinderen van hem. Wat er ook is, dat alles is van hem. Niets hier is van mij of van jou.”

De mensen die in zijn buurt waren, begonnen hem graag te zien toen ze deze vers van hem hoorden. De armen⁸² verzamelden dagelijks buiten de kruidenierswinkel. Nānak gaf aan elk van hen wat ze nodig hadden zonder dat ze hoefden te betalen.

De werknemers van de vorst werden erg bezorgd toen ze dit zagen. Voor hen leek het zo dat Nānak op deze manier de volledige kruidenierswinkel van de vorst zal legen. De arme Jayarām zal de schade moeten vergoeden. Ze dachten even na en hebben toen bij Sultan Lodī klacht neergelegd tegen Nānak en hebben er een goed schepje bovenop

⁸⁰ De Lodīdynastie is in het jaar 1451 gesticht in Dehli door Bahlol Lodī. Ten tijde van Goeroe Nānak was Sultan Sikandar Lodī aan de macht. In 1526 werd de laatste Sultan, Ibrahim Lodī gedood door de inval van de Mogols onder Bābar. Zie Bhattacharya, 1967, p. 553.

⁸¹ In de tekst staat er **तुरक**. Dit kan zowel Turk als moslim betekenen.

⁸² Lett.: de hongerige mensen en de naakten in plaats van ‘de armen’.

gedaan⁸³. Nadat hij naar hen had geluisterd, liet Lodī Jayarām ontbieden en stuurde hem eropuit om de boekhouding van de kruidenierswinkel eens te bekijken. Hij stuurde enkele andere werknemers met hem mee.

Jayarām onderzocht de boekhouding samen met de andere werknemers en werkelijk alle spullen werden geïnventariseerd. Maar na deze te hebben bekeken waren ze verbaasd dat er in de kruidenierswinkel niets ontbrak. Ook de boekhouding klopte. Bij het zien van dit verbleekte het gezicht van al de werknemers die bij Sultan Lodī klacht over Nānak hadden neergelegd. De vorst, Sultan Lodī, heeft de werknemers die hun beklag deden over Nānak een standje gegeven en gewaarschuwd dat als iemand in de toekomst nog valse klachten had over Nānak, hij deze zwaar zal straffen.

Deze waarschuwing van de vorst heeft jaloezie en haatgevoelens jegens Nānak doen opflakkeren bij de werknemers die het al niet erg voor hem hadden. Als wraak zetten ze de incompetente, extreem islamitische *mullāhs*⁸⁴ tegen hem op. Deze begonnen nu pogingen te ondernemen om Nānak telkens weer in diskrediet te brengen. Maar hun wrok en jaloezie hadden geen enkele invloed op Nānak. Hij zette zich weer aan het werk, onverschillig lijkend, alsof er niets was veranderd en bleef de wensen van de behoeftigen vervullen.

Nānak was nu achttien jaar geworden, maar in de jonge geest was er ook maar geen enkele verandering aan het komen. Hij bracht op dat moment nog altijd zijn tijd door met het bidden tot de Akāl Puruṣ, of stond opnieuw in dienst van de armen. Wanneer zijn zus Nānakī dit zag, vroeg ze de raad van haar man of het zo zou zijn dat als Nānak zou trouwen hij zich aan zijn gezinsleven zou wijden. Maar Nānak was nu nog niet klaar voor een huwelijk. Hij bleef maar uitvluchten bedenken. Na verder aandringen van zijn huisgenoten trouwde hij dan toch op de vierentwintigste dag van de maand *jyeṣṭh*⁸⁵ met Sulakkhanī die de dochter was van de in Baṭālā⁸⁶ wonende Mūlacandra Khatri. De gehele plechtigheid voltrok zich op Nānaks verzoek in alle bescheidenheid. Hij negeerde de religieuze riten en gebruiken die sinds eeuwen gangbaar waren. Hij beschouwde God als zijn getuige en legde voor de ogen van Agni de belofte af heel zijn

⁸³ Lett.: zout en peper toevoegen in plaats van ‘er een schepje bovenop doen’.

⁸⁴ Een *mullāh* is een geleerde moslim die een aanzienlijke graad van religieus onderwijs verworven heeft en die aanleg heeft dit door te geven. Zie Bearman e.a.[Eds], 2000, p. 266.

⁸⁵ *Jyeṣṭh* stemt overeen met mei-juni.

⁸⁶ Schwarzberg [Ed.], 1978, kaart 135 d. Baṭālā ligt ten Noord-Westen van Amritsar.

leven de trouwgelofte in stand te houden⁸⁷. Ook na zijn huwelijk bleef Nānak in Sultānpur en bleef hij in de kruidenierswinkel werken.

Van jou, van jou, alleen van jou.⁸⁸

In de kruidenierswinkel kwam Nānak tellende van een, twee, drie altijd uit bij het getal dertien bij het berekenen van de prijs maar hij telde niet verder dan dertien. Het was hem niet toegestaan verder te tellen dan dertien. Het was zo dat alles wat daar ook maar was, van God⁸⁹ was. Door तेरा te zeggen werden alle goederen door God gewogen.⁹⁰

Nooit klaagde er iemand dat er te weinig aangerekend werd.

Nānak beschouwde zichzelf als de winkelier van God. De mensen verwonderden zich er soms wel over dat Nānak niet verder dan dertien kon tellen. Maar deze brave lieden wisten ergens wel dat Nānak God eerde. Hij was zich van de Akāl Puruṣ bewust geworden. Hij zei telkens dat alles wat er hier ook maar is, van hem is. Daarom zei hij tegen deze God: “Van jou, van jou.”⁹¹ Op deze wijze herdacht hij Hem en zei: “Hier is niets van mij.” Nānak wou iedereen dit doen begrijpen omdat wanneer dit zo zou zijn, ze in Īśvar zouden geloven.

Nānak verkondigde op deze wijze, door middel van verzen, zijn boodschap. Hij antwoordde op de vragen van de mensen. De gezellen van Nānak Dev, Bhāi Bālā en Bhāi Maradāna lieten de klanken van de *rabāb* weerklinken en deze woorden aan de mensen horen waarmee ze hen als het ware betoverden. Op die manier verspreidde de roem van Nānak zich onder de gewone mensen. Maar er waren er niet weinig die jaloers op hem waren. Ze wilden op alle mogelijke wijzen de kruidenierswinkel de hunne maken. Nānak leed onder deze vijandigheid van die mensen en hij begon in

⁸⁷ Lett.: de vorm van echtgenoot-echtgenote vol te houden. Dit heb ik met trouwgelofte vertaald.

⁸⁸ In de hinditekst staat er voor dertien तेरा in plaats van तेरह. M.i. is dit een opzettelijke foutieve lezing om zo तेरा een dubbele betekenis te geven. Om uit te leggen waarom Nānak altijd tot dertien telde werd er gebruik gemaakt van die dubbele betekenis van तेरा. Dit kan dan namelijk zowel ‘dertien’ als ‘van jou’ betekenen.

⁸⁹ Hier staat तेरा. Ik heb ervoor gekozen om dit als God te vertalen, omdat dit hier zo wordt bedoeld.

⁹⁰ Lett.: Door dit te zeggen werden alle goederen gewogen. Ik heb deze zin aangepast om de betekenis te verduidelijken.

⁹¹ Hier wordt er ‘Van jou, van jou’ bedoeld wanneer de auteur तेरा तेरा zegt maar er wordt verwezen naar al die keren dat Nānak tegen zijn klanten ‘dertien, dertien’ zegt.

zichzelf te denken hoe hij van dit werk zou kunnen worden verlost. Hij zocht de geschikte gelegenheid om van dit werk verlost te zijn zonder dat iemand hem dat kwalijk zou nemen⁹².

De aanblik van de Nirañkāṛ.

Nānak Dev was gewoon om dagelijks bij valavond naar de Veīṃrivier te gaan om te baden en om onder een boom aan de oever van de rivier te bidden tot God. Zijn goede vriend Maradāna ging dan met hem mee naar de rivier om zich ook te baden. Op een dag waren ze zo beiden in de rivier gegaan. Maradāna ging na het baden naar de oever en begon zijn kleren te wassen, maar Nānak ging naar het midden van de rivier waar het water diep was en ging daar kopje onder. Een tijdje later was hij nog altijd niet bovengekomen. Toen richtte Maradāna zijn aandacht op hem. Hij dwaalde rond. Een tijd later zette hij zich daar neer en wachtte tot Nānak bovenkwam maar Nānak kwam niet. Nu was Maradāna toch ongerust geworden. Het dacht dat Nānak was verdronken. Hij kwam in de stad aan al wenende en zichzelf op de borst slaande⁹³ en toen hij bij Jayarām thuis was, vertelde hij het hele verhaal. Na naar hem te hebben geluisterd barstte het hele huis los in verdriet⁹⁴ en gejammer. Dit nieuws verspreidde zich in het dorp als een lopend vuurtje.⁹⁵ Alle mensen die het gehoord hadden snelden naar de rivier⁹⁶. Het was zo dat de roem van Nānak in zo een grote mate was verspreid, dat niemand zo een verdrinkingsdood van hem kon aanvaarden. Het hele dorp was aan het snotteren aan de oever van de rivier. Duikers kamden de rivier tot ver uit maar Nānak of zijn dood lichaam was nergens te vinden. Ze keerden allemaal, lijdend onder het verdriet van hun verlies, terug. Nānakī was er slecht aan toe. Meer nog, ze was steeds maar opnieuw aan het jammeren dat haar Nānak een zuiver mens was, dat hij niet op deze manier kon sterven. Ze ijverde er naar iedereen dit te doen begrijpen maar het mocht niet baten.

Zo zijn er twee dagen voorbijgegaan. Maradāna ging iedere dag 's morgens naar de oever van de rivier en hilde terwijl hij daar neerzat. toen hij op de derde dag naar daar

⁹² Lett.: zonder enige vijandigheid. Dit heb ik vertaald met 'zonder dat iemand hem dat kwalijk zou nemen'.

⁹³ Ik heb 'op de borst' toegevoegd. Zichzelf op de borst slaan is een uitdrukking van verdriet.

⁹⁴ Lett.: huilen en slaan (op de borst).

⁹⁵ Lett.: Op de wijze van een junglevuur.

⁹⁶ Lett.: Alle mensen die het gehoord hadden liepen naar de rivier, deze precies waren lopende.

was gegaan, was hij verbaasd toen hij zag dat Nānak onder dezelfde boom als vroeger neergezeten, was aan het mediteren. Zijn gezicht straalde een bijzonder licht uit. Langs alle kanten zweefden er luchtballen. Maradāna's ogen vulden zich met tranen van geluk. Hij liep op Nānak toe, liet zich aan zijn voeten vallen en begon te wenen. Nānak streekte zijn hoofd met de hand en zei: "Gek! Waarom ween je? Ik ben naar de hemel gegaan om God te ontmoeten."

Maradāna maakte rechtsomkeer en liep naar het dorp. Toen hij aankwam begon hij hard te roepen:

"Nānak leeft... Nānak leeft!"

Toen ze hem hoorden roepen verlieten de mensen hun huis en liepen naar de rivier. Onder hen was ook de familie van Nānak. Zijn zus Nānakī zei tot haar echtgenoot met een krop in haar keel: "Ik had toch gezegd dat mijn broer een zuiver mens is. Hij is voor het welzijn van de wereld op aarde gekomen. Niemand kan hem doden en hij kan niet sterven voor zijn tijd is gekomen."

Toen ze bij de oever van de rivier aankwam nam Nānakī haar broer in haar armen en vroeg al wenende: "Broer! Waar was je naartoe?"

Nānak antwoordde glimlachend: "Zus! In ben naar de hemel gegaan om de Nirāṅkār te ontmoeten. De opperste vader, het Hoogste Wezen verblijft daar." Hij droeg dit naar voor:

"सचखंड बसे निरंकार

कर कर वखै नजर निहाल ।

ताकीआ गला कहिआ ना जाई

जे को कहे पिछै पछुताहि ॥"

"सच खंडि बसे निरंकार ॥

करि करि वखै नदरि निहाल ॥

ता कीआ गला कथीआ न जाहि ॥

जे को हहै पिछै पछुताइ ॥⁹⁷

"In het domein van de Waarheid, daar woont de Vormeloze,

*Hij bekijkt wat Hij heeft gecreëerd met milde ogen."*⁹⁸

Hij zei dat hij de schoonheid van de hemel van God niet met woorden kon beschrijven. De pracht die daar was, was een feest voor zijn ogen.⁹⁹ Als hij de schoonheid van daar zou beschrijven, dan zou hij achteraf spijt hebben dat hij die niet goed heeft beschreven.

Omdat dit zo was, was Nānak tot nu toe nog altijd niet tevreden. Hij was op zoek naar een deugdzame goeroe die hem de juiste weg voor het contact met God kon tonen. Maar Nānak vond zo een goeroe niet. Daarom heeft hij zijn hele leven geen goeroe gehad. In feite was het zo dat hij geen nood had aan een goeroe, want hij was toch zelf een goeroe? Hijzelf echter beschouwde God als zijn goeroe. Deze precies was zijn *siddhi*¹⁰⁰, zijn doel en zijn object van verering.

इक ओंकार सतनाम करता पुरख निरभउ ।

निरवैर अकाल मूरत अजूनी सैभंग गुरु प्रसादि ॥

१ ओ सतिनाम करता पुरखु निरभउ निरवैर

अकाल मूरति अजूनी सैभंग गुरु प्रसादि ॥¹⁰¹

*Bij de gratie van het Ene Opperste Wezen, de Eeuwige, de alles doordringende Puruṣa, de Schepper, Zonder Angst, Zonder Haat, het Wezen dat de grenzen van de tijd overschrijdt, niet vleesgeworden, op Zichzelf bestaand, de Verlichter.*¹⁰²

⁹⁷ Callewaert, 1996, p. 8/ ज 36 en ज 37.

⁹⁸ Singh, G., 1978, p. 11.

⁹⁹ Lett.: Wanneer hij de pracht die daar was zag, was zijn blik verheugd.

¹⁰⁰ Een *siddhi* is iemand die bovennatuurlijke krachten heeft verkregen op magische wijze.

¹⁰¹ Callewaert, 1996, p. 1.

¹⁰² Singh, G., 1978, p. 1.

Deze vers is gekend als de *Mūl mantra*. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 319.

De sikh-*dharma* is gebaseerd op Goeroe Nānak en deze basisvers. Deze *dharma* aanvaardde Goeroe Nānak als staande op gelijke hoogte met God.

Nānak stond op van bij de oever van de rivier, ging naar de stad en ging rechtstreeks naar de kruidenierswinkel samen met zijn medestanders en de dorpsbewoners. Toen hij daar aankwam opende hij de deur en kondigde aan dat wat ze ook maar van daar zouden willen, ze dat mogen nemen. Nānak verliet de kruidenierswinkel en ging op de begraafplaats zitten.

Bij het horen van die aankondiging van Nānak, bestormden de mensen de kruidenierswinkel, namen wat ze ook maar te pakken kregen en liepen weg. De werknemers zagen de kruidenierswinkel op deze manier leegroven en liepen naar de vorst om hun beklag te doen over Nānak. De vorst barstte in woede uit door dit nieuws. Hij stuurde onmiddellijk iemand om Jayarām te ontbieden. Toen deze in de audiëntiezaal van de vorst aankwam vernam ook hij de hele zaak. De vorst stuurde zijn mannen eropuit om de waarheid te weten. Wanneer deze daar aankwamen, zagen ze dat de kruidenierswinkel helemaal gevuld was. Er ontbrak niets. Allen waren erg overstuurd. Stilzwijgend kwamen ze terug aan in de audiëntiezaal van de vorst. Bij hun terugkomst zeiden ze:

“Majesteit! In de kruidenierswinkel zijn alle zaken van de eerste tot de laatste nog aanwezig. Daarbovenop heeft Nānak zevenhonderd roepies voor u verdiend.”

“Waarom hebben jullie opnieuw gelogen?”, wond de vorst zich op en hij was vervuld van woede:

“Schamen jullie je niet om telkens opnieuw te klagen over deze eerlijke man? Ga, breng mij deze die *īzzat*¹⁰³ heeft.”

“Maar majesteit! Wij hebben met onze eigen ogen gezien hoe alles uit de kruidenierswinkel werd weggenomen. Er bleef daar helemaal niets meer over. Wij denken dat Nānak een magiër is.”

¹⁰³ *īzzat* betekent eer of goede naam.

“Kraam geen onzin uit!”, bulderde de vorst, “Jullie zijn allemaal waardeloos en jaloers op Nānak. Zorg er voor dat ik jullie niet meer zie.”

Al de kwaadsprekende werknemers zijn daar weggegaan en toen ze bij de begraafplaats aankwamen begonnen ze bij Nānak te charmeren. Nānak kwam in de audiëntiezaal van de vorst aan. Toen de vorst hem voor zich zag naderen zei hij: “Nānak! Deze lasteraars klaagden over u, maar ze vertelden leugens. Ik heb hen ten strengste verzocht weg te gaan opdat ze je niet meer zouden storen tijdens je werk. Je hoeft zich niet ongerust te maken. De kruidenierswinkel is terug onder jouw bevoegdheid.”

De vorst gaf Nānak zevenhonderd roepies en sprak: “Hou deze roepies, ze zijn de jouwe, en zorg voor de kruidenierswinkel.”

“Nee, zijne majesteit!”, zei Nānak vastberaden, “Ik kan de last van de kruidenierswinkel nu niet meer op mij nemen.”

“Waarom? Wat is er nu?”

“Heer! Ik ben niet geboren om voor de kruidenierswinkel te zorgen van iemand die zelfs geen handvol uit zijn winkel over heeft voor de armen. De Opperste Vader, het Opperwezen heeft mij voor een andere taak op aarde gezonden. Ik moet nu die taak vervullen.”

Allen bleven maar in verwondering naar het gezicht van Nānak kijken. De vorst vroeg hem: “Voor welke taak ben je door God op de aarde gezonden?”

“De Akāl Puruṣ heeft mij gezonden om te verkondigen dat wij allemaal kinderen zijn van deze Opperste Vader. Onder ons is er geen meerdere of mindere, niet iemand met een *varṇa*, geen *untouchable*, geen hindoe noch moslim. We moeten ons allemaal beschouwen als deel van het Opperwezen en liefhebben. We moeten tot de ‘Ek

Om̐kār¹⁰⁴ bidden en we moeten elkaar zonder angst liefhebben, terwijl we jaloersheid en vijandigheid vergeten zijn.”

“Waar en wanneer heeft dit Opperwezen je gezegd om zo te handelen?”, maakte de vorst zijn twijfel kenbaar.

“Hij heeft mij deze instructie gegeven op de dag waarop ik dan voor twee dagen in de Veīmrvivier in diepe meditatie was verzonken, en naar de hemel¹⁰⁵ van het Opperwezen ben gegaan. Nu zal ik niet meer in jouw kruidenierswinkel maar in de voorraadkamer van de Opperste Vader, het Opperwezen werken.”

Erken waarom God op de wereld is neergedaald.

Dit gezegd hebbende is Nānak van de audiëntiezaal van de vorst naar de begraafplaats gegaan, heeft zich daar neergezet en begon de naam ‘Nirañkār’ te reciteren. Nānak zei tegen de mensen dat hij zijn ontslag had genomen en begon zijn tijd te spenderen mediterende over het Opperwezen. Bālā en Maradāna bleven aan zijn zijde. Hij hield hen elk moment in gedachten maar hij verblijdde zich in een andere wereld.

Deze gebeurtenissen die met Nānaks leven verwoven zijn, maakten hem tot heel ver bekend als een zuiver mens. De mensen kwamen om hem te zien en gingen dan stilzwijgend weg. Hij had de belofte van stilzwijgen afgelegd en bracht zo een lange tijd door. Deze keer zette zijn zus Nānakī hem niet onder druk. Zijn echtgenote bleef voor hem zorgen, ook stilzwijgend. Allen bekeken hem met devotie en bewandelden het pad dat door hem was verkondigd. Hij maakte geen enkel onderscheid tussen hindoes en moslims.

Maar de boodschap van Nānak Dev kon niet gemakkelijk het diepste innerlijke van de mensen bereiken. Zijn toestand bleef ongewijzigd en hij begon zich als een gek te gedragen. Hij bleef uren in diepe meditatie zitten en in de leegte staren. De mensen begonnen allerlei dingen over hem te vertellen. Ze begonnen zelfs te geloven dat op de

¹⁰⁴ De sikhs mediteren tot God als Ek Om̐kār. Ek Om̐kār is de transcendente heer van de gehele schepping die bestond voor de schepping en die als enigste de schepping zal overleven. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, pp. 138-139.

¹⁰⁵ Lett.: सचखंद, plaats van het goede.

begraafplaats Nānak in de macht was gekomen van spoken en geesten¹⁰⁶ en dat deze door hem praatten. Nānakī en Jayarām waren bezorgd toen ze Nānak in zo een toestand zagen. Ze ondernamen enkele pogingen om hem naar huis te halen maar hadden geen succes. Het gerucht kwam via via zelfs onder de neus van de vorst terecht. De vorst geloofde in Nānak sinds het voorval met de kruidenierswinkel. Hij zelf wilde niet dat Nānak, een eerlijk mens zijnde, op deze wijze op de begraafplaats bleef zitten. Daarom heeft de vorst na wat te hebben nagedacht de *qāzī*¹⁰⁷ van de stad gestuurd.

“Heer *qāzī*, Nānak eert u in hoge mate. Maar deze dagen blijft hij op de begraafplaats zitten. De mensen beginnen op allerlei wijzen over hem te praten. Ik wil niet dat zo een goed mens zijn leven slijt op de begraafplaats. Ik wens dat u naar hem zou gaan en hem zou vragen waarom hij daar wil blijven, waarom hij niet naar zijn huis en naar werk wil gaan. Het is mogelijk dat hij terugkomt nadat u hem heeft overhaald.”

De *qāzī* kwam bij de begraafplaats aan en ontmoette er Nānak. Hij was diep geraakt door Nānak in deze toestand te zien. Daarom vroeg de *qāzī* ernaar:

“Nānak! In welke omstandigheden blijf je eigenlijk? Waarom wil je niet naar huis terugkeren?”

“Heer *qāzī*! De mensen zeggen dat ik gek ben en bezeten. In werkelijkheid ben ik, Nānak, volledig bezeten door mijn Heer. Ik ken geen andere dan deze Nirāṅkāṛ. Mijn God alleen is deze van het begin en het einde. Buiten dit is alles een leugen. Er is geen hindoe, er is geen moslim.”

“Hoe kan je zoiets zeggen?”, vroeg de *qāzī*.

“Heer *qāzī*! Wat er waar moet zijn dat er een hindoe en een moslim is, is niet juist. De waarheid is dat er slechts één God is en dat al de rest zijn kinderen zijn. Ook ik ben hindoe noch moslim. In die zin ben ook zowel hindoe als moslim.”

De *qāzī* raakte overstuur door wat Nānak zei. Na even te hebben nagedacht sprak hij: “Indien je geen onderscheid aanvaardt, kan je dan in de moskee het gebed lezen?”

¹⁰⁶ Hiermee vertaalt ik भुत-प्रेत. Dit zijn spoken en geesten. Meer bepaald geesten van de doden die nog niet gereïncarneerd werden.

¹⁰⁷ Een *qāzī* is een moslim die rechter of magistraat is.

“Waarom niet?” Nānak stond op en zei: “Ga, ik ga vandaag samen met jou in de moskee het gebed lezen.”

De *qāzī* nam Nānak mee en naar de audiëntiezaal van de vorst. Van daaruit vertrokken ze beiden samen met de vorst en de andere moslimwerknemers. Degenen die er in de stad gehoor van kregen, gingen ook naar dezelfde moskee. De mensen stuurden het gerucht de wereld in dat Nānak moslim was geworden. De hindoes van het dorp waren bezorgd en boos. Zelfs Jayarām was ontredderd. Maar Nānakī was toch niet helemaal bezorgd. Ze legde Jayarām uit dat haar broer niet met de *qāzī* is meegegaan om het gebed te lezen, maar om hem het juiste pad te tonen. In de moskee was er een grote menigte moslims verzameld. Ze waren blij dat ze een hindoe hadden bekeerd en dat hij nu in de moskee het gebed zou lezen.

Het was tijd voor het gebed. Nānak schikte zich samen met alle moslims in rijen. Zoals alle moslims mooi bogen, zo boog hij ook neer, ging daarna met gekruiste benen zitten en sloot de ogen.

Toen de *qāzī* en de vorst hem na het gebed nog altijd op de grond zagen zitten, stilzwijgend en met gesloten ogen, barstten ze in woede uit. De vorst sprak kwaad: “Nānak! Je hebt de gelovige moslims beledigd door het gebed niet te lezen. Je zal hiervoor een straf krijgen.”

“Heer vorst! Spuwt u maar uw woede, in feite ging ik het gebed lezen mocht er hier een toegewijde moslim aanwezig zijn geweest.”

“Wat ben je wel aan het zeggen?”, raasde de *qāzī*.

“Ik ben de waarheid aan het zeggen, heer *qāzī*! De mensen die daar aan het voorwenden waren dat ze het gebed lazen, die zijn niet gelovig. Ze waren de Allāh Tālā¹⁰⁸ aan het vragen hun eigen problemen op te lossen.”

“Zoiets kan niet zijn. Je bent aan het liegen.”, piepte de *qāzī* die uit zijn vel sprong¹⁰⁹.

¹⁰⁸ Allāh Tālā betekent ‘de almachtige God’. Ik heb ervoor gekozen deze term niet te vertalen omdat dit door de moslims als een algemene benaming voor God wordt gebruikt.

¹⁰⁹ Lett.: die uit zichzelf was geworden.

Maar Nānak werd niet kwaad. Hij glimlachte kalm en zei: “Heer *qāzī*! U was daar ook het gebed aan het lezen? U was zich echter zorgen aan het maken over het welzijn van uw merrie, die nog maar pas is bevallen, en haar kalfjes.”

Nānak richtte zich naar de vorst en zei nog: “Majesteit! U was zich ook ongerust maken op de gebedsplaats, piekerend over de aankoop van paarden uit Kābul.”

Nadat de *qāzī* en de vorst Nānak dit hoorden zeggen, werden ze lijkleek. Op dat moment dachten ze: “Wat Nānak heeft gezegd is de waarheid.” Ze zagen in Nānak een *fakīr*^{110, 111}. Ze bogen onmiddellijk voor Nānak en namen zijn voeten vast. Bij het zien van dit tafereel begonnen alle moslims die daar aanwezig waren met verbazing naar Nānak te kijken. Dit nieuws verspreidde zich heel snel in het dorp en de mensen begonnen Nānak te prijzen.

De geboorte van Śri Cand.

In die dagen, in het jaar 1494, op de negende van Bhādrpad¹¹² Sudī¹¹³, gaf de echtgenote van Nānak geboorte aan een eerste zoon. Nānak noemde dit kind Śri Cand, de luisterrijke maan. Later heeft deze zoon, na het opstijgen van Nānak naar de hemel, de van de Udāsī-gemeenschap¹¹⁴ gesticht. Hij was gekend onder de naam Bābā Śri Cand jī Mahārāja.

In het jaar 1496, op de negentiende van maand Phalgun¹¹⁵, werd Lakṣmīdās, dienaar van Lakṣmī, de tweede zoon van Nānak geboren. Deze zoon is gekend onder de naam Bedi Gotra¹¹⁶.

¹¹⁰ *Fakīr* is een term uit de islamitische mystiek. Het is iemand die enkel leeft voor God. Een *fakīr* die tot gnosis wilt komen moet privébezit verwerpen en zich overgeven aan de wil van God. Zie Bearman e.a.[Eds], 2000, p. 100.

¹¹¹ Lett.: Ze zagen Nānak in de vorm van een aangekomen *fakīr*.

¹¹² *Bhādrpad* is de zesde maand van de Indische maankalender (van half augustus tot half september). Deze maand wordt ook nog *Bhādoṃ* genoemd.

¹¹³ *Sudī* is de lichte helft van de maanmaand.

¹¹⁴ Het woord *udāsī* is afgeleid van het Sanskritwoord *udāsin* wat onthechting betekent. Er is onenigheid onder de historici over de oorsprong van deze sikhs. Sommigen zeggen dat ze volgelingen zijn van Śri Cand, de zoon van Goeroe Nānak, en anderen dat ze volgelingen zijn van Bābā Gurdittā, de oudste zoon van goeroe Hargobind. Zie Oberoi, 1997[1994], p. 78

¹¹⁵ Phalgun is de twaalfde maand van de hindoeikalender, overeenkomstig met februari-maart.

¹¹⁶ Bedi is een onderverdeling van de Khatri-kaste, een *kṣātriya*-kaste waartoe Goeroe Nānak behoorde. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 71.

Een *gotra* is een exogame subdivisie van een kaste.

Eens op de wereld gekomen moeten alle wezens vechten tegen deze bedrieglijke wereld met al zijn listen¹¹⁷. Zelfs de grootste onder de mensen kan hiervan niet gespaard blijven. Het leven van Goeroe Nānak jī als huisvader is te vergelijken met dat van Rājā Janaka¹¹⁸. Zelfs wanneer hij huisvader was, was hij geen echte huisvader. Zijn hart slaakte een noodkreet uit bij het zien van de hele wereld besmeurd met leugens en valse koketterie. Toen sprak deze grote mens van de sikh-dharma:

बबा देखे ध्यान धरै, जलती सम धरती दिस अई।¹¹⁹

Nānak zag het en schonk er aandacht aan, het was alsof de hele wereld brandde.¹²⁰

Goeroe Nānak heeft zijn hele leven gewijd aan het redden van deze wereld van het vuur van de valse tradities. De liefde van zijn vrouw en kinderen achter zich latend, is hij weggegaan om voor het welvaren van de wereld te zorgen. In dit grote offer werd hij bijgestaan door zijn enige hartsvriend uit de kindertijd, Maradāna. Bābā Nānak¹²¹ gaf gewoonlijk de spirituele boodschap en Maradāna liet die al zingende aan de mensen horen.

Na het voorval in de moskee is Goeroe Nānak opnieuw op de begraafplaats gaan zitten. Hij was de weldoener van de armen en bleef bij de rijken uit de buurt. Hij was van mening dat de rijken hun rijkdom verwierven op de rug van de armen¹²². Hij vroeg iedereen die naar hem kwam op de begraafplaats medeleven te hebben met de armen. In zijn ogen was het zo dat de rijken altijd hun ogen en oren gesloten hielden voor de armen uit egoïsme. Op een keer zei hij:

"मायाधारी अति अनना बोला

¹¹⁷ Hiermee wordt verwezen naar de symboliek rond Māyā. Māyā is de illusie, het bedrog. Deze illusie in gepersonificeerd als een vrouw die uit de hemel afkomstig is. Ze is in het leven geroepen met als doel de mensen om te tuin te leiden. Māyā wordt soms geïdentificeerd met Durgā als de bron van magische spreuken of als de personificatie van de onechtheid van wereldse zaken. Zie Dowson[Ed.], 1950[7^e editie], p. 207.

¹¹⁸ Rājā Janaka is de koning van Videha. Hij is de vader van Sītā en de schoonvader van Rāmā. Hij is gekend voor zijn grote kennis, goede werken en zijn heiligheid. Ibid., p. 132.

¹¹⁹ Ik heb dit in de Guru Granth Sāhib gezocht maar niet gevonden.

¹²⁰ Vertaling onder voorbehoud.

¹²¹ Bābā betekent vader, grootvader, een oude man of een asceet. De *sikhs* noemen Goeroe Nānak *bāba*, vader, net zoals ze het woord *mātā*, moeder, gebruiken voor de vrouwen van de goeroes. Het is ook gebruikt als prefix bij de namen van heiligen. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 50.

¹²² Lett.: door het bloed van de armen op te zuigen.

शब्द न सुनही बहु रोल घचोला ।"¹²³

"Hij zei dat wie geloof hecht aan de illusie erg blind is,

*ook horen ze het lawaai van luid geschrei niet."*¹²⁴

Dit betekent dat nadat de rijken nog veel meer rijkdom hebben verworven, ze niet enkel blind zijn, maar ook doof. De naam van de Opperste Vader, het Opperwezen en de getormenteerde uitroep van de armen konden hun oren niet bereiken. Het was hierdoor precies dat Nānak zich afkeerde van de rijken en zijn volgelingen aanspoorde dit ook te doen.

Nānak ontving¹²⁵ iedereen vervuld van genegenheid en hij onderrichte hen het bevrijden van de bedrieglijke banden van verblinding en illusie.¹²⁶ Hij spoorde hen aan te bidden tot de Nirāṅkār. Hij bleef zijn woorden herhalen tegen de rijken die voorwendden goed te zijn. Hierdoor drong zijn boodschap gemakkelijk door tot diep in de harten van de gewone mensen. Elk woord van hem werd opgenomen in het hart van de mensen als een goddelijke boodschap. Ze hóorden niet enkel zijn spirituele boodschap; hij toonde die ook in zijn leven, zijn godsdienstbeleving en zijn gedrag. Hierdoor precies begon hij een goeroe te worden.¹²⁷ De mensen spanden zich in om met toewijding de door Goeroe Nānak Jī vertelde weg te betreden.

Tijdens zijn enkele dagen durende verblijf op de begraafplaats ondervond hij dat de wereld van de begraafplaats toch maar erg klein was. Om te zorgen voor het welzijn van de mensen en het verschil tussen hoog aangeschreven mensen en laag beschouwde mensen teniet te doen, moet hij zich onder de mensen bewegen. Maar het is niet genoeg om enkel in dit dorp te gaan. Hij moet daar weggaan en de wijde wereld¹²⁸ intrekken. Dan pas kan hij zich ten volle inzetten om de dwalenden terug op het rechte pad te brengen. Hij is samen met zijn leerlingen vertrokken om in het land rond te trekken omdat hij een nieuwe gemeenschap wou stichten temidden van deze maatschappij die gevuld is met aanstellerij. Ze wisten dat ze van deur tot deur zullen moeten trekken als ze wilden aantonen dat de Nirāṅkār, Īśvar is.

¹²³ Ik heb dit in de Guru Granth Sāhib opgezocht maar niet teruggevonden.

¹²⁴ Vertaling onder voorbehoud.

¹²⁵ Lett.: ontmoette.

¹²⁶ Zie noot 117.

¹²⁷ Lett.: begon hij de voetstappen van een goeroe te bekomen.

¹²⁸ Lett.: het midden van de uitgestrekte wereld.

Vanaf dat ze het bevel van de Niraṅkār kregen, begonnen ze van deur tot deur te gaan om aalmoezen te vragen in naam van God. Ze zeiden het volgende: “Íśvar is één en alle wezens zijn Zijn kinderen. We moeten altijd medeleven hebben met elkaar en leren liefhebben¹²⁹”.

Die precies zorgt voor hen.

Hij verliet de begraafplaats en ging naar het huis van zijn zus Nānakī. Daar verbleven zijn echtgenote en zijn twee zoontjes. Hij zei tegen zijn zus: “Zus! Vanaf nu zal ik hier niet meer kunnen wonen. Ik zal hier weggaan om de taak te volbrengen die de Ware Goeroe, de Niraṅkār, mij heeft toevertrouwd.”

Nānakī vroeg Nānak vol verbazing en verdriet: “Zal je hier weggaan en je vrouw en kinderen achterlaten?”

“Zus! Het Opperwezen die hen op de wereld heeft gezonden, Hij is hun ware beschermer. Hij precies zal hen veilig houden en beschermen.” Nānak zei uitzonderlijk kalm: “In deze wereld dwalen de velen die slaaf zijn van Māyā¹³⁰ af van van het pad van de waarheid. Dezen zwerven rond in de duistere jungle van valse grootsheid, slecht gedrag en sociale wantoestanden. De Ware Goeroe, Niraṅkār, heeft mij het bevel gegeven om hen het pad van de waarheid te tonen door het licht van de Kennis. Alle banden van verblinding en illusie zijn vals. Ik bekommer mij niet om deze.”

Toen Nānaks vader, schoonmoeder en schoonvader te weten waren gekomen dat hij het huis ging verlaten, is hij naar Sultānpur gegaan om het hen uit te leggen. Ze begrepen al snel dat Nānak niet iemand was die zich toewijdde aan wereldlijke zaken. Het was onmogelijk om hem tegen te houden. Toen gaven ook zij Goeroe Nānak de toestemming om het huis te verlaten.

Goeroe Nānak vertrok samen met zijn vriend Maradāna om de onbekende paden van deze wereld te betreden. Hij hield altijd vertrouwen in God. Het leek hem dat hij niet wegging om zijn, maar om Gods boodschap te beschermen. Hij had niet één maar acht vijanden die hij heeft verslaan. Zijn eerste vijand was genadeloos (kwaad verrichtende) en hebzuchtig als een onrechtvaardige koning. De tweede vijand was een tirannieke

¹²⁹ Lett.: liefhebbende instelling adopteren.

¹³⁰ Lett.: slaaf zijn of gebonden zijn. Māyā is symbool voor de wereldse illusie.

vorst. De derde vijand was een valse asceet en een *maulavī*¹³¹, de vierde vijand was een racistische en egoïstische brahmaan. De vijfde vijand was een hypocriete *sādhū*. De zesde vijand was een dief en overvaller. De zevende vijand was een brahmaan die de traditionele rituelen uitvoerde en de achtste vijand was de maatschappij zelf die het wangedrag in bescherming nam.

Nānak nam het helemaal alleen op tegen deze acht vijanden. Hij heeft de volledige oorlog gevochten met eerlijke regels en met wapens als zijn kennis.

Toen Goeroe Nānak zijn stem verhief tegen deze gecorrumpeerde maatschappij, stond werkelijk de volledige traditionele hindoemaatschappij tegen hem op. Overal regende het bakstenen op zijn medestanders. Degenen die de juiste devotie hadden in één God werden afgeschrikt door deze bakstenen. Naarmate de opstand van Goeroe Nānak groeide, werd hij steeds meer volhardend. Niemand kon hem van zijn regels afbrengen.

Handenarbeid bevat het goede.¹³²

Op een keer kwam Nānak al rondzwervende aan in Aimanābād¹³³. Daar woonde een arme timmerman die Bhāī Lālo heette. Goeroe Nānak ging naar Bhāī Lālo en hield daar halt. Samen met hem neergezeten begon hij te eten wat er voor handen was.

In die dagen werd het als een slechte zaak gezien als iemand van hoge klasse verbleef bij een *śūdra*, maar Goeroe Nānak schonk geen aandacht aan zulke zaken. Toen had Malik Bhāgo, een heel rijke grootgrondbezitter van Aimanabād, daar een erg groot brahmanenbanket georganiseerd. Er werden daar allerlei soorten gebakjes en zachte, zoet *pūrī's*¹³⁴ bereid. Het publiekelijk banket werd gehouden na een groot offer. Asceten, *sādhūs*, *fakīrs* en geleerde mensen die van ver kwamen, eerden de grootgrondbezitter Malik Bhāgo door daar te eten. Op dat moment kwam Malik Bhāgo te weten dat Goeroe Nānak niet aan het banket deelnam, hoewel hij was uitgenodigd. Hij werd erg kwaad. Hij liet Goeroe Nānak onder dwang brengen en vroeg: “Hier hebben de allerbelangrijkste *sādhū's* gegeten, maar jij bent niet gekomen hoewel je was

¹³¹ Een *maulavī* is een geleerde moslim die vooral is gespecialiseerd in Arabische en Perzische literatuur. Zie Pathak, R.C.[Ed.], 1994[1946], p. 628.

¹³² Lett.: Handenarbeid bevat melk.

¹³³ Zie noot 28.

¹³⁴ Een *pūrī* is een smal, rond gebak van ongedesemde tarwebloem, gefrituurd in *ghī* (geklaarde boter) of olie.

uitgenodigd. Je laat de *halvā pūrī*'s hier liggen en verscheurt droge restjes bij die lage Lālo. Waarom doe je zoiets?"

Vooraleer Goeroe Nānak de arrogante Malik Bhāgo antwoordde, vroeg hij een stukje zoete *pūrī* en stuurde Bhāi Maradāna bij Lālo om droge *roṭī*¹³⁵ te vragen. Toen hij daarna de zoete *pūrī* in zijn vuist klemde en die uitperste, zagen de mensen tot hun verbazing dat er druppels bloed uitsijpelden. Toen Goeroe Nānak daarna de droge *roṭī* van bij Lālo in zijn gebalde vuist klemde en uitperste, stroomde er een straaltje melk uit.

Alle mensen waren met verwondering aan het kijken hoe Goeroe Nānak zich naar Malik Bhāgo keerde en sprak: "Heer! Het offer dat je hebt georganiseerd en de zoete *pūrī*'s die je de mensen te eten hebt gegeven, dat heb je gedaan nadat je de armen hebt uitgebuit.¹³⁶ Om dit te organiseren heb jij zowel van hoog als van laag, van elke persoon, dwangmatig rijkdom verzameld. Daarom ben ik niet naar hier gekomen, om het bloed van deze armen te drinken. In tegenstelling daarmee heb je gezien dat in de droge *roṭī* van Lālo de melk van de liefde en toewijding stroomt. Daarom ben ik bij hem gebleven."

Malik Bhāgo begon te beven van angst bij die woorden van Goeroe Nānak. Hij viel neer voor zijn voeten en zei huilend: "Goeroe! Vergeef mij. Ik heb tot nu toe grote zonden begaan. Nu wil ik hiervoor gestraft worden. Staat u mij vriendelijk toe mijn toevlucht tot u te nemen."

Goeroe Nānak deed Malik Bhāgo opstaan en zei: "Malik bhāgo! Jouw straf is de volgende: deel al je rijkdom met de armen en werk zelf om in je levensonderhoud te voorzien.¹³⁷"

Malik Bhāgo deed wat Goeroe Nānak hem had gezegd. Hij gaf zijn volledige rijkdom aan de armen en zorgde ervoor dat zijn buik en die van zijn familie gevuld werd door er zelf voor te werken. Voor de eerste keer was hij er zich van bewust dat het niet goed is om rijkdom te verzamelen door uitbuiting. Eerlijke rijkdom wordt bekomen door de armen en lijdenden bij te staan en te helpen. Door de ontmoeting met Goeroe Nānak

¹³⁵ *Roṭī* is een soort brood.

¹³⁶ Lett.: nadat je het bloed van de armen hebt opgezogen.

¹³⁷ Lett.: zorg in je onderhoud met opbrengsten uit je eigen arbeid.

had hij nu de weg van de vrede en van de rechtvaardige handelingen gevonden. Op een dag toen Goeroe Nānak neerzat, in meditatie verzonken, en hij zich plots verplaatste, opende hij zijn ogen. Hij zei tegen Bhāī Maradāna: “Bhāī Maradāna! Nu heb ik de aarde hier verbrand gezien. Morgen zal de grond hier rood kleuren door het bloed van de Perzen.”

Hij riep onmiddellijk Bhāī Lālo en zei hem:

"पाप की जंझ ले काबलों धाया,

जोरी मगे दान वे लालो "

"पाप की जंझ लै काबलहु धाइआ जोरी मगैदानु वे लालो ॥"¹³⁸

"[Bābar, de mogul] is vanuit Kabul gekomen met Zonde als zijn bruid, en hij dwingt ons om [ons moederland] weg te geven."¹³⁹

Dit wil zeggen dat de mogolsultan Bābar, met een groot leger uit Kabul, naar hier aan het komen was. Hij zal hier rivieren van bloed doen stromen. Je moet heel snel deze stad verlaten en ver weg gaan.

Onmiddellijk nadat hij dit bevel van Goeroe Nānak kreeg, verliet Lālo Aimanabād en ging in een dorp ver weg wonen. Enkele dagen later deed het leger van Bābar een gewelddadige aanval op Aimanabād en duizenden mensen werden afgemaakt alsof ze waardeloos waren. Het hele dorp werd overspoeld door lafaards en de greppels werden gevuld met het bloed van onschuldige mensen.

De molensteen maalt uit zichzelf.¹⁴⁰

De *sādhu*'s en de *sants*¹⁴¹ zijn halsoverkop van daar weggevlucht, geschokt door het bloedbad van Bābar. Maar Goeroe Nānak ging niet weg van daar. Hij bleef het bloedvergieten van Bābar aanschouwen. Wanneer hij de wreedheid niet meer tolereren kon, stapte hij naar voor en greep de teugels van Bābars paard. Deze werd razend

¹³⁸ Callewaert, 1996, p. 722/ 5; 1-2.

¹³⁹ Singh, G., 1976, p. 692.

¹⁴⁰ In het standaard Hindī is dit: चाका चालती अपने आप ॥

¹⁴¹ Zie noot 20.

kwaad. In zijn hand was het met bloed besmeurde, ontblootte zwaard. Maar Goeroe Nānak Dev vreesde zelfs geen beetje voor zijn leven¹⁴². De Goeroe riep tegen Bābar: “Bābar! Bābar! Hou op en stop deze tirannie.”

Bij het zien van het gezicht van Goeroe Nānak, dat licht uitstraalde, hield Bābar halt. Hij stak zijn zwaard terug in de schede en gaf de soldaten het bevel: “Neem hen en plaats ze in de gevangenis.”

De soldaten namen Goeroe Nānak en Bhāī Maradāna gevangen. Daar waren ook nog vele andere gevangenen. Allen waren de molensteen aan het doen malen. Goeroe Nānak moest dit ook doen. Toen vroeg Goeroe Nānak, Bhāī Maradāna om de *rabāb* te bespelen en te zingen. Bhāī Maradāna begon melodieuze wijsjes op de *rabāb* te spelen en begon te zingen. De andere gevangenen en de soldaten begonnen gebiologeerd naar het lied te luisteren. Toen begonnen alle maalstenen uit zichzelf te bewegen. De soldaten en allen die daar aanwezig waren, begonnen vol verwondering dit tafereel te aanschouwen. Nadat iemand naar Bābar was gegaan en hem alles had verteld, was ook hij verwonderd.

In die tijd was het de gewoonte onder de gewone *sādhu*'s en *fakīrs* om hennep en dergelijke te roken. Bābar nam wat hennep, ging naar Goeroe Nānak en bood hem die aan. Daarop zei Goeroe Nānak tegen Bābar dat hij geen hennep rookte. Hij zei:

"गांजा भांग शराब सब उतर जाये प्रभात ।

नाम खुमारी नानका चढ़ी रहे दिन रात ॥"

De roes van cannabis, hennep en alcohol verdwijnt van als het terug ochtend is, maar de roes die voortkomt uit de verering van de Nirāṅkār, die blijft dag en nacht bij Nānak. Deze roes is superieur aan de andere roezen.¹⁴³

Toen Bābar hoorde wat Nānak zei, luwde zijn woede. Hij liet Goeroe Nānak en zijn leerlingen vrij. Enkele mensen waren van mening dat Goeroe Nānak zeven vuisten hennep nam van Bābar en zo zeven generaties keizerschap weggaf, en na zeven hoofden

¹⁴² Lett.: bewoog zelfs geen beetje uit angst van levensadem.

¹⁴³ Dit is de vertaling van het bovenstaande citaat. Ik heb het citaat opgezocht in de Guru Granth Sāhib maar niet teruggevonden.

te hebben opgeofferd het terug heeft genomen. Maar hiervan is geen enkel bewijs te vinden.

Goeroe Nānak verliet die streek om rond te zwerven. Bij het zien van de misdragingen die door de *dharma* goedgekeurd werden, en de valse religieuze praktijken die in de maatschappij verspreid waren, was hij altijd van zijn stuk gebracht¹⁴⁴. Hij zwoer om de valse brahmanen en hun religieuze praktijken met wortel en al te verwijderen. Hij zwierf op vele plaatsen¹⁴⁵ rond om dit te doen.

Op een keer zag hij in de Haridvār¹⁴⁶ bij de Ganges, op het moment van het baden, verschillende mensen in het midden van de Ganges staan die water aan de zon offerden. Hij vroeg een man: “Wat ben je aan het doen, vriend?”

De man sprak terwijl hij het water offerde aan de zon: “Ik bied mijn voorvaderen water aan om hun dorst te lessen.”

Toen Goeroe Nānak kon niet goed begreep wat hij bedoelde, legde hij uit: “Door het aanbieden van water aan de zon, bereik ik de vader die in de hemel is neergezeten. Het is een erg oude traditie van de voorouders om de Vader water in bamboe aan te bieden.”

Goeroe Nānak lachte bij zichzelf om deze woorden. Hij trok zijn kleren uit en ging in het water. Hij richtte zich naar het westen, maakte zijn handen hol, vulde die met water en begon te offeren. Toen vroeg die man hem verwonderd: “Broer! Waarom ben je water aan het offeren met je gezicht naar het westen gekeerd?”

Hierop antwoordde Goeroe Nānak lachend: “Broer! Ik woon in de Punjab. Daar is mijn veld. Dat heeft het water erg nodig. Op deze manier ben ik mijn velden water aan het geven.”

“Ah, ben je gek geworden, jij? Naïeveling, hoe kan het water jouw veld bereiken als je het van hieruit geeft?”

¹⁴⁴ Lett.: bewoog zijn geest altijd.

¹⁴⁵ Lett.: van put tot put.

¹⁴⁶ Haridvār betekent de poort van Hari. Het is de naam van de stad en de pelgrimsplaats waar de Ganges de Noord-Indische vlakte binnenstroomt.

“Waarom broer! Als het water dat jij aanbiedt jouw Vader kan bereiken waarom kan het dan niet mijn veld bereiken dat 100 à 200 *kos*¹⁴⁷ ver ligt?”

Toen de man dit van Goeroe Nānak had gehoord, was hij in gedachten verzonken.¹⁴⁸

Goeroe Nānaks leven was gevuld met tal van zo een gebeurtenissen waardoor hij het mirakel van zijn spirituele kracht toonde en waardoor hij met behulp van spirituele instructies de weg toonde aan mensen die de foute religieuze handelingen stelden.

Buitengewone *ārtī*¹⁴⁹.

In het oosten is er een belangrijk pelgrimsoord voor de hindoes, Jagannāthpurī genaamd. Op een keer is Goeroe Nānak daar al rondtrekkend aangekomen. Daar zag hij een tempelbrahmaan die de *ārtī* uitvoerde door een kaarsje te hebben aangestoken op een schaalje dat voor een beeld van Viṣṇu stond. Goeroe Nānak en zijn beide leerlingen Bhāī Bālā en Bhāī Maradāna bleven stilzwijgend zitten zolang de *ārtī* duurde. Toen de tempelbrahmaan hen na het beëindigen van de *ārtī* vroeg waarom ze niet rechtstonden tijdens de *ārtī* antwoordde Goeroe Nānak glimlachend:

“Broer! De *ārtī* van onze God voltrekt zich op elk tijdstip, elk moment. Die duurt dag en nacht. Zie wat voor grote schaal de hemel is. Hierin zijn de zon en de maan de lichten. Op het schaalje zijn er onder de vorm van sterren, bloemen en parels geplaatst. Deze verfrissende wind verjaagt de vliegen voor God. De volledige vegetatie offert bloemen en planten. Al kabbelend besprenkelen de watervallen de godheid. Vertelt u

¹⁴⁷ Een *kos* is ongeveer twee mijl.

¹⁴⁸ Wat nu volgt in het cursief is een voetnoot die in de oorspronkelijke tekst staat:

In feite wordt er hier geen melding gemaakt van het zoeken naar een wetenschappelijke benadering door de ṛṣi's en de asceten van dit geven van water aan de zon door de behoudingsgezinde brahmanen. Deze hebben, slaaf van de oude traditie zijnde, de mensen allerlei verhalen verteld en wisten zo hun dwaasheid te verantwoorden. Goeroe Nānak zette zich altijd af tegen die hypocrisie.

De wetenschappelijke waarheid omtrent het geven van het water aan de zon is dat bij het contact van de golven van het water en het ultraviolet licht van de zon, het licht dat teruggekaatst wordt, onder de vorm van schaduw op de ogen valt. Daardoor is het niet schadelijk hoewel de straling in de ogen sterk is. Dit niet begrijpende hebben de brahmanen voor hun eigen profijt het gebruik van het offeren van water aan de zon verbonden met de dorstige Vader die in de hemel is gezeten. Dit is deel geworden van de tradities van de Indische maatschappij die bang is om niet-religieuze daden te stellen. Goeroe Nānak maakte een eind aan deze valse misleiding en door de juiste redenering te tonen, maakte hij deze mens sprakeloos.

¹⁴⁹ *Ārtī* is een vorm van aanbidding van een afbeelding of godheid waarbij kaarsen of aardewerken lampjes worden bewogen als een teken van devotie. Soms worden er tijdens de *ārtī* wierook en stukjes sandelhout gebrand en worden er bloemen gegooid op dat wat aanbeden wordt. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 41.

eens, wat meer kan er gedaan worden als een *ārtī* dan de *ārtī* van God de Nirāṅkāṛ? Kan u zo een *ārtī* uitvoeren?" Hij begon te zingen:

"गगन में थाल रवि चन्द दीपक बने

तारिका मंडल जनक मोती । "

"गगन में थालु रवि चंद दीपक बने तारिका मंडल जनक मोती ॥"¹⁵⁰

"De hemel is het dienstschaaltje; de zon en de maan zijn de lampjes, de sterren zijn erin ingelegd als waren het juwelen."¹⁵¹

Bij het horen van de *amṛt-vāṇī* van Goeroe Nānak waren de tempelbrahmaan en de mensen die daar aanwezig waren, tevreden gesteld en na de mantra van de Ware Nām te hebben vernomen van de Goeroe Ji begonnen allen die op te zeggen.

Goeroe Nānak kwam op een dag aan in het Bengaalse district Catgāmu¹⁵², zorgende voor het welzijn van het leven op de wereld en de dwalenden de juiste weg tonende. Daar zei een hypocriete *sādhū* tegen de mensen dat hij kennis had over de drie werelden. Toen Goeroe Nānak naar hem was gegaan om hem te ontmoeten, was er voor deze een grote menigte aan het bidden. Zijn ogen waren gesloten. De mensen waren samen met hem *kīrtan* aan het zingen en aan het hoofdschudden. Voor de *sādhū* stond er een kleine aardewerken pot die was gevuld met de opbrengst die bestond uit anderhalve roepie en een gouden juweel. Goeroe Nānak ging naar voor, nam de pot en plaatste deze achter de rug van de *sādhū*. Daarna ging hij voor hem neerzitten. Enkele mensen zagen dit alles gebeuren, maar zegden er niets van. Na de *kīrtan* opende de *sādhū* zijn ogen.

Van op het moment dat zijn ogen open waren, richtte hij zijn blik allereerst naar de plaats waar de pot was. Maar toen hij daar de pot niet zag schrok hij en schreeuwde: "Wie heeft de pot die hier stond weggenomen? Vertel het snel, anders zullen jullie

¹⁵⁰ Callewaert, 1996, p. 13/ 3; 1.

¹⁵¹ Singh, G., 1976, p. 16.

¹⁵² Zie Schwarzberg[Ed], 1978, kaart 34a-H5. Dit is gesitueerd onderaan in de huidige provincie Bengalen.

allemaal mee verantwoordelijk zijn voor de zonde.¹⁵³ Jullie zullen rechtstreeks naar de hel gaan.”

Toen ze dit hoorden waren de mensen verbijsterd. Goeroe Nānak stond op en zei tegen hem: “Sādhu Mahārāja! Je kent toch de drie werelden. Als je zelfs de pot die achter je rug geplaatst is niet kan zien, hoe kan je dan kennis hebben van de drie werelden?”

Toen Goeroe Nānak dit gezegd had, begonnen alle mensen te lachen. De *sādhu* keek geschrokken achter hem, zag de pot die daar geplaatst was en slaakte een zucht van opluchting. Maar zijn oppervlakkigheid was blootgelegd. Zijn hypocrisie was nog maar pas onthuld of de mensen draaiden hun gezicht al van hem weg en keerden zich allemaal naar Goeroe Nānak.

Waar is God¹⁵⁴ niet?

Op een dag kwam Goeroe Nānak al reizend aan in de pelgrimsstad van de moslims, Mekka. Zowel hij als zijn beide leerlingen, Bhāī Bālā en Bhāī Maradāna waren overmand door de uitputting van de lange reis. Toen ze zich alledrie neerlegden in de schaduw van een boom langs de weg en in slaap vielen, doken er twee moslims op die aan het praten waren. Ze zagen dat Goeroe Nānak met zijn voeten in de richting van de Kā’aba¹⁵⁵ aan het slapen was. Ze wekten hem en zeiden: “Broer! Slaap niet met je voeten naar de Kā’aba. Dat is tegen de islam.”

Daarop sprak Goeroe Nānak: “Broer! Voor mij is het alsof de Kā’aba zich langs alle kanten rondom mij bevind¹⁵⁶. Indien je dat kan, verplaats dan mijn voeten in die richting waar de Kā’aba niet is.”

De beide moslims namen de voeten van Goeroe Nānak en plaatsten ze in een andere richting. Goeroe Nānak schoot in de lach. Toen zagen deze twee moslims dat ze de voeten van Goeroe Nānak in de richting van de Kā’aba hadden geplaatst.

¹⁵³ Lett.: anders zullen jullie allen deel gemaakt zijn aan de zonde.

¹⁵⁴ Hier wordt voor God het woord खुदा gebruikt dat van Perzisch- Arabische oorsprong is. Dit is een benaming voor God die door moslims wordt gebruikt.

¹⁵⁵ Zie noot 42.

¹⁵⁶ Lett.: Voor mij toont de kā’aba zich overal rondom mij.

Ze namen zijn voeten vast en plaatsten die in nog een andere richting. Maar ze zagen met verwondering dat de voeten van Goeroe Nānak opnieuw naar de Kā'aba gericht waren. Ze verplaatsten zijn voeten nog enkele keren, maar telkens waren ze naar de Kā'aba gericht. Beiden waren uitermate verbaasd.¹⁵⁷

Intussen was er daar een erg grote menigte verzameld. Allen keken verwonderd naar dit bijzondere spektakel. Toen zei Goeroe Nānak: “Broers! Gods goddelijke kracht huist in elk atoom. Het is in elke windrichting aanwezig. Datgene wat je als een wonder aan het beschouwen bent, is een dwaling van jou. Dit is geen wonder, het is de realiteit. God is niet in één richting, hij is in alle richtingen. Hij is niet van één persoon, hij is van werkelijk alle wezens. Hij is in iedereen aanwezig in het diepste van de ziel.”

De woorden van Goeroe Nānak hadden een erg grote impact op de bewoners van Mekka. Ze dachten dat hij een engel was en begonnen hem te eren.

Vanuit Mekka is Goeroe Nānak naar Bagdad gegaan. Daar was er in die dagen het kalifaat aan de macht. De kalief verdrukte de armen en verrijkte zich op hun rug. Toen Goeroe Nānak over deze kalief hoorde vertellen ging hij met zijn leerlingen op de weg zitten waar het rijtuig van de kalief uitrijdt.

Goeroe Nānak verzamelde de kiezels en steentjes die verspreid lagen over de weg, ze maakten er een hoop van langs de kant van de weg en gingen er naast zitten. Toen Bhāi Bālā en Bhāi Maradāna voortdurend kiezels aan het verzamelen waren en op de hoop gooiden, passeerde de wagen van de kalief. Wanneer de kalief dit tafereel zag, vroeg hij Goeroe Nānak:

“Ah! Wat zijn jullie aan het doen?”

“Broer! Dit is mijn rijkdom.”, antwoordde Goeroe Nānak. “Wanneer ik zal sterven, zal ik deze rijkdom met mij meenemen.”

De kalief en zijn hovelingen begonnen te lachen om wat Goeroe Nānak had gezegd. De kalief hield op met lachen en vroeg: “Hoe kan zoiets ooit zijn? Wie neemt zijn rijkdom met zich mee?”

¹⁵⁷ Lett.: er bleef geen grens aan de verbazing van beiden.

Goeroe Nānak sprak opnieuw, glimlachend: “Broer! Ik kan dit niet met mij meenemen, net zoals u uw rijkdom niet met u kan meenemen.”¹⁵⁸

De kalief schaamde zich toen hij dit van Goeroe Nānak had gehoord. Op dat moment kondigde hij met zijn armen in de lucht aan dat hij niets bij zich zal houden. Hij zal de volledige rijkdom die hij op de rug van de armen heeft verzameld, onder de armen verdelen. De kalief viel neer aan de voeten van Goeroe Nānak. Hij dacht dat voor hem een erg belangrijke engel stond. Hij nam hem respectvol mee naar zijn paleis en gaf hem een *cogā*¹⁵⁹ cadeau waarop er verzen van de Koran waren geschreven.

Nadat Goeroe Nānak enkele dagen in Bagdad had doorgebracht, keerde hij terug naar zijn land, Hindustān. De *cogā* die de kalief heeft gegeven, wordt vandaag nog bewaard in de *gurdwārā* Dera Bābā Nānak¹⁶⁰. Elk jaar gaan duizenden sikhs naar daar om deze *cogā* te zien en herdenken de religieuze boodschappen van Goeroe Nānak.

‘Respecteer de waarheid’, dit is wat goed is.

Zo heeft Goeroe Nānak tot vier maal toe lange reizen gemaakt. Tussendoor bleef hij zijn familie bezoeken en maakte hen gelukkig door zich te vertonen. Het hoofddoel van zijn reizen bleef om zijn religieuze boodschappen te verspreiden. Bij zijn ontmoetingen loste hij ook de problemen van de mensen op. Hij achtte zich nooit belangrijker dan de gewone mensen. Hij was van iedereen en iedereen was van hem. De sociale *dharma* was zijn grootse *dharma*, en de essentie van deze was dat hij iedereen die eerlijk en goed is in zijn hart draagde. Hij dacht: “Wie anders kan in deze wereldlijke plaats echter en superieurder zijn dan God? Hij is vrijgevig, een goede keizer en hij heeft iedereen lief.”

Op een keer kwam Goeroe Nānak met zijn beide leerlingen voorbij een of andere jungle. Plots zei Bhāī Maradāna tegen Goeroe Nānak dat hij grote honger begon te krijgen. Maar waar is er in deze jungle eten te vinden? De edele goeroe legde hem uit dat hij naar een dorp moest gaan. Daar zal een maaltijd worden bereid. Maar kijkt u nu

¹⁵⁸ Lett.: Ik zal dit met mij meenemen in dezelfde mate dat u uw rijkdom met u zal meenemen.

¹⁵⁹ Een *cogā* is een los, knielang gewaad.

¹⁶⁰ De Dera Bābā Nānak (wordt vertaald als: tijdelijke woonplaats van Goeroe Nānak) is in Gurdāspūr, dat vroeger Kartārpūr heette. Van de 21ste tot de 23ste van de maand *phāgun* (februari-maart) vind de *Cogā Sāhib* ceremonie plaats. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 124. Dit is de ceremonie omtrent de *cogā* die Goeroe Nānak kreeg van de kalief van Bagdad tijdens zijn bezoek aan deze stad.

eens naar de wonderlijke daad van de goeroe. Toen Bhāi Maradāna dit hoorde van Goeroe Nānak hield hij boos halt en sprak: “U moet maar naar daar gaan, ga maar. Ik ga op zoek naar voedsel.”

Goeroe Nānak en Bhāi Bālā probeerden hem te overreden, maar hij wou niet luisteren. Hij gaf het gezelschap van Goeroe Nānak op en ging weg. Goeroe Nānak en Bhāi Bālā bleven daar precies halt houden. Maradāna was alleen in de vreselijke wildernis aan het rondzwerven. In die jungle woonde er een angstaanjagende demon, die Koḍe heette, en die mensen bakte om daarna op te eten. Toen hij Maradāna daar helemaal alleen zag, pakte hij hem en nam hem mee naar zijn woonplaats. Daar stak hij een vuur aan, vulde een grote *kaṛāha*¹⁶¹ met olie en begon hem te koken. Hij wou Maradāna in de olie bakken zoals *pakaṛa*’s¹⁶² en hem opeten.

Toen de olie verhit was, nam hij Maradāna en tilde hem op. Vanuit de verte zag Goeroe Nānak alles terwijl hij in meditatie was verzonken. Hij slaakte een diepe zucht en stond op. De demon plaatste Maradāna in de kokende olie, maar zag tot zijn grote verwondering dat de kokende olie zelfs geen klein beetje effect had op het lichaam van Maradāna. De olie voelde zelfs koud aan voor Maradāna. Hij was in zichzelf tot zijn goeroe aan het bidden en hem aan het verzoeken hem te redden. Hij kreeg spijt dat hij het gezelschap van Goeroe Nānak had opgegeven. Toen Goeroe Nānak de noodkreet van zijn leerling hoorde heeft hij hem met zijn krachten gered.

Terwijl de demon Koḍe met verwondering naar Maradāna aan het kijken was kwamen Goeroe Nānak en Bhāi Bālā daar aan en ze zeiden tegen de demon: “Het is een grote zonde een levend wezen te doden om op te eten. Het Opperwezen heeft aan iedereen leven gegeven met de bedoeling dat ze het zullen koesteren.”

De spirituele richtlijnen van Goeroe Nānak hadden veel impact op de demon. Hij vroeg met zijn handen gevouwen Goeroe Nānak om vergiffenis voor zijn zonden en zwoer nooit meer een leven te nemen. Bhāi Maradāna vroeg Goeroe Nānak ook om vergiffenis en zei dat het fout was van hem dat hij zelfs geen beetje honger kon verdragen en zijn gezelschap heeft opgegeven. Maar Goeroe Nānak wou hem

¹⁶¹ Een *kaṛāha* is een ondiepe grote metalen pan of pot.

¹⁶² Een *pakaṛa* is een frituurde snack bestaande uit fijngehakte groenten omhuld met bloem.

onderricht geven. Waarom zou hij teveel aandacht besteden aan de fouten van zijn leerlingen? Hij ging glimlachend naar Maradāna en ze gingen weg.

Goeroe Nānak kwam van de ene naar de andere plaats gaande, de mensen beter makende, in Kartārpur¹⁶³ aan. Er begonnen gemeenschappen die van heel ver kwamen, naar Goeroe Nānak te gaan. Toen al was zijn roem over de hele wereld verspreid. Daar heeft Goeroe Nānak de allereerste ‘*gurugaddī*’¹⁶⁴ gesticht en met zijn hulp heeft de landbouwersgemeenschap de *laṅgar* in leven geroepen. In deze *laṅgar* aten de mensen van hoge en lage stand, zonder enig onderscheid, samen en ze wisten zelf hun borden af. Daar, op dat moment in zijn leven, heeft Goeroe Nānak de kleren die hij aanhad, uitgetrokken. Hij trok de kledij aan van een wereldlijke huisvader en begon de mensen spiritueel onderricht te geven.

Nānak gaf zijn mening aan een *siddhā*¹⁶⁵.

Op een keer bracht iemand Goeroe Nānak het nieuws dat nabij de Vyāsrivier in de berg Baṭāla¹⁶⁶ er een grote bijeenkomst van *yogī*’s was. Daar was er ook een groot feest. Onder de wirwar van yogins was er niemand die van daar ter plekke was, er waren er zelfs die van heel ver waren gekomen. De mensen zeiden dat ze wonderbaarlijke *siddhi*’s¹⁶⁷ bezaten waarmee ze de goedgelovige mensen misleidden en hun dwaasheid rechtvaardigden.

Toen Goeroe Nānak dit hoorde is hij samen met zijn leerlingen en volgelingen naar de berg Baṭāla gegaan. Daar aangekomen voerde hij een discussie met deze *siddhi*’s over hun volledige dharma. De *siddhi*’s toonden enkele *yogī*-bijzonderheden om hun kracht aan Goeroe Nānak te demonstreren. Ze creëerden een vlammenzee en deden het water regenen uit de wolken. Enkele *yogī*’s die in een boom zaten, leken te zweven. Een *yogī* die Bhaṅgarnāth heette, stak zijn hand uit en begon sterren uit de hemel te plukken.

¹⁶³ Kartārpur is een nieuwe stad die door Goeroe Nānak in 1521 werd gebouwd en waar hij een congregatie voor gebed en het delen van eten heeft gevestigd. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 253.

¹⁶⁴ De *gurugaddī* betekent ‘het religieuze leiderschap van de goeroe’.

¹⁶⁵ Een *siddhā*, ook *siddhi* of *siddhan* genoemd, is een *sādhu* die *sādhya* heeft bereikt. *Sādhya* betekent: wat moeten worden bereikt. Dit is de realisatie van iemands ultieme ideaal, zij het de ontmoeting met de persoonlijke God of het opgaan in het *brahman*. Zie Klostermaier, 1994², p. 346.

¹⁶⁶ Zie Schwarzberg[Ed.], 1978, kaart 135d. Baṭāla ligt in de Punjab, ten Noord-Westen van Amritsar.

¹⁶⁷ *Siddhi*’s zijn bovennatuurlijke krachten die door magische middelen werden verworven.

Toen Maradāna, zijn leerling en volgeling, bij hem was gekomen en begon bang te worden bij het zien van zulke buitensporig wonderbaarlijke daden, heeft Goeroe Nānak zijn sandalen uitgetrokken en gaf hen het bevel de *siddhi's* wat verstand bij te brengen. Vanaf ze het bevel kregen, namen de sandalen allerlei vormen aan en terwijl ze in de lucht zweefden, vielen ze voortdurend neer op de hoofden van de *siddhi's*.¹⁶⁸ Waar ze ook vluchtten, de sandalen volgden hen en bleven hen slaan. Plotseling vielen alle verslagen *siddhi's* neer bij de voeten van Goeroe Nānak en vroegen om vergeving.

Toen vergaf Goeroe Nānak de *siddhi's*¹⁶⁹ zeggende: “Kijk *siddhi*! Uw tantrische magische krachten staan de *jñāna-mārga*¹⁷⁰ in de weg. Jullie, in jullie verwarring vervallen, vernietigen niet enkel jullie leven maar brengen ook de goedgelovige gemeenschap op een dwaalspoor. De mens die vrij is van verlangen naar eer, trots en roem en bidt tot de Nirāṅkāṛ, die komt in de hemel terecht. Hij kan daar genieten van het gezelschap van God. Hij heeft hem kennis en houdt hem ver van de wereldlijke zaken van *Māyā*¹⁷¹.”

Na op die manier de *siddhi's* op het juiste pad te hebben gebracht, is Goeroe Nānak teruggekeerd naar Kartārpur en begon de mensen de bijzonderheden van de landbouw te onderwijzen.

In die dagen, in het district Firozpur¹⁷², verbleef er een man die Caudharī Lahṇā Simh heette in het huis van een Nāgā¹⁷³. Hij was een grote aanhanger van Devī¹⁷⁴. Elk jaar ging hij in de bergen om met onwrikbare aandacht Devī te aanschouwen. Vele mensen uit zijn buurt verzamelden zich en gingen met hem mee. Toen hij op een keer van de grootsheid van Goeroe Nānak had gehoord, verzamelde hij zijn gemeenschap en ging

¹⁶⁸ Lett.: begonnen ze voortdurend op de hoofden van de *siddhi's* regenen.

¹⁶⁹ Zie noot 165.

¹⁷⁰ De *jñāna-mārgā* is het pad van de kennis. Daarnaast is er ook nog de *kārma-mārgā* en de *bhakti-mārgā*, respectievelijk de weg van de handeling en de weg van de devotie. Dit zijn de drie paden om verlossing te bereiken. Zie Klostermaier, 1994², p. 152.

¹⁷¹ Zie noot 117.

¹⁷² Zie Schwarzberg[Ed.], 1978, p. 79. Firozpur ligt nabij Islamabad, in het huidige Pakistaanse deel van de Punjab.

¹⁷³ De *Nāgā's* zijn mytische, halfgoddelijke wezens, die een menselijk gezicht hebben, de staart van een slang en de kraag van een cobra. Het is ook de naam van een volk die zich naar deze wezens heeft genoemd. Er is onduidelijk over wie ze precies waren maar ze zouden van de hindoes onderscheiden worden. Zie Dowson, 1950 (7^e editie), p. 213.

¹⁷⁴ *Devī* betekent godin. Het is de vrouw van Śīva en de dochter van het Himālaya-gebergte. Ze heeft twee persoonlijkeden: een goede en een slechte. In haar eerste gedaante heet ze Pārvatī, in haar tweede gedaante Kali of Durgā. Ibid., p. 86.

naar Kartārpur¹⁷⁵. Bij het horen van de verzen van Goeroe Nānak, stond hij met zijn mond vol tanden. Vol genegenheid besloot hij om in dienst te staan van Goeroe Nānak Dev en bleef daar bij hem.

Jij kent enkel je eigen verbazing.

Omdat Goeroe Nānak tevreden was over de lange periode van dienstbaarheid van Bhāī Lahṇā, verkondigde hij op het einde van zijn leven dat hij het goeroeschap aan hem overdragen. Hieromtrent ontstond er grote controversie. De echtgenote van Goeroe Nānak wou dat hun oudste zoon het goeroeschap kreeg maar Goeroe Nānak weigerde dit resoluut. Hij zei dat Śrī Cand niet in staat was om zo een grote verantwoordelijkheid op zich te nemen. Toen vroeg ze het goeroeschap te geven aan hun jongste zoon. Maar Goeroe Nānak was er erg tegen gekant om het goeroeschap erfelijk te maken. In zijn ogen kan enkel een geschikte persoon recht hebben op het leiderschap.

Omdat zijn echtgenote koppig bleef, gooide Goeroe Nānak, om examen af te nemen, een bord in vuil en diep water. Hij zei zijn beide zonen het bord uit het water te halen. Hun antwoord was: “Waarom is het nodig het bord te halen? Hebben we thuis borden tekort? Bovendien is het al donker geworden. We zullen morgen overdag wel een of andere dienaar sturen om het bord boven te halen.”

Na het horen van hun antwoord vroeg Goeroe Nānak Bhāī Lahṇā om het bord te halen. Deze sprong onmiddellijk in het vuile water met zijn kleren aan, haalde het bord boven, maakte het goed schoon en plaatste het daarna bij de voeten van Goeroe Nānak.

Toen legde Goeroe Nānak het zijn echtgenote uit: “Kijk, gelukkige! Hoe kan iemand die de kracht niet heeft om de mens die gevallen is en vervuld is van onzuivere gedachten uit de modder van de zonde te halen en deze weer te zuiveren en die ook niet de goede, toegewijde dienstbaarheid toont tegenover de goeroe, recht hebben op die troon? Jouw beide zonen zijn egoïstisch en tonen geen greintje dienstbaarheid. Hoe kunnen zij dan recht hebben op het leiderschap? Lahṇā beschikt wel over deze ingesteldheid. Daarom vind ik hem geschikt voor het leiderschap.”

¹⁷⁵ Zie noot 163.

Maar de echtgenote van Goeroe Nānak was zelfs nu nog niet tevreden gesteld. Toen nam Goeroe Nānak nog een test af. Dit was in een koude nacht, wanneer het vroom. Het was ochtend aan het worden, de mensen waren ingeduffeld in gewatteerde dekens. Niemand had de moed om zich buiten te wagen. Toen zei Goeroe Nānak tegen zijn zonen: “Sta op zoon! Kijk, het is ochtend aan het worden. Jullie moeten naar de rivier gaan en mijn vuile kleren wassen. Ik zal ze morgen op de bijeenkomst dragen.”

Toen ze Goeroe Nānak hoorden, protesteerden de beide jongens kwaad: “Vader! Je lijkt wel je verstand te verliezen door je ouderdom. Het is zelfs te koud om de handen uit de gewatteerde jas te halen¹⁷⁶ en u stuurt ons naar de rivier om kleren te wassen. Nee, wij zullen niet gaan.”

Toen Goeroe Nānak Bhāi Lahṇā vroeg om de kleren te wassen stond deze onmiddellijk recht, nam de kleren mee en ging naar de rivier. Daar aangekomen waste hij alle vuile kleren en liet ze zelfs uitgestrekt in de lucht drogen. Toen de dag aanbrak was Bhāi Lahṇā klaar en nam de kleren mee.

Nadat dit gebeurd was, zeiden de echtgenote van Goeroe Nānak en zijn twee zonen niets meer. Maar zelfs nu nog twijfelden ze. Toen nam Goeroe Nānak Dev Jī op een dag een stok vast en ging als het ware gek geworden naar de jungle. Hij jaagde iedereen die hem volgde weg door met de stok te slaan. Maar niemand vluchtte. Ze bleven achter hem aan lopen en werden voortdurend geslagen. Daarna haalde hij erg veel *aśarṫi's*¹⁷⁷ uit zijn zak en strooide ze daar rond. Ze gingen verder nadat ze enkele van deze hadden opgeraapt. Zo kwamen ze al wandelend in de jungle aan. Daar lag een lijk. Terwijl hij ernaar keek, gaf Goeroe Nānak het bevel dat wie de dode zou eten bij hem zal mogen blijven. Allen werden bang door wat Goeroe Nānak had gezegd en maakten zich uit de voeten maar Bhāi Lahṇā bleef daar staan. Hij vroeg de goeroe: “Edele goeroe! Beveelt u, moet ik dit lijk eten te beginnen met de voeten of te beginnen met het hoofd?”

“Begin met het hoofd te eten.”, zei Goeroe Nānak en plaatste een laken over dit lijk.

¹⁷⁶ Lett.: Door de koude is de hand niet uit de gewatteerde jas aan het gaan.

¹⁷⁷ Een *aśarṫi* is een gouden muntstuk dat vroeger in omloop was en dat tussen de zestien en vijfentwintig roepies waard is.

Bhāi Lahṇā kwam dichterbij en toen hij het laken ter hoogte van het hoofd optilde, bleef hij maar verbijsterd kijken. Daar, in de plaats van het lijk, stond er een *kaṛāha*¹⁷⁸ met erg warme *halvā*¹⁷⁹.¹⁸⁰ De anderen kwamen ook dichterbij toen ze dit wonder zagen en begonnen met verbazing te kijken. Toen zei de edele goeroe tegen Bhāi Lahṇā: “Lahṇā! Verdeel deze pan met het eten dat aan de goden geofferd is¹⁸¹ onder de mensen en eet er zelf ook van.”

Lahṇā is Aṅgad geworden.

Lahṇā begon het voedsel dat aan de goden geofferd werd te verdelen. Maar er kwam maar geen einde aan. Uiteindelijk gaf hij, op het bevel van Goeroe Nānak, de *kaṛāha* met het voedsel dat aan de goden werd geofferd aan de vissen te eten. Allen begonnen Goeroe Nānak te prijzen.

De goeroe is samen met zijn leerlingen teruggekeerd. Enkele dagen later, toen hij wist dat zijn laatste dagen waren aangebroken, benoemde hij voor de hele gemeenschap Bhāi Lahṇā tot zijn opvolger. Er had zich een grote menigte verzameld. Er werd een *laṅgar* ingericht. De mensen kwamen van heel ver en verzamelden zich daar. De Goeroe Jī plaatste Lahṇā op de troon en bevestigde de overeenkomst door hem vijf paise en een kokosnoot te geven¹⁸². Op die dag precies is Bhāi Lahṇā, Goeroe Aṅgad Dev geworden. Goeroe Nānak zei tegen de volledige sikhgemeenschap: “Bhāi Lahṇā is een deel van mij. Hij is mijn tweede lichaam.”

"बाबा मड़ी ना गौर मुद अंगद के हिये में।

उन सतसंग और गुरु नानक जी वसे ॥"¹⁸³

"Bābā is niet gestorven, zijn graf is vreugdevol in het hart van Aṅgad.

Deze leeft in de gemeenschap van godvruchtigen en in Goeroe Nānak Jī."¹⁸⁴

¹⁷⁸ Zie noot 161.

¹⁷⁹ *Halvā* is snoep dat gemaakt is van bloem, *ghī* en suiker of van semolina, *ghī*, stroop, kokosnoot en kruiden. Het wordt ook gebruikt als benaming voor alles wat zacht en zoet is.

¹⁸⁰ In Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 18, staat er dat Aṅgad onder het laken Goeroe Nānak vond.

¹⁸¹ Hiermee vertaal ik प्रसाद.

¹⁸² Ongerijpte kokosnoot maakt een essentieel onderdeel uit van alle hindoeïstische ceremonieën, ook in de regio's waar de kokosnoot niet groeit is een offer niet compleet totdat er een kokosnoot wordt geofferd. Zie Gupta, 1971, p. 34.

¹⁸³ Ik heb dit opgezocht in de Guru Granth Sāhib maar niet teruggevonden.

De mensen zeggen dat wanneer Goeroe Nānak is gestorven, enkel zijn aardse lichaam verloren is gegaan. Toen ze het laken hadden opgetild en keken, lag daar een bundel bloemen. Alle mensen die volgens de *dharma* leefden, namen deze bloemen op en betuigden elk op hun eigen manier hun laatste respect. Op 22 september, in het jaar 1539, net nadat Goeroe Aṅgad Dev op de troon was gezet, is zijn geest opgelost in de Paramtatvā.

5.1.2. Het godsbeeld van Goeroe Nānak.¹⁸⁵

Een mens is eindig en kan God nooit volledig begrijpen omdat God oneindig is en overal aanwezig is, maar hij kan zich wel bewust zijn van Zijn aanwezigheid. Dit geldt natuurlijk enkel als deze mens in een God gelooft. Volgens Goeroe Nānak is God alomtegenwoordig onder de vorm van een goddelijk licht en hij meende Hem overal waar te nemen. God huist in het hart van elke mens en overal daarbuiten. Goeroe Nānak verklaart het feit dat niet iedereen die goddelijke aanwezigheid waarneemt als volgt: de menselijke ziel is afkomstig van God, maar wanneer het in een mensenlichaam belandt dat blootgesteld wordt aan materialisme, vervreemdt deze ziel van de Goddelijke Ziel. Soms ervaart de menselijke ziel de aanwezigheid van een hoger bewustzijn wanneer men een fenomeen waarneemt dat niet kan worden verklaard als zijnde ontstaan uit eigen krachten. De mens ontkent dit en schrijft het toch toe aan eigen krachten. Doordat de mens het goddelijke bewustzijn en het coëxisteren van dit goddelijke bewustzijn met het zijne negeert, maakt hij zijn dwaasheid kenbaar. Volgens Goeroe Nānak kan een mens niet anders dan beseffen dat er een intelligente, bewuste realiteit is die de orde in de wereld stuurt, tenzij deze mens zich als een flagrante dwaas gedraagt.

Goeroe Nānak vergelijkt de mens met een erg geavanceerd apparaat dat beschikt over intelligentie, maar dat ook bepaalde functies heeft waar de menselijke intelligentie geen vat op heeft. Om dit te verduidelijken wordt het voorbeeld gegeven van een moeder die moedermelk begint te produceren bij de geboorte van een baby. De moedermelk past zich ook aan naargelang de behoeften van het kind: eerst is ze dun, en naarmate het kind groeit wordt ze dikker. Later krijgt het kind tanden om te kunnen eten en een tweede, sterker, gebit wanneer de nood daartoe is gekomen. Het verteringsproces gebeurt ook

¹⁸⁴ Vertaling onder voorbehoud.

¹⁸⁵ Sing, I., 1976, pp. 134-143, tenzij anders vermeld.

zonder dat de mens daar een bewuste inbreng in heeft. Zoals een apparaat gemaakt wordt door een mens, wordt de mens gemaakt door een Hogere Intelligentie, dus God.

Ishar Singh vermeldt dat hoewel Goeroe Nānak beroep deed op het gezond verstand van de mensen om ze ervan te overtuigen dat er een allesdoordringende Geest van God is, dit al algemeen geaccepteerd was. Vóór Goeroe Nānak hadden al vele *avatāra's*, profeten en heiligen deze boodschap aan de mensheid verkondigd en het was bijna een universele waarheid dat God één is. De bijdrage van Goeroe Nānak bestaat volgens Ishar Singh hierin dat in tegenstelling tot de *avatāra's*, heiligen en profeten van andere religies zoals het hindoeïsme, het christendom en de islam, hij het geloof verspreidde dat God niet enkel een selectieve groep mensen begunstigde. Hij bevestigde opnieuw dat God in alle opzichten rechtvaardig is en niemand begunstigt of benadeelt. Dit doet hij onder andere door te zeggen dat God *nirvair* is, zonder haat. De eigenschappen van God heeft hij beschreven in de Mūl Mantra, de basisvers van de Guru Granth Sāhib:

१ ओ सतिनामु करता पुरुखु निरभज निरवैरु

अकाल मूरति अजूनी सैभं गुरु प्रसादि ॥¹⁸⁶

*Bij de gratie van het Ene Opperste Wezen, de Eeuwige, de alles doordringende Puruṣa, de Schepper, Zonder Angst, Zonder Haat, het Wezen dat de grenzen van de tijd overschrijdt, niet vleesgeworden, op Zichzelf bestaand, de Verlichter.*¹⁸⁷

Volgens deze beschrijving van God is er niemand superieur of inferieur omdat hij een bepaalde religieuze leider volgt. Iedereen wordt door God beoordeeld op basis van zijn eigen daden. Geen enkele ziel is beladen met de zonden van anderen of door de zonde die is ontstaan met de zondeval zoals dit het geval is in het christendom.

Goeroe Nānak zelf richtte zich tot zijn medemens alsof het een vriend was, niet als een minderwaardige of een volgeling maar als een gelijke. In andere tradities beweerden religieuze leiders dat ze bovennatuurlijke krachten bezaten, maar Goeroe Nānak deed dit niet¹⁸⁸; hij zei zelfs dat hij inferieur was aan de modale mens. Hij beschrijft zichzelf onder meer als een dienaar, een arme en een laag persoon. Hij verkondigde dat de

¹⁸⁶ Callewaert, 1996, p. 1.

¹⁸⁷ Singh, G., 1978, p. 1. Deze vers is gekend als de Mūl Mantra.

¹⁸⁸ Er worden wel bovennatuurlijke krachten aan Goeroe Nānak toegewezen maar hijzelf deed dit niet.

mensen God rechtstreeks moeten aanbidden en dus niet via een tussenpersoon. Een mens die geboren wordt en sterft, is die aanbidding niet waardig, enkel God. Goeroe Nānak beschouwde zichzelf als een helper in dit proces. Wanneer een tussenpersoon zichzelf bovennatuurlijke krachten toeschrijft, wordt hij het voorwerp van verering en dit gaat ten koste van de verering van God. Daarom vinden de volgelingen van Goeroe Nānak het fout om nog maar een bloemenkrans om een foto van de goeroe te hangen.

Volgens Goeroe Nānak was God geen persoon. Dit is in het christendom bijvoorbeeld dubieus omdat God wordt voorgesteld als iemand die op een troon zit in de hemel. Daarnaast wordt hij ook wel beschouwd als de Heilige Geest. Hij verkondigde dat God geen materie of lichaam bezat, wat impliceert dat geen enkel lichaam dat onderhevig is aan geboorte en dood Gods ware natuur kan vertegenwoordigen. Hiermee verwerpt hij de theorie van de incarnaties van God. Hij vindt het net zo een grote fout om een mythisch lichaam aan God toe te schrijven want dit kan nooit de ware grootsheid van God weergeven. De benaming voor God die de vormeloze eigenschap van hem belichaamt is Nirankār, zonder vorm. Goeroe Nānak is bekend als *nirankāri*, een gelovige in de vormeloze God.¹⁸⁹

Doordat de Mūl Mantra zo een belangrijke plaats inneemt in het sikhisme, wil ik even stilstaan bij de inhoud van de verschillende termen die erin voorkomen; zij omvatten tevens de beschrijving van God. Ek omkār wordt gebruikt als naam voor God. Om te benadrukken dat er slechts één God is, plaatste Goeroe Nānak voor het woord *omkār* het cijfer 1. Hij brak met de traditie in India waar het gebruikelijk was de naam van God te schrijven en schreef het als een syllabe in plaats van een woord. *Sati* betekent een zijnde, een wezen. Niets buiten het Absolute, de Heer, bestaat. De rest is vals, een illusie en vergankelijk. Het woord Nām betekent ‘Naam’ en is een van de basistermen van het sikhisme. Het is als synoniem voor God aanvaard. Het wordt op vele plaatsen in de Guru Granth Sāhib gebruikt. Purakh is een synoniem voor Puruṣa. De Puruṣa komt voor in de Ṛgveda en wordt gelijkgesteld aan de Schepper. De term Puruṣa komt ook voor in de Upaniṣaden. De attributen *nirbhau*, zonder angst en *nirvair*, zonder haat, duiden erop dat God niet de God is van een selectieve groep personen maar van de gehele mensheid en dat zijn heerschappij rechtvaardig en absoluut is. *Akāl* betekent ‘zonder tijd’, dus tijdloos. Deze term houdt een sterk verband met het geloof en de

¹⁸⁹ Voor de twee laatste zinnen: Zie Singh, T.[Ed.], 1977, p. 26.

godsdienstbeleving van de sikhs en benadrukt de eeuwigheid van het Absolute die niet onderhevig is aan de tijd. *Ajūnī* betekent niet-vleesgeworden. Hierbij wordt de theorie verworpen dat God incarneert en zo op aarde verschijnt. Daarnaast impliceert het dat God boven het proces van geboorte en dood staat en bijgevolg niet onderhevig is aan de transmigratie. *Sai-bham* betekent ‘op zichzelf bestaande’ en *gur-prasādi* betekent ‘door de Goddelijke Gratie’¹⁹⁰. Een goeroe is een leermeester. Hij kan ook goddelijk zijn. *Prasād*, wat gratie betekent, is een oude Indische term die nog steeds zeer populair is. Door deze formulering te gebruiken wil Goeroe Nānak aantonen dat men zich moet overleveren en onderwerpen aan God. De gratie van God kan dan de mens devotie geven en hem helpen om bewust te worden van het bestaan van God. Het is niet door de menselijke inspanning maar door de goddelijke gratie dat de mens zich van God bewust wordt.¹⁹¹

5.1.3. De invulling die Goeroe Nānak gaf aan het begrip ‘goeroe’.¹⁹²

De goeroecultus in India bestond al in de Vedische periode. Zowel in de Yajurveda als in de Upaniṣaden is er sprake van een leerling-leraar relatie. Later, in de *Bhaktibeweging*, kreeg de goeroe een prominente plaats. Dit valt af te leiden uit de geschriften van onder andere Kabīr en Goeroe Nānak.

Volgens Goeroe Nānak is God de eerste goeroe. Hij bevindt zich in het hart van alle mensen en is als een aangeboren Gids. Hij legt uit dat er verschillende *yogī’s*, heiligen en mystici zijn die hun doel hebben bereikt zonder menselijke goeroe maar met God die in hen huisde. Nānak beweerde dat hij zijn Goeroe persoonlijk had ontmoet.

In de verzen van Goeroe Nānak komt naast het woord ‘goeroe’, *satguru*, wat ware goeroe betekent, voor. Allebei verwijzen ze naar God. In de Indische traditie worden gewoonlijk twee soorten goeroes vermeld: *śikṣa guru*, iemand die onderricht geeft en *dikṣa guru*, iemand die zijn leerling inwijdt in het spirituele en hem begeleidt tot hij zijn doel heeft bereikt. De *satguru* is de tweede soort. Wanneer Goeroe Nānak de woorden goeroe of *satguru* gebruikt, bedoelt hij *dikṣa guru* en *bhodak guru*, degene die de zoekende verlicht. Volgens Goeroe Nānak heeft de goeroe een dubbele taak. Enerzijds

¹⁹⁰ Gopal Singh vertaalt dit als verlichter. Zie Singh, G., 1978, p. 1. Dit kan te maken hebben met de invulling die de sikhs geven aan het woord goeroe, namelijk Goddelijk Licht.

¹⁹¹ Deze paragraaf is gebaseerd op Singh Talib, G., 1969, p. 114-117.

¹⁹² Singh, T., 1977, p. 86-93.

moet hij de leerling inleiden tot de Nām of het Woord¹⁹³. Anderzijds moet hij hen deelachtig maken in de kennis van het Goddelijke.

De gratie van God als goeroe is onmisbaar bij de meditatie tot de Nām, wat het centrale thema is in de hymnen van Goeroe Nānak. Zonder de goeroe is de menselijke geboorte nutteloos. Enkel de *gurmukh*, een toegewijde leerling, kent het belang daarvan. De Ware Goeroe vult zijn lichaam en hart met liefde, zodat hij zijn leven nuttig maakt en de waarheid in ere houdt. Hij zal daardoor hartelijk ontvangen worden aan het hof van de Heer. De leerling wordt geleid door het woord van de Goeroe, *bāṇī*, dat de geest van de Goeroe bevat. Het woord van de Goeroe en de Goeroe zelf worden beschouwd alsof ze aan elkaar gelijk zijn en het bewustzijn is zijn leerling. Het is nodig om het Woord te kennen om te ontsnappen aan de cyclus van hergeboorten. De leerling doorloopt verschillende stadia om uiteindelijk dat van de waarheid te bereiken waarin hij één wordt met God. Een goeroe kan zijn leerling slechts tot het stadium brengen dat hij zelf heeft bereikt. Daarom wordt er de nadruk gelegd op de Ware en Perfecte Goeroe, God. Volgens Shri Aurobindo is het te wijten aan de onwetendheid van de leerling als hij zijn doel niet bereikt. Immers, enkel hij is een belemmering. God helpt hem dit doel te bereiken maar kan dit slechts als de leerling zich van Hem bewust is.

Ten tijde van Goeroe Nānak was de traditionele goeroe vaak corrupt en niet meer bewust met zijn taak bezig. Hij deed wat de leerlingen hem opdroegen en zong vooral de verhalen van Rāma en Kṛṣṇa. Goeroe Nānak noemde deze goeroes blind, onwetend en zwak.

5.1.4. Goeroe Nānaks houding ten aanzien van de hindoes en de moslims.

Hoewel dit al gedeeltelijk aan bod kwam in zijn biografie, is het toch belangrijk hier dieper op in te gaan.

5.1.4.1. Goeroe Nānak en het hindoeïsme.

Het sikhisme is ontstaan uit het hindoeïsme, meer bepaald uit de *bhaktireligie*. De eerste volgelingen van het sikhisme waren dan ook voornamelijk hindoes. De leer van Goeroe Nānak leunde aan bij het hindoeïsme. Zelfs de nadruk die hij legde om tot actie

¹⁹³ Hiermee worden de heilige schriften bedoeld.

over te gaan en het rituele te verwerpen, betekende geen breuk met wat de moederreligie op een hoger niveau inhield. Wat wel een breuk met het hindoeïsme inluidde, was dat Goeroe Nānak het idee van de reïncarnatie verwierp en het vereren van voorwerpen veroordeelde. Daarnaast ging hij niet akkoord met de heiligheid van de brahmanen en de aangeboren onreinheid van de *untouchables*. Om deze redenen stuitte hij op kritiek van de orthodoxe hindoes. Goeroe Nānak bleef wel gebruik maken van de mythologie om zaken te illustreren. Vele termen uit de Indische, hindoeïstische, filosofie zijn in het sikhisme geïntegreerd.

De verschillen tussen het hindoeïsme en het sikhisme vinden gedeeltelijk hun oorsprong in de nood om zich aan te passen aan de tijd waarin de opkomst van de islam en de achteruitgang van het hindoeïsme grote problemen veroorzaakten.¹⁹⁴ Hoewel Goeroe Nānak sympathie had voor de hindoes, had hij ook kritiek op hen. Hij veroordeelde sommige van hun gebruiken en hun bijgeloof. Hij kwam bijvoorbeeld op voor de rechten van de vrouw door te wijzen op hun noodzakelijkheid en door het doden van vrouwelijke baby's en de polygamie te veroordelen. Daarnaast keerde hij zich nog tegen andere zaken, zoals het gebruik bij de hindoes dat bij een overlijden of bij een geboorte de hele familie gepollueerd is en pas na een tijd een reinigingsceremonie kan ondergaan om daarna weer contact met anderen te mogen hebben. Nānak verklaarde deze en de andere reinheidsregels waardeloos. Hij weigerde de heilige koord te dragen omdat hij van mening was dat dit symbool de hindoemaatschappij onderling verdeelt. Hij vond het onrechtvaardig dat de heilige koord de lage kasten was ontzegd. Daarom heeft hij gepoogd om aan te tonen dat de heilige koord nutteloos is, en verbood hij zijn volgelingen tot het dragen ervan. Zelf heeft hij die ook geweigerd om persoonlijke morele redenen. Hij vond de priester namelijk niet waardig anderen de koord om te doen.¹⁹⁵

Vandaag nog worden de sikhs door velen nog onder de hindoes gerekend. Hoewel er een onderscheid is op het spirituele niveau, bijvoorbeeld op gebied van onderscheid op basis van kaste, uit dit zich niet altijd op het sociale niveau. Tegenwoordig worden de verschillen meer benadrukt dan de gelijkenissen door politieke spanningen. Een ander belangrijk feit is dat de hindoes soms onverschillig of onwetend zijn over de bijdrage

¹⁹⁴ Singh Talib, G., 1969, pp. 320-326.

¹⁹⁵ Krishna & Lévi, 1933, pp. 50-55.

die de sikhs hebben geleverd in de strijd tegen de moslims om het voortbestaan van het hindoeïsme te verzekeren. De redenen voor de onverschilligheid van de hindoes zijn tweërlei. Ten eerste omdat het sikhisme afwijkt van het hindoeïsme omdat ze kaste, reïncarnatie en het vereren van voorwerpen afkeurden en ten tweede omdat het sikhisme vooral succes had bij de lagere kasten en dat deze nu de nieuwe aristocratie uitmaken van de Punjab.¹⁹⁶

5.1.4.2. Goeroe Nānaks poging om de hindoes en de moslims met elkaar te verzoenen.

Een bekende uitspraak van Nānak is de volgende: ‘Er is geen hindoe, er is geen moslim.’ Hiermee bedoelde hij dat allen mensen zijn en zonen en dochters van dezelfde God. Het betekende ook dat zowel de hindoes als de moslims niet volgens hun religie leefden en daarom geen echte hindoes of moslims kunnen worden genoemd. Nānak wou beide met elkaar verzoenen opdat ze in vrede zouden kunnen samenleven.¹⁹⁷ Om dit te doen moest hij het fanatisme en het superioriteitsgevoel van de moslims, dat volgde uit hun machtspositie als overheersers, doen verdwijnen en de hindoes proberen af te brengen van het bijgeloof in de traditionele sociale en religieuze regels. Hij verkondigde dat de God van de hindoes en de God van de moslims één en dezelfde God waren, en dat de beide religies een verschillende weg zijn die hetzelfde doel hebben, nl. met deze God verenigd worden.

Hij maakte verschillende reizen en nam hierbij de gelegenheid verdere pogingen te ondernemen om de beide gemeenschappen met elkaar te verzoenen. Hij zei dat de beide religies dezelfde principes deelden, maar dat de gelovigen dit niet inzien en met elkaar ruziën om futiele details. Hij vestigde er hun aandacht op dat de Veda's, de Purāṇa's, de Koran en de andere heilige boeken het allemaal hebben over de enige Heer. Om zijn standpunten kracht bij te zetten, haalde hij zijn argumenten uit beide tradities: de islam en het hindoeïsme. Hij wilde ook een einde maken aan de ruzies omtrent de consumptie van varkensvlees en rundvlees. Zelf hechtte hij veel belang aan het leven en verdedigde daarom het vegetarisme¹⁹⁸ en benadrukte de noodzakelijkheid om zich

¹⁹⁶ Singh Talib, G., 1969, pp. 320-326.

¹⁹⁷ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 214.

¹⁹⁸ In Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 141 staat er dat Goeroe Nānak wel vlees at en dat hoewel vele sikhs vegetariër zijn dit niet verplicht is. In de *laṅgar* wordt er wel enkel vegetarisch gegeten.

geheel te onthouden van varkensvlees en rundvlees. Hij zou zelfs de stelling naar voor hebben gebracht dat het varken en de koe van goddelijke origine zijn, maar naar grote waarschijnlijkheid geloofde hij dit zelf niet. Om die goddelijke origine aan te tonen steunde hij op de mythologie. In de *janamsakhī's* is geschreven dat Goeroe Nānak zei dat het varken geboren werd uit het everzwijn, wat een reïncarnatie is van Viṣṇu, en ook vereerd wordt als een reïncarnatie. Daarnaast staat er nog in de *janamsakhī's* dat hij zegt dat de consumptie het varken en de koe door religieuze wetten wordt verboden, en bijgevolg ook door burgerlijke wetten wordt verboden.¹⁹⁹

5.1.4.3. Goeroe Nānak en de islam.

Goeroe Nānak heeft dezelfde opvatting over het vereren van beelden en voorwerpen als de islam. Ook in de islam mag met geen afbeeldingen maken van God omdat men gelooft dat God zonder vorm is. Het godsbeeld dat Goeroe Nānak had blijft wel overeenstemmen met het godsbeeld van het hindoeïsme en niet van de islam waarin God wordt voorgesteld als een entiteit die alles overstijgt. Voor Goeroe Nānak is zowel het goede als het kwade van God afkomstig. Dit geldt niet in de islam.

Goeroe Nānak uitte zijn misprijzen over de onmenselijke, tirannieke behandeling van de hindoes door de moslims. Hij was tegen de onrechtvaardige belastingen die de hindoes waren opgelegd en tegen de vervolgingen door de moslims wanneer de hindoes hun religieuze rituelen bleven uitvoeren. In de Guru Granth Sāhib staan er verschillende verzen die daarover handelen.²⁰⁰ Een voorbeeld van een vers waarin Goeroe Nānak de moslims bekritiseerde, is deze vers die hij heeft geschreven toen Bābar Eminabād aanviel.

“राजे सीह मुकदम कुत्ते ॥ जाई जगाइन्हि बैठे सुत्ते ॥

चकर नहदा पाइन्हि धाउ ॥ रतु पितु कुतिहो चटि जाहु ॥²⁰¹

“De koningen zijn als hoeren²⁰², de hovelingen als honden;

want, ze wekken degenen die in Gods vrede slapen.²⁰³

¹⁹⁹ Krishna & Lévi, 1933, pp. 43-58.

²⁰⁰ Ibid., pp. 43-48

²⁰¹ Callewaert, 1996, p. 1288/ 22; 2-5 en 22; 2-6.

²⁰² Zie noot 31.

5.1.5. Ethiek in de leer van Goeroe Nānak.²⁰⁴

Goeroe Nānak volgde de Indische traditie hierin dat iemand die perfect religieus inzicht heeft, zich in persoonlijkheid en gedrag onderscheidt van iemand die dit niet heeft. Voor Goeroe Nānak was het gedrag wel veel belangrijker dan voor vroegere Indische denkers. Hij geloofde immers dat de Schepper de wereld niet zonder enige zingeving heeft geschapen, terwijl vroegere Indische denkers vaak neerbuigend deden over deze wereld. Het is in Gods creatie, de wereld, dat de mens zich bewust wordt van Zijn aanwezigheid. Hij geloofde dat de manier waarop iemand zich gedraagt, verband houdt met zijn inzicht in God.

Volgens Goeroe Nānak heeft de geest drie kenmerken. Ten eerste is de geest rusteloos. Dit wil zeggen dat het moeilijk is om de aandacht ergens op te richten en dit moet dus met discipline worden verworven. Ten tweede denkt de geest na. Zo ontstaan overtuigingen. Ten derde is de geest egocentrisch, dit noemt Goeroe Nānak *haumai*. Dit begrip is ontleend aan de filosofische traditie van India, maar in plaats van *haumai* wordt daar de term *ahamkār*²⁰⁵ gebruikt.²⁰⁶ Goeroe Nānak gaf dit concept een belangrijke plaats in zijn leer. Alle ervaringen zijn individuele ervaringen en worden verwerkt in de geest van een individu. Dit egocentrisme is goed noch slecht.²⁰⁷ Er zijn twee krachten die erop inwerken. De eerste is het instinct. Hieronder worden de gevoelens van lust, woede, hebzucht, gehechtheid en trots gerekend. De tweede kracht is de wil om het eindige te overstijgen. De geest voelt zich het meest geneigd toe te geven aan de instincten en identificeert zichzelf met het leven dat daarop is gebaseerd. In dit geval betekent *haumai* egoïsme. Wanneer de geest zich daarop concentreert, richt deze zich volgens Goeroe Nānak tot *Māyā*²⁰⁸, illusie. De goede en religieuze oriëntatie van de geest is deze tot de Waarheid. Het is de geest die de kracht heeft om zich tot het juiste te richten. Die hoogste staat heet *sahaj*.²⁰⁹ *Sahaj* is zowel het proces als het doel van het eindigen van de cirkel der hergeboorten. Het is het proces van het geleidelijk controle krijgen over het lichaam en de geest. Daarnaast is het de staat waarin de mens

²⁰³ Singh, G., 1978, p. 1229.

²⁰⁴ Dit hoofdstuk is hoofdzakelijk gebaseerd op Sing, T, 1977, pp. 95-115 tenzij anders vermeld.

²⁰⁵ *Ahamkār* betekent individualiteit. Zie Klostermaier, 1994², p. 116.

²⁰⁶ Singh Talib, G., 1969, p. 125

²⁰⁷ In Singh Talib, G.(id). staat dat *Haumai* de bron is van alle kwaad omdat het het gevoel is dat het zelf los staat van God.

²⁰⁸ Zie noot 117.

²⁰⁹ Singh Talib, G., 1969, p. 128.

zijn verlangens niet meer inwilligt, niet meer egoïstisch is en wanneer hij beseft dat wereldse genoegens vergankelijk zijn en rust zoekt in zichzelf.²¹⁰ Dit kan met de hulp van een goeroe, meerbepaald met zijn boodschap, *śabd*. Wanneer de mens de *śabd* begrijpt, dan kan hij zich richten naar de Waarheid. Iemand die naar de *śabd* is gericht wordt *gurmukh* genoemd, dit staat in tegenstelling tot *manmukh*, iemand die zich tot zijn eigen geest richt. Het is de *gurmukh* die zich ethisch gedraagt. Het verwijderden van egoïsme zodat de mens de ware natuur van het zelf ontdekt, is een belangrijk thema in de Guru Granth Sāhib.²¹¹

Het is ook dankzij *haumai* dat de mens over vrijheid beschikt. God heeft de wereld geschapen en de mens op zich staat machteloos, maar doordat de mens bewustzijn heeft, kan hij toch enigszins creatief zijn. Door zijn egocentrisme kan de mens onderscheid maken tussen goede en slechte daden. De mens moet zo dicht mogelijk tot God naderen en hoe dichter hij bij God komt, hoe meer zijn creativiteit overeenstemt met die van God en hoe meer vrijheid hij dus heeft.

In de Jāpji²¹² vertelt Goeroe Nānak hoe men ethisch kan leven. Het belangrijkste is dat men leeft volgens de wil van God. Terwijl hij dit doet, worden de ethische normen gevormd. Deze ethische normen zijn zowel individueel als sociaal. Goeroe Nānak vermeldt zeven individuele normen.

Een eerste is tevredenheid. Volgens Goeroe Nānak is er een wisselwerking tussen tevredenheid en *dharma*, de sociale orde. Hij vergeleek de manier waarop de *dharma* de mensen samen houdt met de koord die de parels van een halsketting bijeen houdt. In de maatschappij heeft ieder zijn rol en wanneer men zijn eigen rol goed vervult, helpt dit anderen hun rol ook goed te vervullen. Zo blijft de *mriyādā*, het geordende patroon, van de maatschappij stand houden. Zolang de mens niet verlangt naar een andere rol in de maatschappij is hij tevreden. Dit stemt overeen met de hindoe-*dharma*.

De tweede norm is reflectie. Een mens kan nadenken in welke mate zijn acties bijdragen tot zijn uiteindelijke doel. Goeroe Nānak spoort de mensen aan om aan

²¹⁰ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 403.

²¹¹ Singh Talib, G., 1969, p. 126.

²¹² De Jāpji is het ochtendgebed van de sikhs. Het is de eerste compositie van de Guru Granth Sāhib en begint met de Mūl mantra. De Jāpji bevat de basis van de leer van Goeroe Nānak. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 232.

reflectie te doen met de hulp van *śabd*. Het doel van de reflectie is om te weten welke waarden zijn *dharma* bevat. De mens moet vooral op zijn hoede zijn voor zaken die het ego doen toenemen. Reflectie helpt de mens de echte waarden van de valse te onderscheiden.

De derde norm is de juiste oriëntatie. Het is de gerichtheid op God, *dhyān*, die bepaalt of iemand zich goed of slecht gedraagt. Het is de Nām, de naam die Goeroe Nānak verkoos voor God, die de mens leidt en hem behoedt voor valkuilen die hem van het correcte etische pad brengen. De Nām is ook de Waarheid en die moet nageleefd worden om niet weg te zinken in egocentrisme. Volgens Goeroe Nānak is de grootste deugd voor een religieus persoon het constante bewustzijn van Nām, dit is *Nām simaran*²¹³. Dit houdt in dat men moet proberen om God te begrijpen en dit kan men best via zijn creatie, de natuur. Een andere vorm van *Nām Simaran* is *Kīrtan*, de lof van God zingen. Hoewel dit het populairst is, wordt het intellectuele begrijpen van God hoger gewaardeerd.

De vierde norm is het vlekkeloze gedrag. Wanneer God in een mens aanwezig is, uit dit zich in een gedisciplineerde en gecultiveerde levensstijl. De standaardformulering van de sikhs voor ethisch gedrag is Nām, *dān*, *iṣṇān*; respectievelijk gerichtheid op God, het dienen van de medemens en zuiverheid van het eigen leven. Het ethisch gedrag houdt volgens Goeroe Nānak vijf zaken in: zelfdiscipline, evenwichtigheid van de geest, zwaar werk, gecultiveerdheid en bescheidenheid.

De vijfde norm is geloof. Door het geloof in God kent een gelovig mens geen angst. Hij krijgt innerlijke kracht en zijn gedrag is standvastig doordat hij de Waarheid in ere houdt.

De zesde norm is harmonie in onderlinge relaties. Goeroe Nānak pleit ervoor de vooroordelen tegenover de medemens te laten vallen. Zo wordt de andere niet als een vijand of een vreemde gezien en kan er in harmonie samengeleefd worden. Dit samenleven paste hij toe op de verschillende religies en verschillende kasten. Zelf deed hij dit door moslims toe te laten tot zijn gemeenschap van volgelingen. Hij haalde fel uit naar het kastensysteem van de hindoes en zei dat voor God kaste en macht niet van

²¹³ *Simaran* betekent letterlijk herinnering.

belang zijn, maar wel de verdienste van ieder persoon. In realiteit is het kastensysteem slechts gedeeltelijk verworpen aangezien huwelijken nog altijd binnen de kaste geregeld worden.²¹⁴

De zevende en laatste individuele ethische norm is dienstbaarheid. Goeroe Nānak zei dat die gebaseerd was op liefde en moet worden onderscheiden van dienstbaarheid uit overwegingen voor eigen nut. Deze liefde uit zich in vier dingen: vriendelijk zijn voor anderen in het dagelijkse leven, vergevingsgezindheid, medeleven en dienstbaarheid.

Goeroe Nānak was ook erg begaan met het sociale leven. Hierin verschilt hij met de andere leiders van de *bhaktibeweging*. Volgens Goeroe Nānak wordt het sociale leven bepaald door het leiderschap. Hij zei dat de mensen door God in een gemeenschap waren georganiseerd en dat daarom de gemeenschap moet leven hoe God het heeft gewild. Het is fout om rijkdom en macht te laten domineren; in plaats daarvan moet men belang hechten aan kennis en medeleven. Deze twee principes brengen de mens dichter bij God.

5.1.6. Biografieën van Goeroe Nānak: de *janamsakhī*'s.

Een van de oudste biografieën van Goeroe Nānak is de *Puratan Janamsakhī*, ook wel de *Walayat Wali Janamsakhī* genoemd. Deze werd in 1816 door H.T. Colebrooke naar Engeland overgebracht en in 1885 door de overheid van de Punjab gepubliceerd. In 1872 is dit werk terug in de belangstelling gekomen toen Ernest Trumpp het in handen kreeg tijdens zijn onderzoek over de *Guru Granth Sāhib*. Enkele jaren later vroegen de sikhs aan de gouverneur van de Punjab te helpen om het manuscript van deze *janamsakhī* terug samen te stellen. Daarvoor werd het werk dat in Engeland was ook gebruikt. Sinds deze *janamsakhī* is uitgegeven, staat hij bekend onder de naam *Walayat Wali Janamsakhī*.²¹⁵ De biografie is, afgezien van enkele missende pagina's, volledig. De auteur is onbekend. M.A. Macauliffe opperde dat de schrijver van de *Puratan Janamsakhī* Seva Das is, maar dit is niet zeker. De taal van het werk leunt aan bij het *Pothohari*, een dialect van het *Punjābī*. De auteur hanteert een eenvoudige schrijfstijl die heel oprecht is. De tekst beschrijft vooral gebeurtenissen in het leven van Goeroe Nānak en in de marge daarvan enkele mythologische details. De gebeurtenissen die

²¹⁴ Zie Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 138.

²¹⁵ Id., p. 7.

hierin beschreven staan, hebben nog altijd een plaats in de traditie van de sikhs. In latere biografieën zijn naast deze ook nog andere verhalen over de goeroe beschreven.²¹⁶ Enkele jaren na de publicatie werd een tweede manuscript gevonden van dezelfde *janamsakhī* in Hafizabad in het district van Gujranwala. Deze vertoonde hier en daar kleine afwijkingen met het manuscript dat in Engeland aanwezig was. M.A. Macauliffe heeft deze versie laten publiceren en daarom is ze naast de Hafizabad Wali Janamsakhī ook gekend als de Macauliffe Wali Janamsakhī. Dr. Bhai Vir Singh heeft de Walayat Wali en de Hafizabad Wali Janamsakhī's met elkaar vergeleken en op basis van de twee teksten een nieuwe gemaakt en laten publiceren onder de naam Puratan Janamsakhī. De manuscripten waarop deze *janamsakhī* gebaseerd is, stammen uit het jaar 1634.²¹⁷

Bhāi Vīr Singh heeft zich ook gebaseerd op het werk van Bhāi Gurdās²¹⁸, dat belangrijk is omdat deze niet erg lang na de dood van Goeroe Nānak is geboren en dus in contact kon komen met mensen die Goeroe Nānak hebben gekend. De belangrijkste daarvan was Bhāi Buddha, omdat hij niet alleen de goeroe heeft gekend maar ook diens zegen heeft gekregen. Bovendien was hij de neef van de derde goeroe, Goeroe Amardās en de oom van de vijfde goeroe, Goeroe Arjan Dev. Hij werd geboren en groeide op in Goindwāl, toentertijd het centrum van het sikhisme. Bhāi Gurdās was een tijdgenoot van de derde, vierde, vijfde en zesde goeroe en heeft belangrijk missiewerk verricht.²¹⁹

Een andere biografie van Goeroe Nānak is de Meharbān Janamsakhī, genoemd naar de auteur, Sodhi Meharbān, de neef van Goeroe Arjan Dev. In zijn werk poogde hij mede de leer van Goeroe Nānak uit te leggen. Omdat hij zo een nauwe band had met de goeroes wordt er veel belang aan zijn werk gehecht. Ook in historisch opzicht is het hoger gewaardeerd dan de Puratan Janamsakhī omdat van deze de auteur onbekend is.²²⁰

De meest bekende en populairste *janamsakhī* is de Bālā Janamsakhī. Het is de biografie die de meest uitgebreide informatie bevat over het leven van Goeroe Nānak voor hij op zijn missiereizen vertrok. Deze *janamsakhī* stamt uit het midden van de 17de eeuw. De traditie schrijft dit werk toe aan Goeroe Aṅgad Dev die Bhāi Bālā, een van de

²¹⁶ Singh Talib, G., 1969, p. 317.

²¹⁷ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 7.

²¹⁸ Singh Talib, G., 1969, p. 317.

²¹⁹ Singh, F. & Singh, K., 1976, pp. 5-6.

²²⁰ Id., p. 9.

reisgezellen van Goeroe Nānak, zou gevraagd hebben om hun belevenissen neer te schrijven, maar dit is waarschijnlijk slechts een mythe.²²¹ Een groot verschil tussen deze *janamsakhī* en de andere, in verband met de reizen van Goeroe Nānak, is dat de Bālā Janamsakhī vertelt dat de goeroe van de ene plaats naar de andere vloog op eigen krachten, waar de andere *janamsakhī*'s een alternatieve reisroute vertellen die hij op de conventionele manier aflegt.²²²

5.1.7. De reizen van Goeroe Nānak.²²³

Goeroe Nānak heeft veel gereisd. In India heeft hij zoveel gereisd als de transportmiddelen en de communicatiemiddelen van toen hem toelieten. Zijn reizen worden onderverdeeld in drie grote *udāsī*'s, wat lange missiereis betekent. Zijn eerste *udāsī* voltrok zich in het huidige gebied van India, Bangladesh en Pakistan. In zijn tweede lange reis bezocht hij de gebieden in het Himālayagebergte. Daarna ondernam hij een reis naar de moslimlanden die in West-Azië waren gelegen.²²⁴ Na zijn laatste missiereis vestigde zich in Kartārpur.²²⁵ Het vervolg van dit hoofdstuk is een overzicht van de verschillende reizen van Goeroe Nānak.

5.1.7.1. Van Sultanpur tot Joshi Math.²²⁶

Goeroe Nānak gaf zijn werk in Sultanpur op en vertrok op missiereis. Volgens de *Puratan Janamsakhī* ging hij eerst naar Tulamba, nu Makhdumpur geheten, in het huidige Pakistan. Daarna ging hij naar Panipat en Dehli. Volgens de Bālā Janamsakhī is hij eerst naar Eminabād en Talawaṇḍī gegaan. Het is echter meer waarschijnlijk dat zijn bezoeken aan Eminabād en Tulamba pas later plaatsvonden. De eerste belangrijke plaatsen die de goeroe bezocht na zijn vertrek uit Sultanpur zijn Karra, Pehowa en Kurukṣetra. Op deze plaatsen zijn er historische *gurdwāra*'s. Het is niet geheel zeker of het bezoek van Goeroe Nānak aan Kurukṣetra toen heeft plaatsgevonden. Daarna

²²¹ Als bewijs hiervoor wordt aangehaald dat deze *janamsakhī* geschreven is in het huidige dialect van de Punjab dat niet overeenstemt met het dialect ten tijde van Goeroe Nānak en Goeroe Aṅgad. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 231.

²²² Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 7.

²²³ De indeling van dit hoofdstuk is overgenomen uit Singh, F. & Singh, K., 1976.

²²⁴ In Singh, H., 1969 is de volgorde van zijn tweede en derde *udāsī* omgekeerd. Ik neem de volgorde over die voorgesteld wordt in Singh, F. & Singh, K., 1976 omdat deze zich op alle *janamsakhī*'s baseert en Singh, H., 1969, slechts op één enkele *janamsakhī*.

²²⁵ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 5-6.

²²⁶ De plaatsnamen die vermeld zijn in deze paragraaf zijn terug te vinden in Singh, F. & Singh, K., 1976 op kaart 7.

bezocht hij Panipat waar hij Sheikh Edul Kabir, die de opvolger was van Sheikh Sharaf-ud-din, een bekende soefie, leerde kennen. Zijn volgende bezoek was aan Dehli. Daar ontmoette hij de *fakīr* Majnu. Van Dehli ging hij naar Hardwar en bleef daar enige tijd. Daarna ging hij over Kotdwār naar Pauri. Op deze plaatsen staan volgens *paṇḍit* Tara Singh Narotam historische *gurdwāra*'s die Goeroe Nānaks bezoek herdenken. Daarna ging hij naar Joshi Math en bezocht onderweg enkele pelgrimplaatsen van de hindoes. Het is waarschijnlijk dat Goeroe Nānak reisde via de pelgrimroutes.²²⁷

5.1.7.2. Van Joshi Math tot Benares.²²⁸

Vanaf Joshi Math ging de goeroe via de Kalirivier, ook de Sarda genoemd, naar Almora. Op die weg kwam hij een gemeenschap van *yogī*'s tegen. Op de plaats waar Goeroe Nānak verbleef staat nu een *gurdwāra*. Daarna ging hij naar Gorakhnāth²²⁹, een centrum van de *sidh-yogī*'s²³⁰. Hij discussieerde met hen over religie en metafysica. Hij ging zuidelijk naar de handelsstad Tanda Vanjara, gelegen in het huidige district van Rāmpur. Daarna ging hij in zuidoostelijke richting naar Gola, een heilige plaats voor de hindoes. Vanaf daar ging hij naar de dichtbijgelegen Ghagara River om via deze naar Ayodhya te reizen. Niet alle *janamsakhī*'s vermelden zijn bezoek aan Ayodhya maar het wordt wel algemeen aanvaard doordat de lokale traditie dit bevestigt. Daarna ging hij naar de handelsstad Tanda en via Singholi naar Nizamabād, waar we op vandaag een historische *gurdwāra* aantreffen ter herinnering aan zijn bezoek. Van daar vertrok hij naar Prayag en reisde verder naar Benares.²³¹

5.1.7.3. Van Benares tot Dhubri.²³²

Goeroe Nānak bleef een lange tijd in Benares en ook daar werd een *gurdwāra* opgericht om zijn bezoek te herdenken. Van daaruit ging hij naar Gāya, een pelgrimsplaats voor hindoes en boeddhisten. Na Gāya te hebben bezocht, reisde hij naar Hajipura waar ook een *gurdwāra* voor hem werd gebouwd. Daarna vertrok hij naar Kantnagar waar nu

²²⁷ Id., p. 13-14.

²²⁸ Singh, F. & Singh, K., 1976, kaart 8.

²²⁹ Gorakhnāth is genoemd naar de persoon Gorakhnāth, de stichter van de haṭha-yoga. Het doel van de haṭha-yoga is het bereiken van verlossing tijdens het leven. Dit is wanneer het zelf zich identificeert met het absolute, dat zijn aangeboren identiteit is. Deze verwezenlijking is mogelijk via yoga. Zie Flood, 1996, p. 98.

²³⁰ Zie noot 165.

²³¹ Id., p. 15-16.

²³² Singh, F. & Singh, K., 1976, kaart 9.

ook een *gurdwāra* staat. Vervolgens heeft hij Malda bezocht, een belangrijk centrum voor de soefies. Van daaruit is hij noordwaarts gegaan naar wat vandaag noord-Bihār is en het noorden van West-Bengalen.²³³

5.1.7.4. Reizen in Kāmrup en Āsa Desh.²³⁴

Kāmrup en Āsa Desh liggen in het huidige Assam. Ten tijde van Goeroe Nānak was Assam opgedeeld in twee delen, gescheiden door de rivier Barna. Ten westen van de Barna lag Kāmrup en ten oosten Āsa Desh, waar de Ahom-stam woonde. Het is in vraag gesteld of deze reizen van Goeroe Nānak werkelijk hebben plaatsgevonden, maar de sikhs zelf twijfelen er niet aan en ze worden in verschillende *janamsakhī's* vermeld. Goeroe Nānak verbleef kort in Dhubri en is dan langs de Brāhmaputra naar Kāmrup gegaan dat toen het land van het tantrisme²³⁵ was.²³⁶ Er zou aan zwarte magie worden gedaan en er zouden ook mensenoffers en obscene rituelen hebben plaatsgevonden.²³⁷ Hij reisde verder langs de Brāhmaputra en kwam in Golaghat aan, helemaal in het oosten van Assam gelegen aan de oostelijke oever van de Dhanasri. Dan is hij door de vallei van de Dhanasri getrokken waar hij in contact kwam met kannibalen.²³⁸ Daar zou hij de reus Koḍe hebben ontmoet die Maradāna wou opeten.²³⁹ Daarna ging hij naar Shillong en reisde verder naar Sylhet -nog een belangrijk soefiecentrum- waar ook een *gurdwāra* is gebouwd. Vervolgens ging hij naar Chittagong en reisde door per boot naar Dacca, dat toen nog niet de provinciehoofdstad was. In Dacca is een waterput die in verband gebracht wordt met het bezoek van Goeroe Nānak.²⁴⁰

5.1.7.5. Van Dacca tot Sri Lanka.²⁴¹

Goeroe Nānak verliet Dacca en reisde verder naar Jagannāthpuri over Calcutta en Cuttack. Op deze drie plaatsen werden *gurdwāra's* opgericht, maar deze in Calcutta

²³³ Id., p. 17.

²³⁴ Singh, F. & Singh, K., 1976, kaart 10.

²³⁵ Het tantrisme is een traditie die zich baseert op de *tantra's*. Dit zijn teksten die door Śīva, Viṣṇu of Devī werden geopenbaard. Voor de volgelingen van het tantrisme zijn deze openbaringen superieur aan de Veda's. Ze incorporeerden het orthodoxe hindoeïsme in hun systeem als een lagere vorm van bewustzijn. Zie Flood, 1996, pp. 159-159.

²³⁶ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 18.

²³⁷ Singh Talib, G., 1969, p. 45.

²³⁸ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 18.

²³⁹ Singh, H., 1969, p. 131.

²⁴⁰ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 19.

²⁴¹ Singh, F. & Singh, K., 1976, kaart 11 en kaart 12.

staat er nu niet meer. Na zijn verblijf in Jagannāthpuri reisde Goeroe Nānak opnieuw zuidelijk. Hij reisde via Gantur, waar nu een *gurdwāra* ter ere van hem staat, naar Kāñcipuram, een belangrijke pelgrimsplaats voor de hindoes en bekend voor zijn tempels voor Viṣṇu en Śīva. Daarna kwam hij in Tiruvannamalai aan, een heilige stad gewijd aan Śīva en zijn vrouw Parvatī. Ook daar staat nu een *gurdwāra*. Vanuit Tiruvannamalai ging hij naar Tiruchchiruppalli waar hij de tempel van Sri Rangam bezocht. Van daaruit ging hij naar de haven van Nagapattinam die verbinding bood met Trincomalee in Sri Lanka. De eerste belangrijke stad waar hij daar bezoek aan bracht, was het huidige Batticaloa.²⁴²

Ook de authenticiteit van de reizen van Goeroe Nānak in Sri Lanka wordt betwist²⁴³, maar er zijn genoeg aanwijzingen om aan te nemen dat ze hebben plaatsgevonden. Goeroe Nānak is naar Katargama gegaan, een pelgrimsoord voor de hindoes. Daarna ging hij via Badulla en Nuwara Eliya naar Sitawaka, waar hij een belangrijke rol zou hebben gespeeld aan het hof. Vervolgens is hij vanuit Kotte doorgereisd naar Anuradhapura, in die tijd de hoofdstad. Daaropvolgend ging hij naar de haven van Mannar.²⁴⁴

5.1.7.6. Van Sri Lanka tot Ujjain.²⁴⁵

Goeroe Nānak reisde verder en kwam aan in Rameshwaram nadat hij Setbandu had bezocht. Volgens de hindoetraditie was daar de brug die door Rāma zou zijn gebouwd bij zijn aanval op Lanka. De moslims noemen Setbandu de Adamsbrug. In Rameshwaram staat de ‘Nānak Udāsī Math Gurdwāra’ om zijn bezoek te herdenken. Hij reisde verder naar Trivandrum via Ramnadpuram en ging daarna naar Bidar. Dit was een belangrijke stad in die tijd omdat het een hoofdstad was van een nevenrijk van het Bahmnikoninkrijk²⁴⁶. In Bidar staat er ook een *gurdwārā* ter ere van Goeroe Nānak. Vervolgens trok hij noordwaarts naar Nader. Hij bleef daar gedurende een korte tijd en

²⁴² Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 20-21.

²⁴³ Gurbachan Singh Talib zegt dat de goeroe niet Sri Lanka zou hebben bezocht maar een eiland in boven-Brahmputra dat Singhladeep heette. Om dit te staven gebruikt hij het argument dat de traditie vermeldt dat hij in Singhladeep, zij het dit eiland of Sri Lanka, een koning die Shivnabh heet heeft ontmoet. In Sri Lanka is het boeddhisme de dominante godsdienst en is het onwaarschijnlijk dat de koning zo zou heten. Op het eiland Singhladeep daarentegen is het grootste deel van de bevolking aanhanger van de Śivacultus. Zie Singh Talib, G., 1969, p. 46.

²⁴⁴ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 22-23.

²⁴⁵ Ibid., kaart 13.

²⁴⁶ Het Bahmnikoninkrijk volgde het Sultanaat van Dehli op in de Deccan. In 1482 kwam het ten val. Zie Spear, 1982[1965], p. 18.

reisde daarna verder naar Baroach, een belangrijke haven aan de monding van de Narmadarivier. Ook in Baroach staat een *gurdwārā: Nānakwāri*. Daarna ging Goeroe Nānak naar Gujarat-Khatiawar door de Surashtra, waar hij enkele tempels bezocht en Junagarh, bekend voor het Girnargebergte. Daar bevestigt een lokale traditie het bezoek van Goeroe Nānak. Daarna nam hij een handelsroute die de steden Ahmedabad, Indore en Ujjain met elkaar verbond.²⁴⁷

5.1.7.7. Van Ujjain tot Talawaṇḍī.²⁴⁸

Ujjain is een stad die rijk is aan historische tradities. Het was onder andere de hoofdstad van Mahārāja Vikramāditya die zijn naam gaf aan de Vikramādityajaartelling die nog altijd in gebruik is in India. Goeroe Nānak bezocht ook nog de steden Chittogarh en Ajmer. Volgens de traditie van de sikhs stond er vroeger bij het Pushkarmeer een *gurdwārā* voor de goeroe. Daarna ging hij via Amber naar Mathura, een belangrijk centrum voor de cultus rond Rādha en Kṛṣṇa. Sikandar Lodi²⁴⁹ heeft verschillende tempels in deze stad vernietigd.

Nadat hij Mathura had bezocht, reisde hij naar de Punjab. Er is geen zekerheid over de weg die hij heeft genomen. Hij zou wel Sirsa hebben bezocht, want er is een aanduiding gevonden die verwijst naar het bezoek van de goeroe. Hij verbleef daar bij een *fakīr* die buiten de stad woonde.²⁵⁰ Daarna ging hij naar Pakpattan, waar de moslimheilige Sheikh Farid had geleefd. Het staat ook bekend als handelscentrum en de belangrijkste oversteekplaats voor de Sutlej. Toen Goeroe Nānak Pakpattan bezocht, was de twaalfde opvolger van Sheikh Farid, Sheikh Ibrahim, verantwoordelijk voor de zorg van het graf van de heilige. Zelf stond hij bekend als Farid II. In de *janamsakhī's* wordt hij Sheikh Brahm genoemd naast Sheikh Farid. Toen Goeroe Nānak hem ontmoette had Farid II zich in de jungle teruggetrokken om te bidden. Hij was achterdochtig toen hij de goeroe zag die gekleed was als een gewone huisvader. Maar ze begonnen ze een gesprek en het werd Sheikh Farid II al snel duidelijk dat Goeroe Nānak een verlicht man was. Na de hele nacht te hebben gepraat, werden ze vrienden.²⁵¹ Het belang van deze ontmoeting en het respect dat Goeroe Nānak voor hem

²⁴⁷ Singh, F. & Singh, K., 1976, pp. 24-25.

²⁴⁸ Ibid., kaart 14 en kaart 15.

²⁴⁹ Zie noot 80.

²⁵⁰ Singh, F. & Singh, K., 1976, pp. 26-27.

²⁵¹ Singh, H., 1969, pp. 134-137.

had, blijkt uit vele composities in de Guru Granth Sāhib van de hand van Sheikh Farid II.²⁵² Hij keerde uiteindelijk terug naar zijn geboortedorp Talawaṇḍī.

5.1.7.8. Van Sultanpur tot de berg Sumer.²⁵³

De tweede *udāsī* van Goeroe Nānak is deze in de Himālaya. Hij bleef niet lang in Talawaṇḍī en vertrok naar Sultanpur om zijn familie te zien.²⁵⁴ Onderweg bezocht hij Lahore, waar nu twee *gurdwāra* 's staan die zijn aanwezigheid herdenken. Hij reisde via Ghawindi, Khalra en Patti voor hij de de boot nam in Goindwāl aan de Beas. Na het bezoek aan zijn zus begon zijn tweede grote missiereis. Hij reisde door de districten Jullundur en Hoshiarpur en bereikte de verblijfplaats van een *pir*.²⁵⁵ Daar werd later door de zesde goeroe, Goeroe Hargobind, Kirātpur opgericht. Daarna ging Goeroe Nānak naar Bilaspur. Hij bezocht ook nog de beroemde watertank Rawalsar van Skand Dhāra nabij Mandi. In Jawalji, gelegen in het huidige district Kangra, bezocht hij de tempel met de eeuwig brandende vlam. Daarna bracht hij een bezoek aan Bajnath, wat vroeger Kirgram heette. *Kir* is de naam van de stam die daar woonde. Vervolgens zette de goeroe zijn reis verder via Manikaran naar Kulu. In Manikaram is er een lokale traditie die zegt dat de zegen van de goeroe de plaatselijke warmwaterbronnen heeft doen ontstaan. Zijn reis ging verder naar het gebied Spiti waar hij enige tijd in het oude dorp Mulana verbleef. De mensen vereren daar nu nog heilige relikwieën van Goeroe Nānak. De goeroe ging daarna naar Tibet en reisde naar de berg Kailas, de gebruikelijke benaming voor de berg Sumer. In die streek ontmoette hij enkele groepen *yogins* met wie hij discussieerde. Er zouden afbeeldingen van Goeroe Nānak aanwezig zijn in de tempels van de regio rond de Sumer.²⁵⁶

5.1.7.9. Van de berg Sumer tot Talawaṇḍī.²⁵⁷

Goeroe Nānak verliet de regio rond de berg Sumer en reisde naar Ladakh. Een eerste belangrijk bezoek van de goeroe is dat aan Karunagar. Hij wordt vandaag nog altijd aanbeden in de meeste van de omliggende dorpen. In Hemus Gompa, op een kleine afstand van Karunagar is er een steen bewaard waarop Goeroe Nānak zou hebben

²⁵² Singh Talib, G., 1969, p. 56.

²⁵³ Singh, F. & Singh, K., 1976, kaart 16.

²⁵⁴ Zijn vrouw en zonen verbleven bij zijn zus in Sultanpur. Zie Singh, H., 1969, p. 139.

²⁵⁵ Een *pir* is een spirituele leider in de soefiegemeenschap. Zie Bearman e.a.[Eds.], 2000, p. 286.

²⁵⁶ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 28-29.

²⁵⁷ Ibid., kaart 17.

gezet. De goeroe reisde verder via een weg langs de Indus tot Skardu. Onderweg, in Bosgo, zou hij volgens de plaatselijke traditie zijn aangevallen door een boeman maar de goeroe duwde hem tegen een rots. Ze geloven dat op die rots nu nog te zien is waar de boeman erop is gevallen. In Skardu staat een *gurdwāra* die herinnert aan zijn bezoek.

Goeroe Nānak reisde verder naar Amarnath, een pelgrimsplaats voor de hindoes met als trekpleister een tempel voor Śīva. De goeroe ging vervolgens naar de vallei van Pehlgam in Kashmir gelegen. In Mattan, niet ver van de vallei, zou hij een religieuze discussie hebben gehad met de *paṇḍit* Brāhm Dās. Ook in Mattan staat nu een *gurdwārā*. Ook vermeldenswaardig is het bezoek van Goeroe Nānak aan Hasan Abdal. Daar zou een moslim *fakīr*, Wali Khandhari, uit woede een steen op het hoofd van de goeroe hebben doen vallen, maar die werd door Nānak tijdig tegengehouden met zijn handpalm. Volgens de traditie staat de afdruk van de hand van Goeroe Nānak nog altijd in de steen. Hij besloot om terug te keren naar Talawaṇḍī. Onderweg zou hij een lange religieuze discussie hebben gevoerd met *yogins* en zou hij Sialkot gered hebben van een vloek.²⁵⁸ Een soefie-*fakīr*, Hamza Ghaus, had een vloek over de stad uitgesproken omdat iemand een belofte tegenover hem niet was nagekomen. Goeroe Nānak kon hem ervan overtuigen dat het niet eerlijk was dat een hele stad moest boeten voor de fout van één persoon.²⁵⁹

5.1.7.10. Van Talawaṇḍī tot Hinglaj.²⁶⁰

De derde *udāsī* van Goeroe Nānak is naar de moslimlanden van West-Azië. Hij ging naar Sultanpur om zijn zus nog eens te bezoeken en vertrok van daaruit naar Pakpattan waar zijn vriend Sheikh Ibrahim Farid II woonde. Hij bleef daar een tijdje en reisde toen verder naar Multan. Onderweg ontmoette hij Sajjan Thag die zo onder de indruk was van hem dat hij zich bekeerde en begon te missioneren. In Multan ontmoette hij Baha-ud-din, een afstammeling van Sheikh Baha ud-din Zakria die de Suhrawardhy soefie-orde²⁶¹ had gesticht. Hij reisde verder naar Uch waar hij opnieuw een ontmoeting had met een belangrijke soefieleider, Sheikh Haji Abdulla Bukhari. Andere plaatsen die

²⁵⁸ Singh, F. & Singh, K., 1976, p. 30-31.

²⁵⁹ Singh, H., 1969, p. 142-143.

²⁶⁰ Singh, F. & Singh, K., 1976, kaart 18.

²⁶¹ De Suhrawardhy Soefie-orde stond positief tegenover de staat en de leiders in tegenstelling tot andere soefie-orde. Ibid., p. 32.

de goeroe bezocht waren Sukkur, Lakhpāt en Kuriani. In Kuriani bezocht hij de tempels van Koteswar en Narayana Swami en is er een watertank als herdenking aan zijn bezoek. Daarna ging hij naar de haven van Miani. Niet ver buiten Miani ligt de hindoetempel van Hinglaj, opgedragen aan Kali Mati. Er is nabij Hinglaj een *dharamsālā*²⁶² opgericht ter ere van het bezoek van Goeroe Nānak.²⁶³

5.1.7.11. Van Hinglaj tot Mekka en naar Baghdad.²⁶⁴

Vanuit Hinglaj keerde Goeroe Nānak terug naar de haven van Miani en nam een boot naar het Arabisch schiereiland. Hij werd vergezeld door moslimpelgrims en door Maradāna, zijn kompaan. De boot zette hen af in Al Aswad, niet ver van Mekka. In Mekka zou hij veel impact hebben gehad op de mensen waarmee hij sprak.

Hij keerde van Mekka terug over land, omdat hij niet enkel Mekka wilde bezoeken maar ook wou reizen in de moslimlanden van West-Azië. Na Mekka bezocht hij Medina, waar het mausoleum van Mohammed staat. Vanuit Medina is hij naar Baghdad gereisd langs de route die werd gebruikt door de pelgrims die ook van Mekka en Medina over land terugkeerden. Toen Goeroe Nānak Baghdad bezocht, was het een belangrijk handels-, politiek, en religieus centrum en behoorde de stad tot de dynastie van de Safavieden²⁶⁵. Het bezoek van Goeroe Nānak aan Baghdad is bevestigd door een oude Turkse inscriptie. Deze inscriptie werd buiten de stad gevonden op een plaats waar de goeroe volgens Bhāi Gurdās zou hebben verbleven.²⁶⁶

5.1.7.12. Van Baghdad tot Kabul en terug naar Kartārpur.²⁶⁷

In Baghdad nam Goeroe Nānak de karavaanroute die hem in Teheran bracht. Hij volgde de route verder via Meshed en Farah naar Kandahar tot in Kabul. In Kabul was toen het hof van Bābar, de eerste mogulkeizer in India. Ook na Goeroe Nānak zijn er contacten tussen de sikhs en Kabul. De *sangat* daar was één van de belangrijkste buiten

²⁶² Een *dharamsālā* is een herberg voor reizigers en pelgrims en is ook een plaats van bezinning. Het is de voorloper van de *gurdwārā*. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, pp. 128-129.

²⁶³ Zie Singh, F. & Singh, K., 1976, pp. 32-33.

²⁶⁴ Ibid. kaart 19 en kaart 20.

²⁶⁵ De Safavieden zijn een dynastie die over Perzië heerste van 1501 tot 1722. Zie Bosworth e.a.[Eds.], 1995, p. 765b.

²⁶⁶ Singh, F. & Singh, K., 1976, pp. 34-35.

²⁶⁷ Ibid., kaart 21 en kaart 22.

de Punjab. Naast een *gurdwārā* voor Goeroe Nānak vind je er nu *gurdwārā*'s die zijn opgedragen aan andere sikhs.

Goeroe Nānak vertrok uit Kabul en ging via de khyberpas naar Peshawar. Nabij Peshawar lag Gorakhhatri, een centrum van *sidh-yogī*'s²⁶⁸. Ook met hen discussieerde hij en spoorde hen aan om een zinvol leven te leiden dat niet alleen spiritueel geïnspireerd is, maar ook sociaal vruchtbaar. Op zijn terugweg nam hij de route naar Lahore en stopte onderweg in Sayyidpur, het huidige Eminabād. Daar was hij getuige van de aanval van Bābar op de stad. Goeroe Nānak heeft hierover hymnen geschreven die zijn gebundeld in de *Bābarvāṇī*.

Vanuit Sayyidpur keerde hij terug naar Talawaṇḍī en ging dan via Sultanpur naar de oever van de Ravi waar hij de stad Kartārpur stichtte. Dit was meteen het einde van zijn *udāsī*'s. Vanaf dan ging hij weer meer aandacht schenken aan zijn gezin. Toch maakte hij nu en dan nog een korte reis in de Punjab.²⁶⁹

²⁶⁸ Zie noot 165.

²⁶⁹ Singh, F. & Singh, K., 1976, pp. 37-40.

5.2. Goeroe Aṅgad Dev.

Aṅgad werd in het jaar 1504 geboren. Zijn familie verhuisde naar Firozpur²⁷⁰, waar hij een deel van zijn leven doorbracht. Later verhuisden ze naar Khadūr²⁷¹. Daar maakte hij kennis met een sikh die een hymne van Nānak zong en via deze raakte hij bekend met diens leer. Hij was zodanig onder de indruk dat hij in 1532 naar Kartārpur ging om hem te ontmoeten.²⁷² Tijdens de periode dat hij in Kartārpur verbleef, bekeerde hij zich tot het sikhisme; voorheen was hij een volgeling van Durgā.²⁷³ Hij leerde de verzen van de goeroe en hij werkte in de *laṅgar*. Hij was geheel gehoorzaam aan zijn goeroe en won zo zijn liefde en vertrouwen. Toen Goeroe Nānak een opvolger zocht was Lahṇā, de echte naam van Aṅgad, de enige die alle tests doorstond. Hij kreeg de naam Aṅgad, die ‘mijn eigen ledemaat’ betekent, van Nānak bij zijn opvolging.²⁷⁴ Toen hij was aangesteld als de tweede goeroe van het sikhisme in 1539, verhuisde hij naar Khadūr.²⁷⁵

Om te voorkomen dat het nog jonge sikhisme zou opgaan in het hindoeïsme of de islam, voerde hij enkele hervormingen door die een eigenheid gaven aan het sikhisme en aan de ideeën van Goeroe Nānak. Ten eerste breidde hij het systeem van de *laṅgar* uit dat door Goeroe Nānak in het leven was geroepen. Goeroe Nānak had een kleine keuken gesticht waar hij gewoonlijk samen met enkele vrienden at, met mensen die hij had uitgenodigd en met zijn leerlingen. Er werd geen enkel onderscheid gemaakt tussen kaste, overtuiging of religie, allen aten samen zoals leden van eenzelfde familie. Dit ging in tegen het traditionele kastensysteem.²⁷⁶ Aṅgad begreep dat de mensen een sociaal kader nodig hadden voor hun religie en gaf daarom de *laṅgar* een religieuze betekenis en organiseerde die op grote schaal. Overal waar er sikhs waren, vestigde hij een *laṅgar* die dan werd in stand gehouden door vrijwillige bijdragen. Sikhs van alle kasten en overtuigingen, alsook niet-sikhs, werden gevoed als kinderen van dezelfde moeder: God. Het principe van de *laṅgar* bevat de broederlijkheid die Nānak zijn volgelingen had bijgebracht. De sikhs ontwikkelden de mentaliteit van elkaar te helpen en ze gingen ook vriendschappen aan met niet-sikhs. Doordat er tijdens het eten op een

²⁷⁰ Zie noot 172.

²⁷¹ Survey of India, 1934, Quarter Inch Map N°44 M, Jullundur, 31° 25'-75° 05'.

²⁷² Krishna & Lévi, 1933, p. 65.

²⁷³ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 18.

²⁷⁴ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 32.

²⁷⁵ Het is mogelijk dat hij terug naar Khadūr verhuisde omdat er in Kartārpur een sekte was die door Śrī Cand, de zoon van Goeroe Nānak, was gesticht. Zie Cole & Sambhi, 1989[1978], p.19.

²⁷⁶ Mc Gilvray[Ed.], 1982, p. 171.

vriendschappelijke manier werd gediscussieerd over sociale en religieuze problemen, werden de ideeën van Nānak verspreid onder de niet-sikhs. Het was ook een manier waarbij de hindoes van een hoge klasse vrijelijk contact konden hebben met moslims en hindoes van een lage klasse, wat ze niet konden als ze binnen de orthodoxe kringen bleven. Op die manier werden ze erg beïnvloed door de sociale verandering die de *laṅgar* teweegbracht, sommigen onder hen bekeerden zich tot het sikhisme. Vele hindoes uit lage of verdrukte klassen vonden de sfeer in de *laṅgar* vriendschappelijk, democratisch en menslievend en bekeerden zich ook tot het sikhisme. Zo werd er verhinderd dat de ideeën van Nānak zouden opgaan in het hindoeïsme of de islam.²⁷⁷

De tweede beschermingsmaatregel die Goeroe Aṅgad heeft genomen is de uitvinding van het schrift *gurmukhī*²⁷⁸. Hoewel Punjābī de volkstaal was in de Punjab, was er geen specifiek Punjābī-schrift. Voorheen werd Punjābī geschreven met *devanāgarī*-karakters, maar tegen de tijd van Goeroe Aṅgad waren die eigendom geworden van de hindoes van de hoge kasten. Het Urdu-schrift was niet eigen aan India en weinig populair, zowel onder de hindoes als de moslims. Bovendien was het erg islamitisch getint omdat het gebruikt werd voor islamitische propaganda. Het enige schrift dat zowel door de elite als door de massa werd gebruikt, was het schrift dat door de handelaren werd gebruikt, nl. het Landā. Het alfabet van dit schrift was niet volledig en het gebruik van klinkers gebrekkig. Goeroe Aṅgad vulde het aan met tekens uit het *devanāgarī*-alfabet. Dit schrift werd bekend onder de naam *gurmukhī*, wat ‘uit de mond van de goeroe’ betekent. Vanaf dan werd het *gurmukhī* door de sikhs gebruikt. Goeroe Aṅgad heeft de verzen van Goeroe Nānak in het *gurmukhī* gesteld opdat ze niet zouden vergeten worden. Door het *gurmukhī* als schrift te gebruiken, hebben de sikhs zich als een aparte groep geprofileerd: het was een deel van hun identiteit. De hindoes die tot een lage kaste behoorden, mochten het *devanāgarī* niet leren en moesten daarom telkens beroep doen op brahmanen voor de interpretatie van de heilige teksten. Degenen die dat beu waren, keerden zich naar het sikhisme.²⁷⁹

Goeroe Aṅgad was niet tevreden met enkel de literaire ontwikkeling. Daarom richtte hij sport en spel in voor de kinderen van het dorp. Er werden worstelkampioenschappen

²⁷⁷ Krishna & Lévi, 1933, pp. 66-67.

²⁷⁸ Volgens Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 19, heeft Goeroe Aṅgad het *gurmukhī* niet ontwikkeld maar bestond het schrift al ten tijde van Goeroe Nānak. Hij zou het wel de naam *gurmukhī* hebben gegeven en de sikhs gezegd hebben dit als hun schrift te gebruiken.

²⁷⁹ Krishna & Lévi, 1933, pp. 67-68.

en atletiekwedstrijden gehouden om de mensen bewust te maken op vlak van gezondheid.

Volgens de traditie zou Goeroe Aṅgad Bālā, een leerling van Goeroe Nānak, aangespoord hebben een biografie van Nānak te schrijven²⁸⁰. Dit was belangrijk om de groeiende gemeenschap de figuur van Nānak te leren kennen, aangezien hij voor velen zelfs minder is dan een herinnering. Zo een biografie voorziet de gemeenschap die niet dichtbij Khadūr woont van een richtlijn, en bij sektarische rivaliteit geeft het een orthodoxie. De Bālā Janamsakhī is echter niet aan deze periode toegeschreven. Zelfs het bestaan van Bālā is twijfelachtig.²⁸¹

Een plaatselijke grootgrondbezitter, Goind Marwāha, vroeg aan de Goeroe om een nieuwe stad te stichten op zijn grondgebied. Goeroe Aṅgad ging akkoord om dit te doen als een gemeenschapsproject en hij vertrouwde de bouw van de stad, die hij Goindwāl noemde, toe aan zijn trouwe leerling Bhāi Amardās. Amardās verhuisde naar Goindwāl. Elke morgen ging hij van Goindwāl naar Khadūr met een grote metalen waterkruik gevuld met water voor het dagelijkse bad van de goeroe. De rest van zijn tijd werkte hij in de *laṅgar*. Dit deed hij gedurende 12 jaar. In 1552, toen Amardās 73 jaar was, stelde Goeroe Aṅgad hem aan als zijn opvolger omdat hij zo overtuigd was van zijn toewijding en grenzeloze dienstbaarheid.

Goeroe Aṅgad verspreidde 13 jaar lang de boodschap van Goeroe Nānak en zorgde ervoor dat de composities van Nānak en zichzelf beschikbaar werden gemaakt voor alle sikhs. Hij wordt herdacht als de onderwijzer van de mensen van de Punjab.²⁸²

²⁸⁰ In Krishna & Lévi, 1933, op p. 68, staat er dat Goeroe Aṅgad zelf de *janamsakhī* zou hebben geschreven.

²⁸¹ Cole & Sambhi, 1989[1978], pp.19-20.

²⁸² Dogra & Mansukhani, 1995, pp. 33-34.

5.3. Goeroe Amardās.

Amardās werd in 1479 geboren in Barsakay, in het district Amritsar.²⁸³ Op een dag hoorde hij een hymne van Goeroe Nānak, die werd gezongen door de echtgenoot van de dochter van Goeroe Aṅgad. Later nam zij hem mee naar Khadūr²⁸⁴ en stelde hem aan haar vader voor, waarna Amardās zich aansloot bij de sikhgemeenschap. Door zijn religiositeit, toewijding aan de gemeenschap van de sikhs en trouw aan de goeroe, heeft Goeroe Aṅgad hem als zijn opvolger aangeduid.²⁸⁵ Dit werd echter niet in dank afgenomen bij zijn zonen. Toen Goeroe Amardās de troon van de goeroe besteeg, heeft één van Aṅgads zonen, Ditto, hem openbaar beledigd. Om de zaken niet erger te maken trok Goeroe Amardās zich terug op het platteland. Ditto nam de macht over, maar werd in de steek gelaten door de sikhgemeenschap die op zoek ging naar Goeroe Amardās en hem opnieuw op de troon zette.²⁸⁶

Tijdens de periode van zijn goeroeschap consolideerde hij het sikhisme en gaf het meer de vorm van een afzonderlijke religie. De eerste maatregel die hij nam was het oprichten van een organisatie voor missionering. Goeroe Nānak had al op verschillende plaatsen *sangats*, gemeenschappen van gelovigen, opgericht. Goeroe Amardās richtte 22 *manjis* op: plaatsen waar de provinciale sikhleider heerste. Toegewijde sikhs kregen er de opdracht om in hun eigen streek te missioneren. Naast hun taak om de mensen vertrouwd te maken met het sikhisme en hen te bekeren, inden ze offers voor de goeroe die tweemaal per jaar naar de schatkist werden overgeheveld.²⁸⁷ De goeroe gaf ook enkele vrouwen de taak om te missioneren; deze vrouwen werden *pīrahs* genoemd naar het Punjābī-woord voor stoel.²⁸⁸

Ten tweede maakte hij de *laṅgar* een onderdeel van de *gurdwārā*. Daarnaast institutionaliseerde hij liefdadigheid, die de voornaamste bron van inkomsten werd om de *laṅgar* te financieren.

²⁸³ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 21.

²⁸⁴ Zie noot 271.

²⁸⁵ Het verhaal van de opvolging als derde goeroe staat beschreven bij de bespreking van Goeroe Aṅgad.

²⁸⁶ Krishna & Lřvi, 1933, p. 69.

²⁸⁷ Dogra & Mansukhani, 1995, pp. 22-23.

²⁸⁸ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 21.

Zijn derde verdienste ligt erin dat hij de composities van de eerste twee goeroes heeft verzameld. Hij voegde daar zijn eigen composities aan toe. Dit werk werd later bekend als de *Mohan-Pothi*. Zo bleef de authenticiteit van de oorspronkelijke hymnen van de goeroes bewaard doordat hij deze vrijwaarde van interpolaties en valse verzen.

Ten vierde heeft Goeroe Amardās eenvoudige ceremonieën voorgeschreven voor bij de geboorte, het huwelijk en de dood.

Ten vijfde heeft de goeroe in Goindwāl, nabij Sultanpur een openbaar waterreservoir gebouwd, de Baoli Sāhib, om het dorp van water te voorzien. Op deze plaats werden ook het ochtend- en avondgebed gehouden.²⁸⁹ Goeroe Amardās heeft de *baoli* ook gebouwd opdat zijn aanhangers niet meer zouden terugkeren naar hun vroegere geloof. Hij vestigde op de eerste dag van Vaiśākh, wanneer het nieuwjaar is voor de hindoes en voor de boeren van de Punjab, een feestdag voor de sikhs waarop ze naar de *baoli* moeten gaan om de goeroe te ontmoeten en contact te hebben met medegelovigen.²⁹⁰ De *baoli* was zo gebouwd dat er 84 treden waren die naar beneden leidden om de *baoli* te bereiken. Deze 84 treden verwijzen naar de 84 *lakhs*, 8400000, reïncarnaties die er zijn in de hindoeïstische cirkel van hergeboorten.²⁹¹

Ten zesde heeft Goeroe Amardās pogingen ondernomen om de positie van de vrouw te verbeteren. Hij verbood de sikhvrouwen het dragen van de sluier, hij ging niet akkoord met de idee dat vrouwen gepollueerd zijn, hij verzette zich tegen de moord op vrouwelijke baby's, hij verbood *sati*, de weduweverbranding en liet weduwen kiezen om alleenstaand een deugdzaam leven te leiden of te hertrouwen.

De goeroe hechtte veel belang aan een mensenleven: omdat het door God is gegeven, moest er goed voor gezorgd worden. Sikhisme zegt dat zelfverminking, onnodige pijn en risico van geen enkel spiritueel nut zijn. Wanneer het lichaam niet wordt blootgesteld aan risico's en onzekere situaties, dan kan het mediteren en aan liefdadigheid en sociaal dienstbetoon doen.²⁹²

²⁸⁹ Dogra & Mansukhani, 1995, pp. 22-23.

²⁹⁰ Krishna & Lévi, 1933, p. 70.

²⁹¹ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 20.

²⁹² Dogra & Mansukhani, 1995, p. 23.

Goeroe Amardās ondernam verscheidene politieke acties. Hij kon de mogols ervan overtuigen om de belastingen in te trekken die ze opgelegd hadden aan de pelgrims die naar Goindwāl kwamen. Hij kreeg ook van de mogulkeizer Akbar de garantie dat de bevolking een jaar was vrijgesteld van belasting, nadat het leger van Akbar een jaar in Lahore had verbleven en er bijgevolg niet veel eten meer was. Keizer Akbar was een belangrijke figuur, onder meer omdat hij de hindoes en moslims van zijn rijk wou verenigen en om zijn tolerantie tegenover de verscheidene religies. Er bestaat een anekdote volgens dewelke Akbar naar Goindwāl kwam om er Goeroe Amardās te ontmoeten en daar eerst neerzat bij de sikhs om samen een maaltijd nuttigen. Dit is de traditie van de *laṅgar*.²⁹³

Goeroe Amardās staat ook bekend als een groot dichter. Hij schreef in een eenvoudige en aangename stijl met een gevarieerd ritme. Zo is hij de auteur van de *Ānand*²⁹⁴, die is opgenomen in de Guru Granth Sāhib. De sikhs zingen deze hymne nu nog bij vreugdevolle gebeurtenissen.

De goeroe had twee zonen en twee dochters. Een van zijn dochters, Bhānī was getrouwd met Rāmdās, die de goeroe zou opvolgen. Goeroe Amardās was het meest aan haar gehecht omdat ze religieuzer was dan haar zus en broers en omdat ze haar vader heel graag zag. Op een dag was de goeroe aan het mediteren op een zetel waarvan er een poot afgebroken was. Omdat Bhānī bang was dat haar vader zou vallen en zijn meditatie zo onderbroken zou worden, gebruikte ze haar hand om de zetel in evenwicht te houden. Er boorde een nagel in haar hand en ze begon te bloeden. Toen de goeroe zijn dochter zag en begreep wat er was gebeurd, was hij zo ontroerd dat hij haar voorstelde een gunst naar haar keuze te vervullen. Hierop vroeg ze om de troon van de goeroe erfelijk te maken. Hij ging daar eerst niet mee akkoord omdat de troon van de goeroe enkel degene toekomt die erg devoot is. Door de troon erfelijk te maken zouden er stagnatie, lijden en problemen kunnen optreden. Bhānī bleef aandringen en tenslotte ging hij akkoord en stelde Rāmdās aan als zijn opvolger. Hiermee diende hij de eerste slag toe aan het sikhisme, namelijk deze van verminderde spiritualiteit. Het

²⁹³ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 21.

²⁹⁴ Ānand betekent vreugde.

accent was verschoven van interesse voor de gemeenschap naar interesse voor de eigen familie.²⁹⁵

²⁹⁵ Krishna & Lévi, 1933, p. 72.

5.4. Goeroe Rāmdās.

Bhāi Jethā, later gekend als Goeroe Rāmdās, werd op 24 september 1534 geboren in Lahore. Hij verloor zijn ouders op jonge leeftijd en ging bij zijn grootmoeder wonen. Daar hielp een familienvriend, Bhāi Amardās, hem opvoeden. Deze leerde hem Punjābī en Gurbānī. Later nam Amardās hem mee naar Goindwāl. Toen die goeroe werd, werkte Jethā onder andere in de *langar*. Omdat Goeroe Amardās tevreden was met zijn werk, huwde hij zijn dochter uit aan Jethā.

Vanaf dan leerde Jethā leven als een *sikh* door dienstbaar te zijn tegenover de gemeenschap, te prediken en door welzijnswerk. Hij heeft onder andere meegeholpen aan de constructie van de Baoli Sāhib, het waterreservoir in Goindwāl²⁹⁶. Goeroe Amardās besloot om een nieuwe stad te stichten die het centrum zou worden van de sikhs. Hij belastte Bhāi Jethā met deze taak.²⁹⁷ Om ruzies in de familie te vermijden heeft hij hem naar een kleine bron gestuurd waarvan gezegd wordt dat het één van de lievelingsplaatsen van Nānak was; daar heeft hij zijn huis gebouwd.²⁹⁸ Volgens een andere traditie kreeg zijn vrouw een stuk grond van de mogolkeizer Akbar omdat deze de goeroe erg respecteerd. Hij wou het aan de goeroe zelf geven maar deze weigerde iets voor zichzelf te houden. Dit was volgens de traditie die door Nānak was gesticht.²⁹⁹ Bhāi Jethā bouwde er een groot reservoir voor de watervoorziening van de stad. Dit was het begin van Rāmdāspur, later Amritsar genoemd, wat het bad van nectar betekent.

In 1574 werd Jethā de vierde goeroe en kreeg de naam Rāmdās. De oudste zoon van Goeroe Nānak, Bābā Śrī Cand, is naar Goindwāl getrokken om Goeroe Rāmdās te ontmoeten. Daar zou hij hartelijk zijn ontvangen en was hij onder de indruk van de oprechtheid van de goeroe. In 1577 verhuisde Goeroe Rāmdās naar Rāmdāspur om de stad te ontwikkelen. Hij spoorde vele ambachtslui en handelaars aan zich in de stad te vestigen.³⁰⁰ Rāmdāspur lag dichtbij de handelsroute Dehli-Kabul waardoor de welvaart snel toenam. In de periode waarin Goeroe Rāmdās het leiderschap over de sikhgemeenschap had, werd de stad een centraal punt voor de sikhs op de feestdagen

²⁹⁶ Meer uitleg over de Baoli Sāhib: zie .p. 84.

²⁹⁷ Dogra & Mansukhani, 1995, pp. 388-389.

²⁹⁸ Krishna & Lévi, 1933, p. 73.

²⁹⁹ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 22.

³⁰⁰ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 390.

Vaiśākhī, wat het nieuwjaar voor de hindoes en de boeren van de Punjab is, en *Diwālī*³⁰¹.

Ook Goeroe Rāmdās voerde sociale hervormingen door om de sikhs als een van het hindoeïsme afzonderlijke groep te definiëren. Net zoals zijn voorganger verbood hij het dragen van de sluier voor sikhvrouwen en het gebruik van de weduweverbranding. Ook voor hem konden weduwen hertrouwen. Daarnaast componeerde hij een huwelijks hymne, *Lavan*, die nu nog het grootste deel uitmaakt van de huwelijksceremonie bij de sikhs. Deze manier van trouwen is pas in 1909 wettelijke erkenning.³⁰² Daarnaast heeft Rāmdās nog verscheidene andere hymnen gecomponeerd, waaronder *Ghorian*, de liederen die het eigenlijke huwelijk voorafgaan.

De goeroe stichtte een nieuwe organisatie, *masand*, om het missioneringwerk uit te breiden. Degenen die door de *masand* waren uitgekozen, moesten de boodschap van het sikhisme verspreiden, mensen bekeren en geld inzamelen dat moest dienen voor de ontwikkeling van Amritsar en lokale welzijnswerken.³⁰³

De goeroe stierf in 1581 met een gebroken hart omdat er onrusten waren gekomen in de familie omtrent zijn opvolging. Zijn oudste zoon Mahādev koesterde geen ambitie om zijn vader op te volgen. Zijn twee andere zonen wilden allebei de troon, maar Goeroe Rāmdās koos zijn jongste zoon Arjan omdat deze gehoorzaam was en over een rustige persoonlijkheid beschikte. Tot groot ongenoegen van zijn andere zoon Prīthī Cand, die zijn vader publiekelijk zou beledigen. Er wordt verteld dat het verdriet dat Prīthī Cand goeroe Rāmdās aandeed de oorzaak zou zijn van diens vroegtijdige dood.³⁰⁴

Goeroe Rāmdās is een voorbeeld voor vele sikhs omdat hij als hulpeloze wees met zijn toewijding en bescheidenheid toch tot goeroe wist op te klimmen. Zijn bijdrage aan het sikhisme was aanzienlijk en belangrijk. Zowel als dichter en als pleitbezorger van de natie en het missioneringwerk heeft hij het sikhisme op weg naar de ontwikkeling gezet.³⁰⁵

³⁰¹ Diwālī is het feest van het licht. Dit wordt door de hindoes gevierd met het plaatsen van lampjes aan de ramen, rond de deuren of drijvende op een rivier en met het geven van cadeautjes. Zie Flood, 1996, p. 212.

³⁰² Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 23.

³⁰³ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 390.

³⁰⁴ Krishna & Lévi, 1933, p. 74.

³⁰⁵ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 390.

5.5. Goeroe Arjan Dev.

De hele periode tijdens dewelke Arjan goeroe was, werd overschaduwd door zijn broer Prīthī Cand. Ook tijdens het goeroeschap van Hargobind, de zesde goeroe, bleef deze een invloed uitoefenen.³⁰⁶ Prīthī Cand wou Arjan onttrenen en zelf de macht grijpen. Om dit te doen leidde hij verschillende opposities tegen Arjan en zette hij zelfs de moslimfunctionarissen tegen zijn broer op. Arjan negeerde dit alles en wijdde zich aan zijn taak als goeroe. Door zijn kalmte daalde de populariteit van Prīthī Cand en bleven de volgelingen trouw aan Arjan.³⁰⁷

De goeroe onderhield een goede verstandhouding met mogulkeizer Akbar. Hij ondernam geen pogingen om India te islamiseren en stond heel open tegenover andere godsdiensten. Hierdoor kreeg de sikhgemeenschap de gelegenheid om tot bloei te komen en was er zelfs de hoop dat het sikhisme het hindoeïsme en de islam zou vervangen om zo staatsgodsdienst van het mogolrijk te worden.

Goeroe Arjan was de eerste goeroe die als sikh werd geboren. Er wordt verteld dat zijn grootvader, Goeroe Amardās, in zijn kleinzoon al de eigenschappen van een goeroe zag. Een goeroe wordt beschouwd als iemand die het Goddelijke Woord spreekt. Hieromtrent is er een anekdote over Goeroe Arjan die ook aangehaald wordt als bewijs dat hij voorbestemd was om goeroe te worden. Goeroe Rāmdās wou dat zijn zoon Prīthī Cand hem vertegenwoordigde op een bruiloft. Omdat hij weigerde nam zijn broer Arjan diens plaats in. Hij bleef daar enkele maanden wachten tot hij toestemming kreeg om terug te keren. De boodschappen die hij naar huis stuurde werden telkens onderschept door zijn broer. Uiteindelijk bereikte er toch een van zijn boodschappen de goeroe. Arjan had een gedicht geschreven waarin hij zichzelf vergeleek met een bonte koekoek, die gewoontegetrouw op zoek is naar water. Hij zei dat zijn dorst niet gelest kon worden en dat hij geen vrede zou vinden zolang hij de goeroe niet zag. Toen Arjan terugkeerde, vroeg zijn vader hem het gedicht af te maken. Toen schreef hij: “Het is bij groot geluk dat ik de heilige goeroe heb ontmoet. Ik heb de onsterfelijke heer in mijn

³⁰⁶ Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 23.

³⁰⁷ Krishna & Lévi, 1933, p. 75.

eigen huis gevonden.” Deze woorden werden als een uiting van het Goddelijke Woord beschouwd.³⁰⁸

Goeroe Arjan ondernam missiereizen in Mānjha³⁰⁹, Doabā³¹⁰, naar Gurdāspur³¹¹ en naar de heuvels van Shivalik³¹². Daar stichtte hij nieuwe gemeenschappen.³¹³ De toetreding van de *jāts*³¹⁴ tot het sikhisme wordt ook in die periode gesitueerd. Voorheen had het sikhisme al verscheidene landbouwers aangetrokken, maar de *jāts* bezaten, in tegenstelling tot de landloze boeren, zelf een stuk landbouwgrond. Samen met de Rājputs, een krijgerskaste, hadden ze een belangrijke rol in de oppositie tegen de mogulmaatschappij in de 18de eeuw.³¹⁵

Goeroe Arjan merkte dat hij niet over genoeg fondsen beschikte om projecten uit te voeren ter vernieuwing van zijn Kerk. Daarom besliste hij om de vrijwillige taks te verplichten. Iedere sikh moest een tiende van zijn inkomsten afstaan aan de goeroe voor zijn persoonlijke uitgaven en die van de gemeenschap. Deze taks noemde hij de *daswant*. Hij vergrootte het aantal *manji*'s en zette hen in om de *daswant* te innen. Met dit geld bouwde de goeroe verschillende tempels op de plaatsen waar zijn voorgangers hadden geleefd en onderwezen. De grootste van deze tempels is de Harimandir in Amritsar, het vroegere Rāmdāspur. Dit werd al snel een pelgrimsplaats voor vele sikhs. Arjan maakte Amritsar tot zijn verblijfplaats waardoor de stad het centrum werd van alle activiteiten van de sikhs, zowel sociaal als spiritueel.³¹⁶

De bouw van de Harimandir begon in 1589 nadat het kunstmatige meer was vergroot. De beroemde soefie uit Lahore, Mian Mīr, legde de eerste steen en Bhāi Buddha, een leerling van Goeroe Nānak, hield toezicht op de bouwwerken. Het gebouw was zo ontworpen dat er langs elke zijde een deuropening was, wat niet het geval is bij de hindoetempels. Zo wou de goeroe beklemtonen dat de tempel vrij te betreden was voor de vier kasten. De Harimandir werd gebouwd op een platvorm dat lager gelegen was dan de omgeving. De reden hiervoor is dat de gelovige er zich bij het binnentreden van

³⁰⁸ Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 24.

³⁰⁹ Dit is het district met de steden Lahore en Amritsar. Zie bijlage 2.

³¹⁰ Schwarzberg[Ed.], 1978, kaart 40a, EF 3-4. Doabā is de streek van Panipat, Dehli en Agra.

³¹¹ Ibid., kaart 60, D 2-3. Gurdāspur ligt ten noorden van Amritsar en ten zuiden van Kashmir.

³¹² De heuvels van de Shivalik liggen tegen het zuiden van de Himalaya. Zie bijlage 2.

³¹³ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 38.

³¹⁴ Dit is een krijgerskaste. Zie Spear, 1982[1965], p. 71.

³¹⁵ Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 25.

³¹⁶ Krishna & Lévi, 1933, p. 75-76.

bewust zou zijn dat God slechts te bereiken is als men zich onderwerpt en bescheiden is.³¹⁷

Een van de belangrijkste bijdrages van Goeroe Arjan is de samenstelling van de Heilige Schrift. Terwijl de goeroe op missiereis was, heeft Prīthī Cand een collectie van hymnen, waaronder ook eigen composities, willen naar voor schuiven als de authentieke sikhgeschriften. Dit bracht Goeroe Arjan ertoe om een gezaghebbende collectie samen te stellen.³¹⁸ Daarnaast merkte hij dat verzen van verschillende poëten en heiligen aan de mensen werden geopenbaard als zijnde verzen van Nānak. Daaronder waren er enkele die de doctrine van Nānak tegenspraken en zo de gelovigen misleidden.³¹⁹ Hij gebruikte het werk van Goeroe Amardās, dat de hymnen van de eerste drie Goeroes bevat, en voegde er zijn eigen hymnen en die van zijn vader aan toe. Daarnaast werden er nog verzen van vijftien heiligen en verschillende barden aan toegevoegd, de epiloog Mundawāni en een lijst *rāga's*³²⁰, de Rāg-mālā genoemd.³²¹ De toevoeging van de verzen van populaire heiligen in de Ādi Granth leert ons dat Goeroe Arjan enkel als doel had de mensen ertoe aan te zetten te geloven in één enkele God en dat de goeroe erg tolerant was tegenover iedereen die dezelfde gedachten deelde.³²² Bhāī Gurdās schreef de collectie neergezeten nabij het waterreservoir van Amritsar waar nu de ‘Gurdwāra Rāmsar’ staat. Toen de Ādi Granth klaar was, werd ze in de Harimandir geplaatst. De eerste om het te lezen, de eerste *granthi*, was Bhāī Buddha. Volgens een bepaalde traditie werd Akbar geïnformeerd dat de nieuwe compilatie verzen zou bevatten die vijandig staan tegenover de islam. Toen hij een versie onder ogen kreeg die hem door Bhāī Buddha en Bhāī Gurdās werd gebracht, leerde hij dat de schrift zowel verzen van hindoes, moslims als van de goeroes zelf bevat. Hij was hierdoor zo tevreden dat hij het boek met goud liet versieren en kledij gaf aan Bhāī Buddha en Bhāī Gurdās.³²³

Goeroe Arjan heeft verscheidene steden gesticht. In 1590 richtte hij Taran Taran op, elf mijl ten zuiden van Amritsar, waar hij een verzorgingscentrum voor leprapatiënten

³¹⁷ Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 25.

³¹⁸ Id.

³¹⁹ Krishna & Lévi, 1933, p. 76.

³²⁰ Een *rāga* is een harmonie, melodie, een muzieknoot.

³²¹ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 39.

³²² Krishna & Lévi, 1933, p. 76.

³²³ Deze paragraaf is gebaseerd op Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 25 tenzij anders vermeld.

vestigde. In 1594 stichtte hij Kartārpur, de stad van de Schepper. In 1595 toen zijn zoon Hargobind geboren werd, vestigde hij de stad Hargobindpur³²⁴ aan de oever van de Beas. Toen hij in 1598 in Lahore was, bouwde hij een waterput nabij de geboorteplaats van zijn vader.³²⁵

In 1605 kende het sikhisme een grote bloei. Goeroe Arjan genoot het vertrouwen van de mogolkeizer, het aantal volgelingen bleef aangroeien en hij kreeg de titel ‘Sacā Pādśāh’. Dit is een Perzische titel die Ware Keizer betekent en door de mogols werd gebruikt. In het westen van Azië en Centraal-Azië waren de sikhs actief in de paardenhandel.³²⁶ De goeroe zag dat vele sikhs betrokken waren in de kleinschalige lokale handel en dat dit niet veel winst opleverde. Daarom moedigde hij hen aan om zich aan de paardenhandel te wagen en stuurde hij enkele van zijn mannen naar Turkestan, waar zich de beste paardenmarkt bevond. Dit bracht grote rijkdommen met zich mee. Deze paardenhandel maakte ook een eind aan het bijgeloof dat toen bij de mensen leefde volgens welk het verboden was om de grenzen van India te overschrijden. Sindsdien werden er vanuit de Punjab regelmatig handelsexpedities naar andere landen georganiseerd.³²⁷

Goeroe Arjan had een goede band met verschillende moslims. Één van hen was Mian Mīr. Hun vriendschap wordt beschouwd als de eventuele oorzaak van het instellen van de polygamie. Arjan liet zijn zoon met twee vrouwen trouwen en keerde zo terug naar het gebruik van de polygamie, waar Goeroe Nānak zo tegen gekant was. Mian Mīr had immers geen hoge dunk van vrouwen en daarom hield hij niet veel rekening met hen en hun rechten.³²⁸

Goeroe Arjan was een erg begaafd dichter. Hij heeft de grootste bijdrage voor de Guru Granth Sāhib geleverd en was thuis in verschillende stijlen.³²⁹ Zijn meest bekende hymne is de Sukhmanī, de hymne van de vrede, die wordt gezongen op begrafenissen. In deze hymne legt hij uit dat de sikhs hindoe noch moslim zijn. Hij wil aantonen dat het sikhisme een afzonderlijk pad is naast het hindoeïsme en de islam.

³²⁴ Survey of India, 1994, Quarter Inch Map N°44A, Jhang, Lyalpur en Shāhpur Districts, 31° 30’-72° 55’.

³²⁵ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 38 en Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 26.

³²⁶ Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 27.

³²⁷ Krishna & Lévi, 1933, p. 77.

³²⁸ Ibid., p. 80.

³²⁹ Id.

De gebeurtenissen die in 1606 uiteindelijk hebben geleid tot de dood van Goeroe Arjan zijn de volgende. Aangezien de goeroe erg populair was bij veel vrome mannen, geletterden en het gewone volk komma trok hij de aandacht van de rijken en hooggeplaatsten. Candu Śāh, de priester van de minister van financiën, zag in Hargobind, de zoon van Goeroe Arjan, een geschikte huwelijkskandidaat voor zijn dochter. Goeroe Arjan verwierp het huwelijk en spoorde Candu aan een huwelijkskandidaat in eigen rangen te zoeken. Om indruk te maken op zijn entourage had de laatstgenoemd immers een neerbuigende opmerking gemaakt. Hij werd dan ook een vijand van de goeroe en wou wraak nemen. Hiertoe kreeg hij al snel de gelegenheid.³³⁰

Prins Khusro was in opstand gekomen tegen zijn vader Jahanghīr en zocht hulp bij Goeroe Arjan. Deze gaf hem geld. Toen Jahanghīr de rebellie had neergeslagen hield hij een rechtszaak in Lahore om zijn zoon en medestanders te straffen. Candu Śāh is er met de hulp van Prīthī Cand in geslaagd de keizer ervan te overtuigen dat Goeroe Arjan ook een bondgenoot van Khusro was. De goeroe moest naar Lahore afreizen, maar duidde eerst zijn zoon aan als opvolger. Op de rechtszaak werd hem gevraagd uit te leggen waarom hij de prins had geholpen. Toen hij zei dat hij dit deed omdat hij het als zijn goddelijke plicht zag om mensen in nood te helpen, liet de keizer hem vrij. Maar enkele medewerkers van de keizer wezen hun overste erop dat er in de Guru Granth Sāhib passages staan die tegen de islam en zijn profeet zijn gericht. Goeroe Arjan wou deze passages niet uit de Heilige Schrift verwijderen en kreeg daarom een boete opgelegd. Hij weigerde die te betalen omdat het geld toebehoorde aan de sikhgemeenschap en zo niet voor goede doeleinden zou worden gebruikt. Hierop plaatste de keizer hem onder de bewaking van Candu Śāh tot de boete betaald zou worden, wat Arjan echter resoluut bleef weigeren. Hij werd in de gevangenis opgesloten en zwaar mishandeld. Uiteindelijk werd het bevel gegeven om hem levend in koeienhuid vast te naaien. De goeroe kreeg de toestemming om naar buiten te gaan en zich te baden in de Ravi. Hij bleef daar gedurende een lange tijd tot zijn verzwakte

³³⁰ Ibid., p.77-78.

lichaam het niet meer aankon en hij verdronk.³³¹ Hij staat bekend als de eerste martelaar in het sikhisme.³³²

³³¹ Ibid., p. 78-79.

³³² Dogra & Mansukhani, 1995, p. 39.

5.6. Goeroe Hargobind.

Toen Goeroe Arjan stierf was zijn zoon Hargobind slechts zeven jaar oud. Zijn oom, Prīthī Cand, ondernam nog enkele pogingen om het leiderschap over de sikhs te verwerven maar Hargobind kreeg het goeroeschap. Door de vroege dood van zijn vader voelde hij zich aan zijn lot overgelaten en achtte het dan ook noodzakelijk de wapens op te nemen. Bij zijn aanstelling als goeroe vroeg hij aan Bhāi Buddha om hem met twee zwaarden te bewapenen, één links en één rechts^{333, 334}. De theorie van de twee zwaarden in het sikhisme is het principe van *pīri* en *mīri*. *Pīri* is Perzisch en het woord *pīr* wordt gebruikt om een soefieleider te benoemen. In de Guru Granth Sāhib wordt het woord *pīr* gebruikt als moslimequivalent van goeroe. Het woord *mīri* is afgeleid van *amīr* wat bevelhebber van de gelovigen betekent. Vandaag wordt in de plaats van *pīri* en *mīri* gesproken over *tegh* en *degh*. *Tegh* betekent zwaard en staat symbool voor het beschermen van de onderdrukten. *Degh* betekent kookpot en staat symbool voor het voeden van degenen die honger lijden. Deze termen wijzen op de sociale verantwoordelijkheid van de sikhs. De sikhs zien het gebruik van wapens in het verlengde van het geven van een aalmoes, want het is ook een manier om de weerlozen te beschermen. Hoewel de sikhs een militaire reputatie hebben, vinden ze dat oorlog de laatste toevlucht is en enkel kan in naam van de rechtvaardigheid.³³⁵

Goeroe Hargobind verklaarde dat hij Candu Śāh wou vermoorden en diens medewerkers wou straffen om de dood van zijn vader te wreken. Hij liet zijn volgelingen weten dat hij oorlogswapens, paarden en valken als offer verkoos en begon een militaire macht uit te bouwen. Vele oud-soldaten en vechtlustigen vervoegden hem. Het grootste deel van zijn tijd bracht hij in dit gezelschap door met de jacht en sport. Hij moedigde zijn volgelingen aan dit ook te doen en beloofde de besten onder hen. Hij richtte de Akāl Bhuggā³³⁶ op tegenover de Harimandir in Amritsar. Vanuit dit gebouw werden de sociale zaken van de sikhs, die niets met religie te maken hadden,

³³³ In Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 29 staat dat sommige tradities zeggen dat Bhāi Buddha het zwaard aan de verkeerde zijde van de goeroe bevestigde en de goeroe daarop zei dat hij het daar ging laten en dat er een tweede zwaard langs zijn andere zijde moest worden bevestigd. Het is onwaarschijnlijk dat Bhāi Buddha het zwaard verkeerd zou hebben vastgemaakt want hij was de schermmeester van de jonge goeroe en wist bijgevolg goed met wapens om te gaan.

³³⁴ Krishna & Lévi, 1933, p. 81.

³³⁵ Cole & Sambhi, 1989[1978], pp. 29-30.

³³⁶ Dit gebouw is ook gekend onder de naam Akāl Takht. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 204 en p. 14.

geregeld.³³⁷ Goeroe Hargobind kreeg veel kritiek omtrent het feit dat hij meer de allures had van een legerleider dan van een goeroe. Zelf gaf hij daarop als antwoord dat heiligheid vanbinnen zit en dat soevereiniteit slechts uiterlijk vertoon is. Vele van zijn gezellen zouden personen zijn geweest die om eerder twijfelachtige redenen meevochten en niet zozeer voor de rechtvaardigheid. Van zijn gezel Bīdī Cand wordt gezegd dat hij in weze een bandiet is. Goeroe Hargobind zag zichzelf niet als een politieke rebel maar als een tegenstander van de vernietiging van heilige plaatsen van hindoes en sikhs door Śāhjahān en diens beleid om het huwelijk tussen hindoemannen en moslimvrouwen te ontbinden.³³⁸

Al snel werd de goeroe rijk en machtig. Candu Śāh kwam hierdoor in de verleiding om nogmaals een poging te ondernemen zijn dochter aan de goeroe uit te huwelijken. Ook Hargobind weigerde. Candu Śāh werd kwaad en ging samenspannen met Meharvān, de zoon van Prīthī Cand. Samen gingen ze bij Jahanghīr klagen dat de goeroe een groot leger aan het verzamelen was en zijn volgelingen tot soldaten omvormde. Ze wezen er de keizer ook op dat, hoewel de goeroe zo rijk was, hij de boete die aan zijn vader was opgelegd en nooit was betaald niet hoefde te betalen. Hierop liet Jahanghīr goeroe Hargobind in Delhi ontbieden.³³⁹

In 1616 ging de goeroe naar Delhi en raakte daar bevriend met de keizer. Dit was een zware slag voor zijn vijanden die hun laster tegenover de goeroe nog vergrootten en zelfs zover gingen dat ze de keizer erin betrokken. Hierdoor verloor goeroe Hargobind zijn voorkeurspositie bij Jahanghīr en werd door hem opgesloten in het fort van Gwailor onder hem mom dat hij de boete die aan zijn vader was opgelegd niet heeft betaald. De prins, die een groot respect had voor heiligen, liet de goeroe vrij.³⁴⁰ Anderen zeggen dat de goeroe vrijgelaten werd door Jahanghīr zelf toen hij zijn vergissing inzag; nog anderen spreken over de tussenkomst van een moslim die de goeroe bewonderde en bij de keizer zijn vrijlating vroeg. Er wordt gezegd dat de goeroe enkel zijn vrijlating wou aanvaarden als zijn medegevangenen ook werden vrijgelaten. De keizer ging hiermee akkoord en de goeroe verliet de gevangenis samen met 52 prinses die zich vasthiielden

³³⁷ Krishna & Lévi, 1933, p. 81.

³³⁸ Cole & Sambhi, 1989[1978], pp. 30-31.

³³⁹ Krishna & Lévi, 1933, p. 81.

³⁴⁰ Ibid., p. 82.

aan zijn gewaad. Hierdoor wordt Goeroe Hargobind ‘Bandichār’ genoemd, wat bevrijder van degenen die gebonden zijn betekent.³⁴¹

Terug in Dehli besloot de goeroe om zijn vijand Candu Śāh te lijf te gaan. Hij kon Jahanghīr overtuigen van de onschuld van zijn vader en de schuld van Candu Śāh. Deze werd door de keizerlijke ordetroepen aan de goeroe uitgeleverd en Goeroe Hargobind kreeg de nodige middelen om de minister naar wens te straffen. Hij heeft Candu Śāh meegenomen naar de Punjab en daar gemarteld tot de dood.³⁴²

Terwijl hij de vriendschap van de keizer genoot, heeft Hargobind zijn leger nog vergroot en jachtpartijen en spelen georganiseerd. Toen de keizer hem vroeg om de *rājā* van Nalagarh te onderwerpen, deed hij dit en bracht hem in 1618 tot bij Jahanghīr. Als dank hiervoor kreeg de goeroe meer juridische macht in de Punjab. De macht en populariteit van de goeroe brachten veel jaloezie teweeg, maar deze keer lukte het zijn tegenstanders niet om zijn band met de keizer te verbreken. Toen Jahanghīr in 1627 stierf en Śāhjahan hem opvolgde, reisden er voor de goeroe nieuwe problemen.³⁴³

De aanleiding voor de eerste aanval was dat zowel de goeroe als Śāhjahan in de buurt van Amritsar jaagden: toen één van de valken van de keizer wegvloog, weigerde de goeroe die terug te geven. De keizer was misnoegd en viel Hargobind aan met een leger onder de leiding van Gulām Rasūl. Het leger werd door de goeroe verslagen en Gulām Rasūl werd gedood. Daarop stuurde Śāhjahan een groter leger onder leiding van Mukhlis Khān. Aanvankelijk resulteerde dit in een nederlaag voor de goeroe en werd Amritsar geplunderd. Daarna ging de goeroe een nieuwe strijd aan waarin Mukhlis Khān werd gedood en de moslimtroepen zich daaropvolgend terugtrokken. Deze strijd staat bekend als de slag van Amritsar (1628). Vervolgens ging de goeroe naar Kartārpur. Dit gaf aanleiding tot de slag van Lahira (1631) waarbij beide partijen zwaar verlies leden en de leider van het mogolleger werd gedood. In 1633 kwam het opnieuw tot een treffen tussen de keizerlijke troepen en het leger van de goeroe waarbij de laatste de overwinnaar was. Er volgde nog een strijd, de slag van Kartārpur in 1634, die werd gewonnen door de goeroe en zijn troepen. Uiteindelijk, na tussenkomst van de prins Dārā Śīkhoh, die zijn vader ervan overtuigde geen wapens meer te gebruiken tegen een

³⁴¹ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 203.

³⁴² Krishna & Lévi, 1933, p. 82.

³⁴³ Ibid., pp. 82-83.

heilige man, kwam er een einde aan de gevechten tussen de goeroe en de keizer. Er was ook nog een strijd omtrent Hargobindpur tussen de goeroe en familie van Candu Śāh. Daarna volgde er een periode van rust voor de goeroe waarin hij onder andere missiewerk ondernam tot zijn dood in 1645.³⁴⁴

Goeroe Hargobind heeft verschillende sociale hervormingen doorgevoerd. Hij zag dat de reglementen inzake voedsel vele hindoes ertoe dwongen zich tot de islam te bekeren. De goeroe heeft het nuttigen van vlees goedgekeurd en alle secundaire formaliteiten die verband houden met het nuttigen van voedsel afgeschaft. Onder geen enkele andere goeroe - afgezien van Goeroe Nānak- aten de hindoes en de moslims zo frequent samen en waren ze zo vrij om zich onder elkaar te begeven dan onder Goeroe Hargobind. De reden hiervoor is dat hij zelf over een ruime geest beschikte en die deugd aan andere mensen doorgaf.³⁴⁵

Goeroe Hargobind had vijf zonen. Zijn oudste zoon Gurdittā Māl en zijn vierde zoon waren al gestorven voor hun vader overleed.³⁴⁶ Zijn andere drie zonen, waaronder de toekomstige negende goeroe, Tegh Bahādur, verdwenen van het toneel toen Harirāy, de jongste zoon van Gurdittā Māl goeroe werd. Hargobind had zijn oudste kleinzoon, Dhirmāl, ontfermt omdat hij hem had verraden.³⁴⁷

³⁴⁴ Ibid., p. 83-84 en Dogra & Mansukhani, 1995, p. 203.

³⁴⁵ Krishna & Lévi, 1933, p. 86.

³⁴⁶ In Cole & Sambhi, 1989 [1978], p. 32 staat er dat al zijn zonen, met uitzondering van Tegh Bahādur, waren overleden.

³⁴⁷ Krishna & Lévi, 1933, pp. 86-87.

5.7. Goeroe Harirāy.

Harirāy werd op 30 januari 1630 geboren. Op 6 maart 1644 volgde hij zijn grootvader Hargobind op als goeroe van het sikhisme. Het was een moeilijke periode voor de sikhs en daarom hield hij een leger achter de hand, hoewel hij zelf vredelievend was.³⁴⁸ Dit is onder andere te merken in het feit dat hij, wanneer hij op jacht ging, de dieren niet doodde maar ze ving en meenam om in tuinen te houden.³⁴⁹

De belangrijkste bijdrage van Goeroe Harirāy was de stichting van een groot ziekenhuis in Kirātpur^{350, 351}. Hij kweekte een groot aantal geneeskrachtige planten waaronder ook een aantal zeer zeldzame. Toen Dārā Śikhoh, de zoon van Śāhjahān, ziek werd, schreef zijn dokter hem een behandeling voor met een zeldzame plant. Die was nergens te vinden behalve bij Goeroe Harirāy. De dokter van de prins stuurde een boodschap naar de goeroe om die plant te verkrijgen. De goeroe heeft die gegeven niettegenstaande de keizer verscheidene oorlogen had gevoerd met zijn grootvader Hargobind.³⁵²

Goeroe Harirāy zette de traditie van de *laṅgar* verder. Dit was een grote hulp voor de arme en kwetsbare groepen in de maatschappij. Bovendien was er van 1646 tot 1649 een periode van droogte in de Punjab en trok de *laṅgar* veel volk aan. Wanneer de goeroe op missie was in de landelijke gebieden, werd ook daar de door de droogte getroffen bevolking van gratis maaltijden voorzien.³⁵³

Toen Śāhjahān in 1658 ziek werd, brak er onder zijn zonen een strijd uit over de opvolging. Auraṅzeb versloeg zijn oudste broer Dārā Śikhoh. Deze vluchtte om zijn leven te redden en zocht toevlucht bij de goeroe in Goindwāl. Harirāy ontving hem net zoals hij ieder ander persoon ontving en hielp hem om een stuk land te overbruggen. Dārā Śikhoh vroeg de goeroe om meer hulp maar die wou geen partij kiezen in de strijd tussen de verschillende prinsen. Maar aangezien keizer Auraṅzeb ontevreden was over

³⁴⁸ Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 201.

³⁴⁹ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 32.

³⁵⁰ Habib, 1982, kaart 8A, 29+-78+. Kirātpur ligt onder Ānandpur.

³⁵¹ Cole & Sambhi zeggen dat hij zelf planten kweekte en een grote interesse had in medicijnen maar ze vermelden het bestaan van een ziekenhuis dat door Goeroe Harirāy zou zijn opgericht niet. Zie Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 32.

³⁵² Dogra & Mansukhani, 1995, p. 201.

³⁵³ Id.

de groei en de populariteit van het sikhisme, liet hij toch Goeroe Harirāy naar Delhi komen om de hulp die aan zijn broer Dārā was gegeven te verantwoorden. Hij was er namelijk op uit om allen die zijn broer hadden geholpen zwaar te straffen en wou zelfs de persoonlijke vrienden van Dārā aanpakken. Harirāy beschouwde zijn aanwezigheid als overbodig en stuurde zijn oudste zoon Rām Rāy om de hele zaak op te helderen. Hij wou immers Aurangzeb niet beledigen door diens bevel naast zich neer te leggen.³⁵⁴

De keizer gijzelde Rām Rāy. Rām Rāy verbleef aan het hof en gedurende een tijd gebruikte hij deze macht ten goede door onder meer andere sikhs te helpen. Toen op een dag Aurangzeb vroeg waarom Goeroe Nānak zich negatief had uitgesproken over de moslimrituelen gaf Rām Rāy de verkeerde uitleg. Volgens het betreffende vers zou de as van een moslim door een pottenbakker gebruikt worden om tot klei te verwerken en het uitschreeuwen wanneer die in potten en stenen wordt omgevormd door verhitting.³⁵⁵ Volgens Rām Rāy had de kopiist ongetwijfeld een fout gemaakt en moest het woord *musulmān*, moslim, worden vervangen door *bemān*, ongelovige. De oorspronkelijke discussie ging erover dat het niet uitmaakt of men begraven of gecremeerd wordt, en om dit te illustreren haalde Goeroe Nānak de mogelijkheid aan dat de stoffelijke resten van een begraven moslim per toeval kunnen worden gebruikt door een pottenbakker.³⁵⁶

Toen Goeroe Harirāy vernam dat zijn zoon de woorden van Goeroe Nānak had veranderd, achtte hij hem niet waardig om goeroe te worden en wou hem hem nooit meer zien. Hij benoemde bijgevolg zijn jongste zoon Harikṛṣṇ, die slechts 5 jaar oud was, tot opvolger. Dit bewijst dat de Guru Granth Sāhib op dat moment al een belangrijke plaats innam in het sikhisme.³⁵⁷ Rām Rāy betreurde zijn fout en schreef naar zijn vader dat hij hem wou zien, doch de goeroe wou daar niet op ingaan. Hij schreef nog een brief waarin hij Harirāy vroeg op zijn beslissing terug te komen in verband met de opvolging, maar ook deze keer kreeg hij van de goeroe geen gehoor.³⁵⁸ Goeroe Harirāy stierf op 6 oktober 1661.³⁵⁹

³⁵⁴ Ibid., p. 201-202 en Krishna & Lévi, 1933, pp. 87-88.

³⁵⁵ Dit is vers 466 van de Guru Granth Sāhib.

³⁵⁶ Krishna & Lévi, 1933, p. 88 en Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 32.

³⁵⁷ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 33.

³⁵⁸ Krishna & Lévi, 1933, p. 88.

³⁵⁹ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 202.

5.8. Goeroe Harikṛṣṇ.

Na de dood van Harirāy ontstond er een grote verwarring bij de sikhs. De devote sikhs aanvaardden het goeroeschap van Harikṛṣṇ omdat de zevende goeroe, Harirāy, hem als opvolger had aangeduid. De vrienden van Rām Rāy vonden echter dat die recht had om goeroe te worden en dreigden ermee hem op de troon te zetten. Ze gingen naar Auraṅzeb en vroegen hem om tussen te komen. De keizer nodigde de jonge goeroe uit om naar Delhi te komen en oordeelde daar dat Harikṛṣṇ de beste opvolger was. In de meeste tradities wordt aangegeven dat hij dit deed omdat hij zo erg onder de indruk was van de intelligentie van de jonge goeroe. Volgens L.R. Krishna was dit onwaarschijnlijk als men rekening houdt met de maatregelen die keizer Auraṅzeb heeft genomen om zijn plaats als keizer te verzekeren. Hij heeft Goeroe Harikṛṣṇ als opvolger verkozen, omdat hij zo de vrije hand zou hebben in zaken aangaande de sikhs. Bovendien wou hij zo het vertrouwen winnen van de devote sikhs die in de meerderheid waren en veel macht hadden in de Punjab. Daarnaast was Harikṛṣṇ veel gemakkelijker door de keizer onder controle te houden dan Rām Rāy, die een goed staatsman was.³⁶⁰

Goeroe Harikṛṣṇ leefde in Dehli bij Rājā Jāy Siṃh. In 1664 brak er een pokkenepidemie uit. Er wordt gezegd dat de goeroe en zijn leerlingen hielpen om de zieken te verzorgen en voor de bevoorrading van medicijnen en voedsel zorgden. De goeroe zou ook persoonlijk hebben meegeholpen met de verzorging van de zieken en zelfs met het verwijderen van dode lichamen.³⁶¹ Zo raakte hij besmet en stierf op de leeftijd van acht jaar.³⁶²

Toen er hem voor zijn dood werd gevraagd wie hem zou opvolgen antwoordde hij: “Bāba Bakāla³⁶³”, wat betekende dat zijn opvolger in Bakāla verbleef. Daar werd Tegh Bahādur gevonden door een devote aanhanger van de overleden goeroe.³⁶⁴ Opnieuw volgde er een strijd omtrent de opvolging. Er vormden zich drie verschillende partijen: de volgelingen van Dhirmal, de kleinzoon van Hargobind; de volgelingen van Rām Rāy

³⁶⁰ Krishna & Lévi, 1933, p. 89.

³⁶¹ Het is niet zeker dat de goeroe zelf meehielp met de verzorging van de zieken omdat dit niet in alle bronnen wordt vermeld.

³⁶² Dogra & Mansukhani, 1995, p. 206.

³⁶³ Survey of India, 1944, Jhang, Lyalpur en Shāhpur Districts, kaart 44A, 31° 30' - 72° 55'.

³⁶⁴ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 207.

en de volgelingen van Tegh Bahādur, de oom van de vader van Harikṛṣṇ. Na enige tijd werd Tegh Bahādur als Goeroe erkend.³⁶⁵

³⁶⁵ Krishna & Lévi, 1933, pp. 89-90.

5.9. Goeroe Tegh Bahādur.

De zoon van Goeroe Hargobind, Tyāg Māl, die later zou bekend staan als Goeroe Tegh Bahādur, werd geboren op 1 april 1621. Als kind leerde hij Gurmukhī, Hindī en Sanskrit van Bhāi Gurdās, boogschieten en paardrijden van Bhāi Buddha en zijn vader leerde hem zwaardvechten. Toen hij dertien jaar was, vond de slag van Kartārpur plaats waarin hij zich onderscheidde door zijn zwaardvechtkunst en kreeg toen de naam Tegh Bahādur, strijder in de zwaardvechtkunst, in plaats van Tyāg Māl, man van onthechting. De periode tussen 1644 en 1664 bracht hij door in bezinning; hij ondernam toen ook verschillende missies naar onder andere Uttar Pradesh, Bihar en Bengalen.³⁶⁶

In 1664 werd Tegh Bahādur de negende goeroe van de sikhs. Daarvoor was hij tweemaal over het hoofd gezien als mogelijke opvolger. Goeroe Hargobind, zijn vader, vond hem niet geschikt omdat hij het goeroeschap niet zo politiek zou opnemen als hijzelf en Goeroe Harirāy koos zijn vijf jaar oude zoon boven zijn oom om ruzies over de opvolging zoveel mogelijk te vermijden. Eens hij aan de macht was, werd het duidelijk dat hij precies was wat het sikhisme op dat moment nodig had. Door zijn karakter en zachte inborst kon hij de daaropvolgende moeilijke periode enigszins aan. De manier waarop hij tegen het leven aankeek, blijkt onder andere uit de bijnaam die hij zichzelf gaf: Degh Bahādur, wat heldhaftige kookpot betekent. Er waren slechts enkele momenten dat hij in rust kon leven zoals hij wou. Hij had te maken met rivalen als Rām Rāy, die door het mogolhof werd gebruikt, en als zijn neef Dhirmāl. Deze laatste huurde zelfs iemand in om Goeroe Tegh Bahādur te vermoorden maar de kogel bracht enkel een schampschot aan zijn schouder teweeg. De goeroe vergaf degene die hem moest vermoorden, zeggende dat vergeving een grote deugd is.³⁶⁷

Door al die tegenstand was hij genoodzaakt te vluchten. Toen hij in Amritsar aankwam werd hem daar zelfs de toegang geweigerd tot de Harimandir. Daarop trok hij zich terug in de bergen waar hij een stuk grond kocht en de stad Ānandpur, stad van de vreugde, stichtte.³⁶⁸ Enige tijd later ondernam hij een tweede missie naar Uttar Pradesh

³⁶⁶ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 464.

³⁶⁷ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 34.

³⁶⁸ Krishna & Lévi, 1933, p. 90.

en Bengalen, deze keer samen met zijn familie en vrienden. In Bihar consolideerde hij de *sangats* die daar al aanwezig waren.³⁶⁹

In Gāya³⁷⁰ ontmoette hij de *rājā* van Jaipur. Die vroeg hem om mee te gaan op expeditie tegen de gouverneur van Assam die de mogulheerschappij niet meer aanvaardde. Hij liet zijn familie in Patna achter en vertrok op keizerlijke expeditie. In Assam wist hij beide partijen met elkaar te verzoenen zonder dat er een strijd nodig was. Zo won hij het respect van de prins van Assam en leerde hem de leer van Nānak kennen. Toen hij er vernam dat zijn zoon was geboren, keerde hij terug naar Patna.³⁷¹

In 1669 gaf keizer Aurangzeb het bevel tot de vernietiging van de hindoetempels en hindoescholen.³⁷² Hij spoorde hindoes op alle mogelijke wijzen aan zich tot de islam te bekeren. Hij gaf moslim geworden hindoes bestuursposities, eretitels en alle voordelen die de moslims genoten. Degenen die zich niet wilden bekeren hadden de keuze tussen de dood of het betalen van een taks die alle niet-moslims werd opgelegd.³⁷³ Zelfs de hindoes die de taks betaalden, waren niet vrij van lijden en vernederingen. Alle leiders van de belangrijkste subgroepen binnen het hindoeïsme werden gedwongen zich tot de islam te bekeren of ze werden ter dood gebracht. Zo werd ook Goeroe Tegh Bahādur, de belangrijkste religieuze leider van de Punjab, gevraagd naar Dehli te komen.³⁷⁴ Hij wist welk lot hem daar te wachten stond en benoemde daarom voor zijn vertrek zijn zoon Gobind tot opvolger. Hij werd goed ontvangen door de keizer en ingelicht van de voordelen die hij en zijn volgelingen zouden krijgen als hij zich zou bekeren tot de islam. De goeroe zei dat aangezien hij het geloof in een enkele God onderwees het niet nodig was dat hij zijn religie in de steek liet om moslim te worden. De keizer probeerde hem te overtuigen, doch zonder resultaat. Hij werd in de gevangenis geworpen om na te

³⁶⁹ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 465.

³⁷⁰ Schwarzberg[Ed.], 1978, kaart 141, G5. Gāya ligt in Bihar, ten zuiden van Patna.

³⁷¹ Krishna & Lévi, 1933, p. 91.

³⁷² Dogra & Mansukhani, 1995, p. 465.

³⁷³ Deze taks heet de *jizya*. Vier jaar na de dood van de goeroe, dus in het jaar 1679, leidde deze taks tot een burgeroorlog. Zie Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 34.

³⁷⁴ In de meeste bronnen die geschreven zijn door sikhs zelf staat dat de *paṇḍits* in paniek omdat ze zich moesten bekeren tot de islam de hulp inriepen van Goeroe Tegh Bahādur en dat deze hun verzoek inwilligde en bereid was zijn leven te verliezen in de strijd. Keizer Aurangzeb kwam dit te weten en liet hem gevangen nemen.

denken over zijn beslissing. Hij bleef echter aan zijn overtuiging vasthouden en werd ter dood veroordeeld.³⁷⁵

Volgens L.R. Krishna vermelden de meeste historici dat men Goeroe Tegh Bahādur voor zijn executie vroeg een mirakel te verrichten als bewijs van zijn spirituele kracht en om de juistheid van zijn geloof te bevestigen. Hierop schreef de goeroe iets op papier, legde dat in zijn hals en vertelde dat zelfs een slag met zijn scherpe zwaard er geen enkel effect zou op hebben. Toen de executeur met het zwaard sloeg viel het hoofd van de goeroe tot ieders verbazing van zijn lichaam. Op het papiertje stond: “Ik heb mijn leven gegeven maar niet het geheim van God.”

Door het martelaarschap van Goeroe Tegh Bahādur kregen de hindoes meer kracht om weerstand te bieden en waren ze belust op wraak. De executie van de goeroe leidde uiteindelijk tot de val van de heerschappij van de mogols in India. Het hoofd van de goeroe werd bij zijn zoon Goeroe Gobind Siṃh gebracht om gecremeerd te worden en zijn lichaam lieten ze, onder grote bewaking, rotten.^{376 377} Zijn martelaarschap wordt niet beschouwd als dat van iemand die stierf voor zijn eigen geloof, maar als een daad van iemand die zijn leven gaf voor het hindoeïsme en voor godsdienstvrijheid als principe.³⁷⁸

Goeroe Tegh Bahādur was niet alleen een martelaar maar ook een goed dichter en componist. Zijn hymnen zijn door zijn zoon, Gobind Siṃh, opgenomen in de Guru Granth Sāhib. Ze bevatten een boodschap van vrijheid, moed en medeleven. Dit zijn ook eigenschappen die een goeroe volgens hem moet bezitten.³⁷⁹

³⁷⁵ Krishna & Lévi, 1933, pp. 91-92.

³⁷⁶ Het cremen van de doden is het gebruik bij de hindoes en het begraven bij de moslims.

³⁷⁷ Krishna & Lévi, 1933, pp. 92-93.

³⁷⁸ Cole & Sambhi, 1989[1978], p. 34.

³⁷⁹ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 466.

Goeroe Gobind Simh.

Bron: India Perspectives, December 2004.

5.10. Goeroe Gobind Siṃh.

5.10.1. Biografie.

In de hele geschiedenis is er geen enkel zo een voorbeeld te vinden³⁸⁰ van een kind van negen jaar die zijn vader zei hem op te offeren om de *dharma* te beschermen. Dit kind dat zijn vader, Teg Bahādur, zoiets zei, dat was Goeroe Gobind Siṃh.

De mogulkeizer Auran̄gzeb was erg wreed. Hij vaardigde het bevel uit om Hindustān volledig hindoevrij te maken. De negende goeroe van de sikhs, Goeroe Teg Bahādur³⁸¹, was zoals zijn naam laat vermoeden een machtig man. Hoewel hij een sterke voorstander van de vrede was, stelde hij om de hindoe-*dharma* te beschermen, zijn onthoofding ook maar geen beetje uit.

Goeroe Gobind Siṃh, de zoon van Goeroe Teg Bahādur, was de tiende en laatste goeroe van de sikhs. Hij werd geboren op 22 december, in het jaar 1666, in Patna, Bihar. De moeder van Goeroe Gobind Siṃh heette Gūjarī Devī.

Toen hij kind was heette Goeroe Gobind Siṃh nog Gobind Rāy. Doordat hij de sikh-gemeenschap vulde met een gevoel van passie zoals van een leeuw begonnen ze hem de bijnaam³⁸² ‘*siṃh*’³⁸³ te geven en hij heeft de hele sikhgemeenschap gezegd zich ook zo te noemen. Hij stelde ook de regel in van de vijf *karār*³⁸⁴ voor elke sikh. Dit zijn *karā*, een stalen armband; *kṛpāṇ*, zwaard; *kaṅgī*³⁸⁵, kam; *keś*, ongeschoren haar en *kacchā*, een lange onderbroek broek. Hij gaf ook nog de sikhgemeenschap de naam Khālsā³⁸⁶, wat zuiver betekent. Hij deed elke sikh zweren dat ze niet zullen terugwijken om zelfs hun eigen leven³⁸⁷ te geven voor het beschermen van de *dharma*.

³⁸⁰ In de originele tekst staat hierna nog: door te zoeken.

³⁸¹ *Bahādur* betekent moedig, held.

³⁸² Lett.: begonnen ze voor zijn naam ‘Siṃh’ te hechten.

³⁸³ *Siṃh* betekent leeuw. Wanneer het bij iets gevoegd wordt, betekent het ook: een held, een eminente persoon.

³⁸⁴ Dit staat ook bekend als de Vijf K’s en in het Punjābī als de Panj-Kakkās en Kakkās. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 148. De vijf K’s bespreek ik meer uitgebreid op p. 125.

³⁸⁵ Naast *kaṅgī* wordt ook de benaming *kaṅgā* gebruikt. Beide hebben dezelfde betekenis.

³⁸⁶ De Khālsā bespreek ik op pp. 123-127.

³⁸⁷ Lett.: om tot hun hoofd toe te offeren.

Na het martelaarschap van Goeroe Teg Bahādur ontvlamden er in heel Hindustān gevoelens van afschuw.³⁸⁸ De hindoes voelden een diepe haat tegenover de mogolsultan. Op allerlei plaatsen begonnen ze de naam van Aurangzeb te besmeuren.³⁸⁹ Het sterke verzet tegen de heerschappij was begonnen.

Vanaf de kindertijd groeide Goeroe Gobind Simh op als een slimme en krachtige persoon.

Wanneer hij een jongeling was geworden, maakte hij de sikhs er vast van overtuigd dat³⁹⁰ één enkele sikh evenveel waard is als 125.000 mogolsoldaten. Hij zei:

"सूरा सो पहचानिए जो लरै दीन के हेत ।

पुरजा-पुरजा कट मरै कबहुं ना छाडै खेत ॥"

"सूरा सो पहिचानीए जु लरै दीन के के हेत ॥

*पुरजा पुरजा कटि मरै कबहुन छाडै खेतु ॥"*³⁹¹

Dit wil zeggen: Een held is iemand die vecht voor het welzijn van de zwakken. Hij is iemand die om ze te beschermen, tijdens een oorlog op de aarde, ledemaat na ledemaat verliezend neervalt, die vervolgens ook niet wegvlocht wanneer de oorlog de aarde verwoest.³⁹²

Toen Goeroe Gobind Simh werd geboren, was Goeroe Teg Bahādur op reis naar Assam³⁹³ en Bengalen³⁹⁴. Nadat hij op verscheidene pelgrimsoorden en op bijeenkomsten de boodschap van Goeroe Nānak had verspreid, keerde hij terug naar Patna. Toen was Gobind Rāy al vier jaar.

³⁸⁸ Lett.: ...ontvlamde heel Hindustān met het vuur van de afschuw.

³⁸⁹ Lett.: Op allerlei plaatsen begonnen ze te spuwen op de naam van Aurangzeb.

³⁹⁰ Lett.: ...vestigde hij grondig deze zaak in het hart van elke sikh.

³⁹¹ Callewaert, 1996, p. 1105/ 2; 2-1 en 2; 2-2.

³⁹² De auteur van mijn tekst heeft hier een vertaling van het citaat dat hij zojuist heeft aangehaald.

³⁹³ Schwarzberg[Ed.], 1978, p. 55, I4. Assam ligt in het huidige Bangladesh.

³⁹⁴ Id., H5.

Al in zijn kindertijd gedroeg Gobind Rāy zich anders dan de andere kinderen. Op de leeftijd dat kinderen gewoonlijk met speelgoed spelen, speelde hij met het zwaard, de dolk en pijl en boog.

Als hij met andere kinderen speelde, verdeelde hij hen in twee groepen en speelde oorlogje.³⁹⁵ Als kind al begon hij vaardigheid te verwerven in het hanteren van pijl, speer en zwaard.

In de *havelī*³⁹⁶ waar hij woonde, was er een bron. De vrouwen uit de buurt kwamen daarom om hun kruik met water te vullen. Het jongetje Gobind Rāy had er altijd veel plezier in hen te plagen. Hij nam zijn pijl en boog en verstopte zich. Toen de vrouwen de gevulde kruik op het hoofd hadden geplaatst en aanstalten maakten om weg te gaan, richtte hij de pijl nauwkeurig en brak de kruiken.

Toen deze vrouwen, overstuurd door zijn pesterijen, bij Gūjarī Devī gingen klagen dan deed zij al de kleien kruiken door bronzen vervangen. Maar het jongetje Gobind probeerde zelfs deze met zijn scherpe pijl te breken.

Toen mama Gūjarī devī op een dag het jongetje Gobind Rāy uitlegde dat ze hier niet mee akkoord ging³⁹⁷ liet hij de pesterijen achterwege en maakte niemand meer overstuurd.

Toen de jongen Gobind Rāy oud genoeg was om onderricht te krijgen, werd hem Sanskrit, Arabisch, Fārsī en Gurmukhī onderwezen. Al snel had hij al deze talen onder de knie. Hij kreeg dit onderricht in Patna en Ānandpur Sāhib onder het toezicht van geschikte onderwijzers.

Wonderbaarlijk kind.

Overal waar Goeroe Gobind Siṃh ook maar in Patna ging, beschouwden de mensen hem als een wonderbaarlijk kind. In het dorp Guṛāk in Patiala woonde een *fakīr* die Bhīkhanaśāh heette. Deze *fakīr* had erg veel macht verworven. Op een nacht voelde hij

³⁹⁵ Lett.: Hij deelde de kinderen op in twee groepen en speelde het spel van te vechten tegen het vijandige leger.

³⁹⁶ Een *havelī* betekent letterlijk een huis van baksteen. Daarnaast betekent het een indrukwekkend huis of gebouw.

³⁹⁷ ‘Dat ze hier niet mee akkoord ging’ heb ik toegevoegd omdat de zin anders in het Nederlands incompleet was.

in een droom dat er in Patna een reïncarnatie van de profeet was die over goddelijke krachten beschikte.

Onmiddellijk nadat hij dit had vernomen is hij naar Patna gegaan. Hij rekende onderweg af met verscheidene problemen en is toen daar aangekomen. Hier en daar rondvragend, kwam hij bij het huis van Gobind Rāy aan. Daar verzocht hij mama Gūjarī om Gobind Rāy aan hem te tonen en hij plaatste voor hem twee bekers gevuld met water om hem te testen.

De *fakīr* dacht dat er onder de twee kruiken één was die de hindoe-*dharma* bevatte en één die de islamitische *dharma* bevatte. Hij wou weten welke *dharma* het kind zou steunen eens het groot geworden was. Maar Bhīkanaśāh keek verwonderd toe hoe het jongetje Gobind de beide bekers aanraakte en toen omstootte. Hij begreep onmiddellijk dat dit kind eens het groot geworden was, niet een bepaalde *dharma* zou favoriseren. Hij zal elke religie tot de zijne maken. Maar mocht er in een van deze *dharma's* wangedrag en zaken die tegen de *dharma* ingaan zegevieren, dan zal hij die verwerpen³⁹⁸.

De *fakīr* Bhīkanaśāh sprak zijn hoofd buigend aan de voeten van het jongetje Gobind: “Moeder! Jouw kind is geen gewoon kind. Wanneer hij volwassen is zal hij een grote strijder geworden zijn en een voorbeeld zijn voor de andere leden uit zijn gemeenschap. Hij zal de behoeftigen en de lijdenden bijstaan en hij zal een einde maken aan wreedheden. In dit kind leeft er een deel van het Opperwezen.”

Moeder Gūjarī heeft afscheid genomen van de *fakīr* en hem voedsel en rijkdom gegeven.

In Patna woonde er een koning die Phatahacand heette. Hij had niets tekort maar hij had geen enkele zoon. Op aanraden van een waarzegger is hij naar Moeder Gūjarī gegaan en heeft haar verzocht om het jongetje Gobind te zien.

Toen de echtgenote van koning Phatahacand het jongetje Gobind Rāy liefdevol bij zich riep, ging hij op haar schoot zitten. Het leek haar alsof de wens naar een zoon

³⁹⁸ Lett.: schoppen en slaan’.

zoals de wens naar een juweel zal vervuld worden. Ze gaf het jongetje Gobind een stevige knuffel en keerde naar huis terug.

Gobind is Rāma geworden.

Enkele dagen later kwam ze te weten dat ze zwanger was geworden en op het goede moment gaf ze geboorte aan een zoon. Haar gesloten baarmoeder had zich geopend. Daarna gaf ze één voor één nog geboorte aan vier zonen. Telkens wanneer Goeroe Gobind Siṃh naar Ānandpur ging, zocht hij hen op. Door hem bleef de liefde tussen koning Phatahacand en zijn koningin stand houden.

Op een keer deed Moeder Gūjarī twee gouden armbanden om de polsen van het jongetje Gobind Rāy. Het kind vond het dragen van deze armbanden erg ongemakkelijk. Toen hij aan het samenspelen was met de andere kinderen deed hij één van zijn armbanden uit en gooide die in de Ganges.

Wanneer de kinderen dit aan Moeder Gūjarī gingen zeggen, vroeg ze Gobind Rāy waar hij de armband had weggegooid. Het jongetje Gobind Rāy nam Moeder Gūjarī mee naar de oever van de Ganges, deed de armband die om zijn andere pols was af en zei terwijl hij deze in de Ganges gooide: “Op deze plaats heb ik de armband weggegooid.”

Toen Moeder Gūjarī kwaad werd door het wangedrag van haar kind antwoordde Gobind Rāy: “Mama, keten mij niet met deze boeien van Māyā³⁹⁹. Zij is niet van mij en het zal geen goed doen aan deze wereld.”

Toen ze zo een woorden uit de mond van zo een klein kind hoorde begon Moeder Gūjarī Devī verbaasd naar zijn gezicht te staren. Ze begreep dat dit kind dat uit haar schoot was ontsprongen geen gewoon kind was.

Wie weet hoeveel zo een woorden er geuit zijn en zo een gebeurtenissen er geweest zijn tijdens de kindertijd van Gobind Rāy. De mensen geloofden nu dat er een deel van de god Rāma in het jongetje Gobind Rāy leefde, dat de god Rāma zelf was op de deze aarde geboren in het lichaam van Gobind Rāy.

³⁹⁹ Zie noot 117.

Het was zo dat er in Patna een volgeling van Rāma, *paṇḍit* Śivadatta jī, elke dag naar de Ganges ging om zich te baden. Het jongetje Gobind Rāy ging samen met zijn vrienden spelen en baden aan de *ghāṭ*⁴⁰⁰ waar de *paṇḍit* gewoonlijk ging.

Paṇḍit Śivadatta jī had gehoord van de wonderlijke daden van het jongetje Gobind Rāy. Op een keer zei hij, het jongetje tegengehoudende: “Kan je mij de vleselijke gestalte van Rāma tonen?”

Gobind Rāy zei al glimlachend tegen de *paṇḍit* dat hij met zijn ogen gesloten zijn persoonlijke godheid moest herdenken. Het leek de *paṇḍit*, die als het ware verblind was, dat voor hem zijn eigen godheid Śrī Rām stond in de vorm van Gobind Rāy. De *paṇḍit* opende de ogen en begon te knielde neer bij de voeten van de jongen Gobind Rāy. Maar het jongetje verbood hem zoiets te doen en zei: “*Paṇḍit* Jī! Śrī Rām woont in uw geest. Daardoor zal Hij voor u verschijnen in elk leven, in elke ziel. Waar is hij immers niet?”

Na het horen van die zinvolle woorden van het jongetje Gobind Rāy is de *paṇḍit* Jī vanaf die dag zijn volgeling geworden. Het jongetje Gobind Rāy had zijn beperkte blik verruimt. Nu begon Śrī Rāma voor hem in elke mens en dier, elk bewust wezen te verschijnen. Hij beseftte dat dit kind geen gewoon kind was. Dit was het evenbeeld van Īśvar die is geïncarneerd en op de aarde is gekomen voor het welzijn van de mensen.

Toen Goeroe Teg Bahādur de noodkreet van de mensen van de Punjab horende naar Ānandpur Sāhib⁴⁰¹ is gegaan, liet hij zijn familie uit Patna roepen en regelde de vervollediging van het onderwijs van Gobind Rāy.

Rāy is nu Simh geworden.

Goeroe Teg Bahādur was erg overstuurd door al die talrijke verhalen over de wreedheden van Aurāṅzeb te hebben gehoord. Hij was de sikhgemeenschap aan het reorganiseren tot een krijgersgemeenschap. Alle activiteiten van zijn vader hadden ook op het leven van het jongetje Gobind Rāy een impact. In die tijd, toen het jongetje Gobind Rāy negen jaar was, is er een groep van *paṇḍits* uit Kashmir bij Goeroe Teg Bahādur gegaan en zeiden hem: “Wij hebben zo een groot man nodig die bereid is zijn leven te geven

⁴⁰⁰ Een *ghāṭ* is een oever van een rivier, een kade.

⁴⁰¹ Zie bijlage 2.

om onze hindoe-*dharma* te beschermen. Dit is nodig omdat de strenge provinciegouverneur van Auraṅzeb, Śer Afgan, zei dat als de hindoes zich niet binnen de maand tot de islam bekeren, ze allemaal ter dood zullen worden gebracht.⁴⁰² Deze⁴⁰³ kan ons beschermen tegen hem en naar de mogulkeizer Auraṅzeb gaan om te praten.”

Toen zei Gobind Rāy tegen zijn vader: “Papa! Welke andere machtige man is er buiten u om de hindoe-*dharma* te beschermen?”

Volgend op het martelaarschap van Goeroe Teg Bahādur in Dehli, bekwam Gobind Rāy, op 11 november 1675, volgens het gebruik de troon van de goeroe. Toen was er in Ānandpur Sāhib een erg grote menigte sikhs aanwezig.

Allereerst heeft Gobind Rāy de naam ‘Siṃh’ bij zijn naam gevoegd en tegen al zijn volgelingen gezegd dit ook te doen. Toen precies is zijn naam van Gobind Rāy in Goeroe Gobind Siṃh veranderd.

Goeroe Gobind Siṃh probeerde met al zijn macht de zwakte uit de geest van de hindoes te verwijderen en in enige tijd was er een gewapend, georganiseerd leger klaar van mensen die bereid waren zich op te offeren voor hun land en *dharma*. In enkele dagen⁴⁰⁴ heeft Goeroe Gobind Siṃh Ānandpur Sāhib getransformeerd in een legerkamp. Om de stad te beschermen werd er een stadswal gebouwd en ze gaven de hele stad het uiterlijk van een fort. In de stad hebben ze op de wal van het fort een grote trom doen plaatsen. Wanneer er bij gevaar op de trom werd geslagen, werd het leger onmiddellijk klaar gemaakt. Iedereen kreeg het bevel om op elk moment alert te zijn en op zijn hoede.

Goeroe Gobind Siṃh zorgde van tijd tot tijd door morele instructies voor de stevigheid van het leger van de sikh-*sants*⁴⁰⁵ en zorgde voor wat ze nodig hadden.

De vijf uitverkorenen.⁴⁰⁶

⁴⁰² Lett.: bij de dodenghāt worden gebracht.

⁴⁰³ Lett.: Nu kan hij ons beschermen tegen hem

⁴⁰⁴ De tekst leest foutief बिनो in plaats van दिनो.

⁴⁰⁵ Zie voetnoot 20.

⁴⁰⁶ Hiermee vertaalt ik पंज प्यारे. Meer uitleg hierover staat op p. 124.

In het jaar 1699 was er op de feestdag van Vaiśākhī⁴⁰⁷ in Ānandpur Sāhib een grote menigte van sikhs samengekomen. Vanop de troon van de goeroe, in een grote tent, regeerde Goeroe Gobind Siṃh Jī. Vanuit alle hoeken van het land waren sikh volgelingen naar Ānandpur gekomen.

Wanneer er in de stad geen plaats meer was, dan werd ongeveer een hele stad in een tent buiten de stad gehuisvest. Achter het paviljoen werd er voor Goeroe Gobind Siṃh een schitterende, majestueuze zijden tent opgezet. In het paviljoen werd de troon voor de goeroe gemaakt.

Op deze feestdag van Vaiśākhī richtte Goeroe Gobind Siṃh een offer in waarbij iedereen aanwezig was. Na het offer ging hij op de troon van de goeroe rechtstaan, trok zijn zwaard uit de schede en sprak de grote sikhmenigte toe, brullende als een leeuw: “Ik heb het hoofd nodig van een machtig man. Is er hier zo een goede zoon van één of andere moeder die zich op dit moment kan laten onthoofden?”

Door de kreet van Goeroe Gobind Siṃh vulde⁴⁰⁸ heel het paviljoen zich met angst. Maar rijk zijn deze moeders die van tijd tot tijd zo een goede zoon ter wereld hebben gebracht, die door zo een woorden zelfs geen beetje is afgeschrikt en lachend bereid is zich te laten onthoofden.

Vanuit de menigte stond een man op, ging naar voor en sprak zijn hoofd voorover buigende: “Ware leider! Het hoofd van Dayarām⁴⁰⁹, een inwoner van Lahore is klaar.”

“Kom met mij mee.”, Goeroe Gobind Siṃh nam hem mee in de tent die achter de troon was opgezet.

Alle mensen hoorden een hoe Goeroe Gobind Siṃh hem zou onthoofd hebben. Toen de mensen een heel fijn straaltje bloed zagen dat uit de tent stroomde, vulde heel het paviljoen zich met angst.

⁴⁰⁷ Dit is de dag van de volle maan in de tweede maand van de hindoekalender.

⁴⁰⁸ Lett.: overschaduwde angst het hele paviljoen.

⁴⁰⁹ De voornaam van Dayarām is onleesbaar in de originele tekst.

Goeroe Gobind Siṃh kwam naar buiten, zijn met bloed besmeurde, blote zwaard vasthoudende en hij sprak krachtig tot iedereen: “Op deze grote feestdag heb ik nog een hoofd nodig voor het offer.”

Deze keer stond de inwoner van Dehli, Dharmacand, op en sprak terwijl hij naar voren trad: “Goeroe Mahārāja! Mijn hoofd is klaar.”

Goeroe Gobind Siṃh nam ook hem mee in de tent en opnieuw was er buiten het geluid van een onthoofding te horen. Deze keer was de straal bloed dikker geworden dan voorheen.

De nobele goeroe kwam buiten. Hij vroeg opnieuw een hoofd voor het offer. Deze keer stond er opnieuw een man op en zei: “Goeroe Mahārāja! Ik ben Himmat Rām, een inwoner van Bīdar. Mijn hoofd is klaar.”

Goeroe Gobind Siṃh nam hem ook mee in zijn tent en opnieuw was er buiten het geluid te horen alsof iemand onthoofd werd. De adem van de mensen stokte in hun keel. De nobele goeroe kwam buiten. Toen hij opnieuw om een hoofd vroeg stond deze keer de vierde persoon, Mohakam Rām, een inwoner van Dvārikā, op en trad naar voor. De goeroe nam hem mee de tent in. Nogmaals was er buiten de onthoofding te horen en de straal bloed is dik geworden.

De goeroe ging opnieuw naar buiten met het met bloed besmeurde zwaard en sprak: “Goed, nu heb ik het vijfde en laatste hoofd nodig. Dan zal mijn offer volbracht zijn.”

De mensen hadden een ijzersterk⁴¹⁰ geloof in de goeroe. Deze keer stonden erg velen op. Maar de goeroe koos ook deze keer een inwoner van Bīdar, Bhāi Sāhib Cand. Hij was niet geïntimideerd door deze moedigen en hij trad als eerste naar voor.

De edele goeroe nam ook hem mee naar binnen en deze keer was het geluid van de onthoofding iets harder hoorbaar.

In het paviljoen geloofden de mensen dat de goeroe de vijf mensen het geschenk van het groeien van de innerlijke kracht aanbood. Toen hij buiten de tent kwam ging de

⁴¹⁰ Hiermee vertaal ik अटूट wat letterlijk ‘1.niet gebroken, 2.onbreekbaar, 3.onuitputtelijk, continue’ betekent.

goeroe recht naar de plaats waar er een erg grote *kaṛāha*⁴¹¹ stond die met water was gevuld. Op zijn teken plaatste zijn echtgenote er erg kleine *batāśa* 's⁴¹² in. Ondertussen was de goeroe luidop verzen van de goeroes aan het lezen en in het water waren de *batāśa* 's aan het opzwellen zoals rijstkorrels.

Toen de lezing beëindigd was riep de goeroe de kreet: “*Bole so nihāl, sat śrī Akāl!*”⁴¹³

Samen met de kreet van de goeroe riepen alle mensen de kreet die tot de hemel reikt: “*Bole so nihāl, sat śrī Akāl!*”

De goeroe ging weg van de *kaṛāha*, kwam bij de tent aan en hief het zeil op. Toen hij dit zeil ophief sperden de mensen hun ogen wijd open⁴¹⁴.

Iedereen zag dat de vijf mannen die zich als martelaar hadden opgegeven, recht tegenover de goeroe stonden, en nu uit de tent kwamen met een krans om hun nek en gehuld in heldenkledij.

De edele goeroe kondigde aan: “Vanaf vandaag zal de sikhgemeenschap Khālsāgemeenschap heten. Wie ook volgeling van deze gemeenschap zal zijn, zal Khālsā worden genoemd. Allen zullen *siṃh* aan hun naam toevoegen en na uit deze *kaṛāha* de nectardrank te hebben gedronken, zal vanaf vandaag zal geen enkele sikhs nog zijn haar scheren. Hij zal ook een stalen armband dragen en een *kacchā*, een lange onderbroek. Daarnaast zal hij een dolk⁴¹⁵ en een kam bij zich hebben.⁴¹⁶ Hij zal net als deze vijf leeuwen niet terugdeinzen uit angst voor de dood en hij zal op elk moment blijven klaarstaan om de *dharma* te verdedigen.”

⁴¹¹ Zie noot 161.

⁴¹² Een *batāśa* is een licht, hol, gesuikerd gebakje.

⁴¹³ Dit betekent ‘Degene die zegt dat dit vrijwaard is: Waarheid is de onsterfelijke Heer.’ Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 239.

⁴¹⁴ Lett.: scheurden de ogen van de mensen en bleven gescheurd.

⁴¹⁵ In het Hindī staat er *kaṭār*, wat dolk betekent. Naast *kaṭār* kan ook *kirpān* (of *kirpān*) voorkomen. *Kirpān* wordt vertaald als stalen dolk en als zwaard. Zie respectievelijk Dogra & Mansukhani, 1995, p. 258 en p. 272.

⁴¹⁶ Dit zijn de vijf K's.

Van op het moment dat de goeroe zweeg weerklonk het vanuit het opeengepakte paviljoen: “*Wāheguru jī kī fateh...wāheguru jī kī khālsā*⁴¹⁷. *Bole so nihāl...sat śrī Akāl!*⁴¹⁸”

De vreugdekreet die uit de mond van honderdduizenden mensen kwam, zinderde door heel de bergstreek nabij Ānandpur Sāhib⁴¹⁹. Toen de heerser van de bergstreek die kreet opving werd hij erg bang. Hij beefde bij het zien van de groeiende legermacht en het groeiende aanzien van Goeroe Gobind Simh. Zowel zijn nachtrust als zijn gemoedsrust overdag waren in rook opgegaan.

De heerser van die bergstreek stond onder het bewind van Aurangzeb en hij voerde de regels uit die deze heeft opgelegd. Hij was bang dat met of zonder de hulp van het keizerlijke leger ze verslagen zullen worden wanneer Goeroe Gobind Simh hen aanvalt en dat deze zijn gezag zou kunnen vestigen. Toen vatte hij het plan op om Ānandpur Sāhib aan te vallen wanneer de hulp was aangekomen.

Alsof Goeroe Gobind Simh het nieuws had gekregen over het opgetrommelde leger van de heerser van die bergstreek dat oprukte naar Ānandpur Sāhib, hield zijn leger het leger van de heerser tegen bij Bhaṅgānī⁴²⁰ en zoals een valk een duif aanvalt⁴²¹, zo viel het sikhleger hen aan. Ze hadden zelfs de tijd niet om de wapens op te nemen.

Het sikhleger nam de grote buit aan wapens in beslag en keerden feestvierend naar Ānandpur Sāhib terug.

Toen Aurangzeb dit nieuws vernam werd hij kokend van woede. Hij werd als het ware gek van razernij. Hij gaf de gouverneur Wazīr Khām onmiddellijk het bevel het sikhleger te vernietigen en Goeroe Gobind Simh in de openbare audiëntiezaal in Dehli aan te bieden.

⁴¹⁷ Dit is een sikhgroet. Het betekent: De Khālsā is van God en zo een overwinning zal van God zijn. Deze groet werd door Goeroe Gobind Simh voorgeschreven voor alle sikhs. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 497.

⁴¹⁸ Zie noot 413.

⁴¹⁹ Zie bijlage 2.

⁴²⁰ Survey of India, 1944[1942], Quarter Inch Map N° 78 G, Rangpur, 25° 35'-89° 20'.

⁴²¹ De auteur gebruikte dit beeld om de overmacht van het sikhleger te illustreren. Hoewel deze uitdrukking niet gebruikelijk is, heb ik deze toch laten staan omdat ze het best de situatie schetst.

Wazīr Khām nam een groot leger met zich mee en toen hij in Ānandpur Sāhib aankwam omsingelde hij de stad langs alle kanten. Goeroe Gobind Siṃh deed de ingang van het fort afzetten. Wazīr Khām probeerde de blokkade te doorbreken en binnen te gaan maar hij moest zich terugtrekken door de pijlenregen van het sikhleger.

Wazīr Khām omsingelde Ānandpur Sāhib gedurende zes maanden maar de Khālsā's aanvaardden geen nederlaag. In de duisterheid van de nacht verlieten ze het fort en keerden terug nadat ze duizenden soldaten van het slapende mogolleger hadden gedood⁴²².

Wazīr Khām was razend om hun wandaad. Zelfs in zes maanden tijd kon hun mentale kracht niet gebroken worden. Binnen in het fort begon er een tekort aan proviand te zijn. Het beviel Goeroe Gobind Siṃh niet dat de Khālsā's, 's nachts naar buiten gingen en op zo een manier de slapende soldaten doodden. Hij riep zijn opperste legerhoofd en zei:

“Als er gevochten wordt, vecht dan als een krijger. Verlaat het fort, val de vijand aan en dood hem. Zelfs als dat je eigen dood kan betekenen.”⁴²³

Toen het legerhoofd van Goeroe Gobind Siṃh dit hoorde schaamde hij zich en zei: “Goeroe Mahārāja! Wees onze leider. We zullen water drinken nadat we het leger van Wazīr Khām hier hebben verjaagd.”

De volgende dag heeft Goeroe Gobind Siṃh zijn krijgers meegenomen die bereid waren te sterven, het fort verlaten en het mogolleger aangevallen. De aanval was zo onverwachts en snel dat het mogolleger zelfs geen tijd had de wapens op te nemen. Ze liepen weg van het slagveld, biddende voor hun ziel⁴²⁴.

Het leger van ‘leeuwen’ van Goeroe Gobind Siṃh nam de grote hoeveelheid wapens van het mogolleger in beslag. Wazīr Khām liep daar weg, zich uit de voeten makende⁴²⁵, en ging rechtstreeks naar Lahore.

⁴²² Lett.: naar de dodenghāt te hebben overgebracht.

⁴²³ Lett.: als het leven zou blijven of niet zou blijven.

⁴²⁴ Lett.: hopende op het welvaren van hun ziel.

⁴²⁵ Lett.: zijn gezicht verbergende.

Toen Aurangzeb het nieuws van deze beschamende nederlaag kreeg was hij erg kwaad. Hij stuurde deze keer een groot leger naar Ānandpur Sāhib om strijd te voeren. De mogollegerleider wist dat het omsingelen van het fort van Ānandpur Sāhib niets ging uithalen. Dit was omdat hij al het lamentabele effect had gezien van de zes maanden durende omsingeling van het fort door Wazīr Khāṃ de vorige keer.

Daarom heeft de mogollegerleider deze keer een list gebruikt. Hij stuurde de volgende boodschap naar Goeroe Gobind Siṃh: “Ik wil enkel het fort van Ānandpur Sāhib. We zijn hier niet gekomen voor een nutteloos bloedvergieten. Later zal ik de opdracht geven ook het fort aan u terug te geven.”

Goeroe Gobind Siṃh begreep dat dit een list van de mogollegerleider was, maar op aanraden van zijn raadgevers vond hij het goed om het eerst te onderzoeken. Hij plande om eerst de vrouwen en de kinderen van de stad van daar weg te sturen. Hij stuurde dit nieuws naar de mogollegerleider. Toen die akkoord ging, heeft Goeroe Gobind Siṃh dit gedaan en ontelbaar veel rijkdom met hen mee naar buiten gezonden.

De mogollegerleider zei hen helemaal niets. Allen kwamen gezond en wel in Camkaur⁴²⁶ aan. Toen Goeroe Gobind Siṃh had vernomen dat ze goed waren aangekomen en met de rest van zijn kompanen het fort verliet, omsingelde het mogolleger hen.

Onmiddellijk werden alle Khālsāsoldaten woedend om deze list. Ze vielen de mogolsoldaten aan. Het was een angstwekkende strijd waarin honderden Khālsāstrijders sneuvelden⁴²⁷. Maar Goeroe Gobind Siṃh vocht met heldhaftigheid en doorbrak de omsingeling van het grote mogolleger. Zo ontsnapte hij en ging met enkele van zijn beste strijders naar Camkaur.

Goeroe Gobind Siṃh trouwde drie keer. Zijn eerste echtgenote heette Jīto. Zij was de moeder van drie van zijn zonen: Jujhār Siṃh, Zorāvar Siṃh en Fateh Siṃh. Zijn tweede echtgenote heette Sundarī. Zij was de moeder van Ajīt Siṃh. Zijn derde echtgenote heette Sāhib Devā.

⁴²⁶ Schwarzberg[Ed.], 1978, p. 54, F4. Hier is Camkaur, Chankera (Singh) genoemd. Het ligt in de provincie Uttar Pradesh, onder Nepal.

⁴²⁷ In het Hindi wordt het werkwoord शहीद हो जाना gebruikt. Dit betekent: gedood worden in een strijd tegen ongelovigen, een patriottische held worden.

Met haar had hij geen zonen. Sinds Devā de Khālsāgemeenschap zei dat deze haar zoon was, aanvaardden ze Goeroe Gobind Siṃh en Sāhib Devā als hun ouders. Zo toonden ze hun respect en eerden ze hen.

Het was zo dat Goeroe Gobind Siṃh de stichter was van de Khālsāgemeenschap⁴²⁸ binnen de sikhgemeenschap. Vandaag is de sikh-gemeenschap synoniem geworden met Guru Gobind Siṃh. Vóór hem waren er in de sikhgemeenschap allerlei mensen. Het sikhisme⁴²⁹ had geen aparte identiteit. Goeroe Gobind Siṃh was de allereerste die dit grote werk verwezenlijkte.

Op het moment dat Goeroe Gobind Siṃh op het zeggen van de mogolleider zijn familie buiten het fort had gestuurd, heeft hij zijn moeder Gūjarī en zijn twee zonen Zorāvar Siṃh en Fateh Siṃh met zijn rijkdom samen met zijn kok Gaṅgū brāhman, in wie hij vertrouwen stelde⁴³⁰, met een boot weggestuurd. Hij zei Gaṅgū hen mee te nemen naar zijn huis, ze daar onder te brengen en niemand te zeggen dat ze zijn teruggekeerd. In zijn huis zullen de mogolsoldaten hen niet vinden⁴³¹.

De kok Gaṅgū nam hen mee en kwam bij hem thuis aan. Toen hij de zakjes zag die gevuld waren met rijkdom, begon hij hebzuchtig te worden. Hij gaf in het geheim het nieuws door aan de heerser van Sarhind⁴³², dat de moeder en de twee zonen van Goeroe Gobind Siṃh in zijn huis verborgen waren.

De heerser van Sarhind nam Moeder Gūjarī Devī en haar twee kleinzonen gevangen uit het huis van Gaṅgū en beloonde hem rijkelijk. Hij stuurde Moeder Gūjarī en de twee zonen van Goeroe Gobind Siṃh naar Wazīr Khāṃ, de gouverneur van de Punjab.

Toen Wazīr Khāṃ de twee jongens zag, verzonk hij in gedachten. Hij kreeg medelijden met deze onschuldige kinderen. Hij dacht dat de mentale kracht van de sikhs zou gebroken worden, als deze kinderen moslim zouden worden.

⁴²⁸ In de oorspronkelijke tekst staat er : stichter was van de naam van de Khālsāgemeenschap.

⁴²⁹ ‘Het sikhisme’ heb ik toegevoegd.

⁴³⁰ Lett.: zijn bijzondere kok.

⁴³¹ Lett.: zullen ze gespaard blijven van de blikken van de mogolsoldaten.

⁴³² Dit is een oud dorp in de Punjab waar het hoofdkwartier van de gouverneur was in de Mogolperiode. Het was ook het centrum van een erg orthodoxe en conservatieve soefi-orde die keizer Jahaṅghīr beïnvloedde om de sikhs te vervolgen. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 418.

Hij vertelde de kinderen dat hun vader door het mogolleger was overwonnen en was gevlucht. Als zij zich nu tot de islam zouden bekeren dan kan hij hun leven redden. Hij zal hen zelfs heel veel grond geven, nadat hij het tegen Auraṅgzeb heeft gezegd, waar ze in rust zullen kunnen wonen.

Maar deze kinderen aanvaardden de woorden van Wazīr Khām niet. Het was alsof in hun aderen het bloed van het martelaarschap van hun grootvader Goeroe Teg Bahādur vloeide en deze zonen van Goeroe Gobind Siṃh waren als leeuwen. Zij beschouwden het gepast te sterven voor hun *dharma* omdat ze niet alles van de moslimreligie aanvaardden.

Wazīr Khām maakte hen op allerlei wijzen bang van de dood maar hij kon hun niet van hun pad doen afwijken. Uiteindelijk heeft hij deze twee onschuldige kinderen nog levend ingemetseld en zo een voorbeeld van meedogenloosheid en wreedheid de geschiedenis ingestuurd.

Op een andere plaats, na het martelaarschap van haar twee kleinzonen, is ook Moeder Gujarī⁴³³ gestorven⁴³⁴.

Tijdens die dagen was Goeroe Gobind Siṃh in het fort van Camkaur. Hij wag nog altijd door het mogolleger omcirkeld. Zijn twee zonen Ajīt Siṃh en Jujhār Siṃh waren reeds eerder overleden⁴³⁵, strijdend tegen het mogolleger. Toen hij het nieuws kreeg dat zijn twee jonge zonen waren ingemetseld in een muur en dat Moeder Gūjarī Devī was gestorven⁴³⁶, was hij zelfs geen beetje uit het lood geslagen.

Na het martelaarschap van zijn vier zonen zei hij: “Mijn vier zonen werden gedood in de strijd tegen ongelovigen maar ik heb nog duizenden zonen die toegewijd zijn aan hun land en *dharma*.”

De strijd van Camkaur werd lang gerekt. Goeroe Gobind Siṃh was zijn leger aan het aanvullen met vele nieuwe jongelingen. In die tijd heeft een sikh, die wist dat Goeroe

⁴³³ Uit de context kan het niet anders dan dat hier Moeder Gujarī wordt bedoeld. Grammaticaal is deze zin niet correct.

⁴³⁴ Lett.: gegaan na de Akāl(de tijdloze, God) te doen bewegen.

⁴³⁵ Ik heb शहीद हो जाना vertaald met ‘overleden’.

⁴³⁶ Lett.: haar *līla* heeft volbracht. Hiermee wordt uitgedrukt dat ze zich aan God toevertrouwd. Dit wordt gezegd van belangrijke personen en heiligen. Via mondelinge communicatie met Manoj Kumar.

Gobind Siṃh was omsingeld door het mogolleger, hem geholpen om het fort te verlaten door zijn kleren aan te trekken en hen om te tuin te leiden. En toen hebben zijn Perzische medestanders hem uit de klauwen van de mogols gered door hem in een draagstoel te plaatsen. Omdat ze Goeroe Gobind Siṃh kenden als een traditioneel geklede sikh, dachten ze dat hij was gestorven. Dit denkende, gaven ze de omsingeling op en zijn ze naar Lahore gegaan.

Op dat moment kwam het nieuws dat de mogulkeizer Auraṅzeb gestorven was. De zonen van Auraṅzeb begonnen onder elkaar te vechten om de troon van Delhi. De ene zoon van Auraṅzeb, Mu'azzam, loofde Goeroe Gobind Siṃh en was diens volgeling. Hij vroeg daarom Goeroe Gobind Siṃh om hulp.

Goeroe Gobind Siṃh beschikte toen over een heel klein leger. Dit gebruikte hij om hem te helpen. Hierdoor heeft hij gewonnen en zat op de troon van Delhi onder de naam van Bahādurśāh, de erg machtige keizer.

Bahādurśāh was niet wreed zoals zijn vader. Hij was een man met een rustige ingesteldheid. Daarom kreeg hij de bijnaam 'Zafar'⁴³⁷.

Bahādurśāh, Zafar, nodigde Goeroe Gobind Siṃh uit in Delhi en ontving hem erg hartelijk. Hij liet aankondigen dat geen enkele mogulheer sikhs overstuur zou maken.

Goeroe Gobind Siṃh bleef enkele dagen bij Bahādurśāh te gast. Daarna is hij naar het zuiden⁴³⁸ gegaan. Nadat hij enkele steden had bezocht, kwam hij in een kluizenarij aan nabij Godāvarī. Daar woonde er een asceet die Mādhodās heette. In de geschiedenis staat hij bekend als Bandā Siṃh Bahādur⁴³⁹. Hij was erg geraakt⁴⁴⁰ door de wreedheden tegenover de hindoes en Goeroe Gobind Siṃh. Hij overhandigde zijn kluizenarij aan de goeroe en ging naar de Punjab enkele strijdvaardige khālsā's met zich meenemend. Daar verzamelde hij een groot leger en rukte op naar Sarhind.

⁴³⁷ *Zafar* betekent rivier. Zie Shakespear, 1996, p. 623.

⁴³⁸ *Dakṣiṇ* betekent zuiden maar ook de Deccan.

⁴³⁹ *Bandā* betekent slaaf, deze naam heeft hij gekregen omdat hij zichzelf als slaaf van de goeroe verklaarde. Goeroe Gobind Siṃh gaf hem de titel 'Bahādur', de moedige, en de naam 'Bandā'. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 62.

⁴⁴⁰ Lett.: in zijn geest was er groot verdriet.

Hij doodde de gouverneur van Sarhind en ging daarna naar Lahore. Het mogolleger kon hem niet overmeesteren. Bandā Siṃh Bahādur doodde ook Wazīr Khām op een erg schrikwekkende manier.

Zo wreekte hij de wreedheden die tegen Goeroe Gobind Siṃh waren gepleegd, maar zelfs nu was zijn geest onrustig. Het mogolleger begon te beven alleen al bij het horen van de naam ‘Bandā Siṃh Bahādur’. Ze begonnen de Punjab te ontvluchten.

Bandā Siṃh Bahādur gaf Goeroe Gobind Siṃh opnieuw het bewind over het volledige fort dat het mogolleger hem had afgenomen.

Op een nacht, toen hij in een tent aan het slapen was, gingen er twee Perzen de tent binnen. Zij waren jaloers op Goeroe Gobind Siṃh en waren daar gekomen met de wil hem te doden.

Maar nog voor ze hem konden aanvallen met hun ontblootte zwaard, opende Goeroe Gobind Siṃh zijn ogen. Hij rechtte zich met een ruk en met één slag van zijn zwaard onthoofde hij één van de Perzen. Toen stond de andere Pers achter hem en plantte een dolk in zijn heup.

Toen werd er wraak genomen⁴⁴¹. De khālsāsikhs hielden de vluchtende Pers tegen en doodden hem.

De wonde in de heup van Goeroe Gobind Siṃh was erg diep. Doordat ze hem onmiddellijk behandelden is zijn leven gered. De wonde begon langzaamaan te genezen, maar was toch nog niet helemaal verdwenen⁴⁴². Op een dag, toen hij een boog spande is de wonde geopend en begon er bloed uit te vloeien.

Deze wonde werd erg goed verzorgd maar ze kon niet meer genezen worden. Zijn lijden bleef maar groter worden. Op dat ogenblik was hij slechts 41 jaar. Hij begreep dat hij het deze keer niet ging overleven. Zijn laatste tijd was aangebroken.

Goeroe Gobind Siṃh riep de sikhgemeenschap bijeen en vroeg om de Guru Granth Sāhib te brengen. Toen deze bij hem was gebracht zei hij tegen de mensen van zijn

⁴⁴¹ Lett.: Toen vond er een offer plaats.

⁴⁴² Lett.: maar hij zat ergens stilzwijgend.

Khālsāgemeenschap: “Gelovigen! Na mij zal er geen levend wezen de troon van de goeroe bestijgen. De Guru Granth Sāhib zal op deze troon blijven regeren. Nu moeten jullie diens leiderschap aanvaarden en je onderricht via hem bekomen.”

Śrī Goeroe Gobind Siṃh Jī gaf op 4 oktober 1708, de tweede dag van de lichte helft van de maand Kārtik in het jaar 1765, het goeroeschap aan de belichaming van de geopenbaarde goeroe, die tijdperk na tijdperk onveranderd blijft, namelijk de Guru Granth Sāhib. De Guru Granth Sāhib heeft 1430 geledingen en het volledige Woord bestaat uit ongeveer 5867 *śloka*’s⁴⁴³. Alle verzen zijn in 31 *rāga*’s⁴⁴⁴ onderverdeeld.

Nadat Goeroe Gobind Siṃh zijn Khālsāgemeenschap de laatste instructies heeft gegeven is hij op 7 oktober 1708, voor altijd in het *brahman* opgenomen geworden.

Nadien bleven deze woorden van hem standhouden: ‘*Wāheguru jī kī Khālsā...wāheguru jī kī fateh.*’ ‘*Bole so nihāl...sat śrī Akāl*’⁴⁴⁵

5.10.2. De oprichting van de Khālsā.

Dit kwam al gedeeltelijk aan bod in de biografie van Goeroe Gobind Siṃh, maar omdat de Khālsā zo belangrijk is voor het sikhisme wil ik hier een meer volledige uiteenzetting geven.

Goeroe Gobind Siṃh nam de voorbereidende stap tot het vormen van de Khālsā door een einde te maken aan de macht van de *masands*. De *masands* hadden de status van vertegenwoordiging van de goeroe op lokaal vlak, maar sommigen onder hen namen hun religieuze taak niet meer ernstig, waren corrupt en onderdrukten de bevolking. Ze gebruikten hun status van tussenpersoon tussen de *sangat* en de goeroe om er zelf beter van te worden. Toen de goeroe via enkele muzikanten deze praktijken vernam, liet hij alle *masands* naar Ānandpur komen en ontnam hen hun macht. Hij strafte degenen die zich hadden misdragen en toonde zijn eerbetoon aan degenen die hun taak ernstig

⁴⁴³ Een *śloka* is een Sanskrit couplet bestaande uit regels van zestien syllables.

⁴⁴⁴ Zie noot 320.

⁴⁴⁵ Zie noot 413 en noot 417.

hadden genomen. Door het afschaffen van dit systeem stonden de *sangats* nu rechtstreeks in contact met Ānandpur.⁴⁴⁶

De hoofdrede voor het oprichten van de Khālsā was dat Goeroe Gobind Siṃh de dood van zijn vader, Goeroe Tegh Bahādur, wou wreken. Om dit doel te bereiken vormde hij de gemeenschap van sikhs om tot een militaire beweging.

In 1699 vroeg hij de sikhs om naar Ānandpur te komen voor het festival van Vaiśākhī en verzocht hen om hun haar en baard niet te scheren. Na de ochtenddienst ging de goeroe voor de menigte staan en vroeg vijf mannen om zich te offeren. Hij voltrok de offers in een tent en kwam telkens na een offer te hebben volbracht buiten met zijn zwaard druipend van het bloed. Daarna kwam Goeroe Gobind Siṃh buiten met de vijf mannen die zich hadden opgegeven voor dit offer.⁴⁴⁷ In werkelijkheid had hij vijf geiten geslacht. Ze droegen alle zes saffraankleurige kledij en een tulband in dezelfde kleur die de goeroe speciaal voor deze gelegenheid had laten maken.⁴⁴⁸ Hij verkondigde dat deze *pañj pyāre*, de vijf uitverkorenen, de kern zouden vormen van een nieuwe gemeenschap die hij de Khālsāgemeenschap zal noemen. Khālsā betekent zuiver. Daarna doopte hij de vijf mannen. Hij voegde suiker toe aan wat water en mengde dit met zijn tweezijdige zwaard terwijl hij hymnen reciteerde.⁴⁴⁹ Daarna was de *amṛt*, de nectar van onsterfelijkheid, klaar.⁴⁵⁰ Alle vijf de mannen, die overigens niet allen tot dezelfde kaste behoorden, moesten uit dezelfde beker dit mengsel drinken om toegelaten te worden tot de Khālsāgemeenschap die kastenloos was. Vervolgens werd hun familienaam vervangen door de naam ‘Siṃh’ en werden ze de zonen van Gobind Siṃh en zijn derde vrouw, Sāhib Devā. De naam *Siṃh* komt van het Sanskrit woord *siṃha* en betekent leeuw, een naam die vaak gebruikt wordt door leden van hindoekrijgerskastes. Wanneer een vrouwelijke sikh wordt gedoopt, krijgt ze de familienaam ‘Kaur’, wat zowel prinses als leeuwin betekent. Het doopsel voor de sikhs is een soort van hergeboorte: ze waren nu krijgers, familie van Gobind Siṃh, gaven hun geloof op voor dat van de Khālsā en voerden enkel nog rituelen uit eigen aan het sikhisme.

⁴⁴⁶ Zie Singh, H., 1979, pp. 43-44.

⁴⁴⁷ Singh, K., 1984[1963], pp. 82-83.

⁴⁴⁸ Singh, H., 1979, p. 45.

⁴⁴⁹ Singh, K., 1984[1963], p. 83.

⁴⁵⁰ Singh, H., 1979, p. 46.

De leden van de Khālsā werden opgedragen vijf symbolen te onderhouden.⁴⁵¹ *Keś*: ze mogen hun haar niet knippen en hun baard niet scheren. *Kaṅghā*: ze moeten een kam in hun haar hebben om het net te houden. *Kacchā*: ze moeten een knielange broek dragen zoals de soldaten in die tijd. *Karā*: om hun rechterpols moeten ze een stalen armband dragen en *kirpān*: ze moeten altijd gewapend zijn met een dolk. Deze vijf symbolen worden de vijf *kakās*, naar de letter k in het *gurmukhī*-alfabet, of ook wel nog de vijf K's genoemd.⁴⁵² Het gebruik om het haar niet af te scheren was algemeen onder asceten. Veel sikhs deden dit al, dus was het niet echt een vernieuwing. Doordat Goeroe Gobind Siṃh dit verplichtte, onderstreepte hij zijn intentie om een leger van asceet-soldaten op te richten die enkel zouden vechten voor een rechtvaardige zaak. De andere vier symbolen staan in verband met het soldaat-zijn.⁴⁵³ Naast deze vijf symbolen moeten de leden van de Khālsā zich aan vier gedragsregels houden, *rahat* genoemd. De eerste houdt in dat ze hun haar niet mogen knippen of scheren waar ook op hun lichaam. Ten tweede mogen ze niet roken, tabak kauwen of alcohol drinken. Ten derde mogen ze geen vlees eten dat doodgebloed is, zoals gebruikelijk bij de moslims, maar mogen ze enkel *jhaṭkā* vlees eten, zijnde het vlees van een dier dat gedood werd met één enkele slag. Ten vierde mogen ze geen seksueel contact hebben met moslimvrouwen.⁴⁵⁴ Daarnaast moeten ze zich nog aan enkele andere regels houden. Ze mogen niet omgaan met mensen die beelden aanbidden, hun dochters doden en weduwenverbranding goedkeuren. Ze moeten samen eten met de anderen die ook gedoopt zijn en die als hun broeder beschouwen, zonder acht te slaan op kastenverschillen. Ze moeten elkaar bijstaan wanneer nodig, mogen niet bedelen maar moeten werken om te overleven, ze moeten één tiende van hun inkomen afstaan aan de gemeenschap en ze mogen geen goederen of geld aanvaarden als religieuze offers.⁴⁵⁵

Na de eed begroette hij de gedoopten met een nieuwe spreuk: ‘*Wāheguru jī kā Khālsā...wāheguru jī kī fateh*.’⁴⁵⁶ Daarna liet hij zichzelf dopen door de vijf sikhs die hij zonet had ingewijd. Aangezien hij zichzelf ook liet dopen stond hij niet boven de Khālsā maar maakte hij er deel van uit.

⁴⁵¹ Zie bijlage 4 voor een jongetje in traditionele kledij.

⁴⁵² Singh, K., 1984[1963], pp. 83-84.

⁴⁵³ Singh, K., 1984[1963], p. 86.

⁴⁵⁴ Ibid., p. 84.

⁴⁵⁵ Zie Singh, H., 1979, p. 49.

⁴⁵⁶ Zie noot 417.

Er waren verscheidene brahmanen en *kṣātriya*'s die de vernieuwingen van Goeroe Gobind Siṃh niet wilden aanvaarden omdat die van hen vroegen om hun geloof in de Veda's en de Śāstra's, dit zijn de wetteksten, in de steek te laten.⁴⁵⁷

Goeroe Gobind Siṃh bleef trouw aan de religie die door goeroe Nānak was gesticht maar legde een andere nadruk. Nānak predikte om goed voor elkaar te zijn en Goeroe Gobind Siṃh veroordeelde het kwade. Deze verandering was niet enkel om theologische redenen doorgevoerd, maar had vooral als bedoeling een goed leger uit te bouwen om zijn objectief te bereiken, namelijk het wreken van de dood van zijn vader. De goeroe slaagde in zijn opzet: de Khālsāgemeenschap groeide vlug aan. Na de doop van 20.000 sikhs in Ānandpur volgde er al snel een massabekering in Noord-India. In de eerste honderd jaar van het sikhisme legden de goeroes vooral de nadruk op de sociale orde en was het sikhisme aanvaardbaar voor zowel hindoes als moslims. Voor de hindoes omdat verschillende elementen uit de traditie werden aanvaard en voor de moslims omdat ze er elementen van de soefiecultuur in herkenden. De Harimandir in Amritsar, waar de Guru Granth Sāhib wordt bewaard, is ook een symbool voor dit syncretisme. De eerste steen werd gelegd door een moslim en de rest werd gebouwd door hindoes en sikhs samen. In de tweede periode van honderd jaar grepen de sikhs steeds meer naar de wapens en kenden hun eigen martelaren. In de periode net na de dood van de tiende goeroe, Goeroe Gobind Siṃh, was de militaire actie het grootst. Toen vocht de Khālsā, de andere sikhs en de hindoes samen tegen de moslims.⁴⁵⁸

De grootste verdienste van Goeroe Gobind Siṃh lag erin dat hij de hindoes en de sikhs moed gaf om tegen de moslims op te komen en een goed georganiseerd leger oprichtte dat daartoe in staat was. Hij maakte de mensen duidelijk dat het nodig was om naar de wapens te grijpen en dat ze zich niet langer mochten laten onderdrukken.⁴⁵⁹

De Khālsā droeg bij tot een eigen identiteit van de sikhs. Een belangrijk element daarbij is het ontstaan van overgangsrituelen die eigen zijn aan het sikhisme. Er ontstonden rituelen rond de geboorte, de initiatie in de Khālsā en de dood. Kort na de geboorte wordt de baby gesuikerd water toegediend dat werd aangeraakt door de voeten van vijf sikhs, het haar mag niet geknipt worden en de baby moet een naam krijgen uit

⁴⁵⁷ Zie Singh, K., 1984[1963], p. 84-86.

⁴⁵⁸ Singh, K., 1984[1963], pp. 87-98.

⁴⁵⁹ Singh Johar, 1979, pp. 175-176.

de Guru Granth Sāhib. Na de naamgevingsceremonie wordt de baby ondergedompeld in een kruidenbad. Deze rituelen zijn onmiskenbaar een poging om het kind duidelijk als sikh te definiëren.

Het belangrijkste ritueel is de initiatie in de Khālsā. Die vindt plaats in het begin van de tienerjaren voordat het haar tot zijn volledige lengte is gegroeid. Het ritueel bestaat erin dat de jongeling gesuikerd water drinkt dat omgeroerd is met een tweezijdig zwaard door vijf sikhs die geëerd worden voor hun wijsheid en zich streng aan de gedragscode houden. Daarbij worden hymnen van Goeroe Gobind Siṃh geciteerd. De jongeling krijgt dit water vijfmaal te drinken en daarna worden zijn ogen en hoofd er tot vijf keer toe mee besprenkeld. Daarna zegt de net ingewijde: “*wāheguru jī kā Khālsā...wāheguru jī kī fateh.*”⁴⁶⁰ Tenslotte wordt de geïnitieerde onderwezen in de gedragscode en vooral herinnerd aan zijn verplichting om wapens te dragen en het haar niet te scheren.

In de 18de eeuw waren Khālsā's zich bewust van het nut van eigen huwelijksrituelen maar toch werd de oude traditie grotendeels voortgezet. Er is enkel de restrictie dat de bruidegom sikh moet zijn en wanneer hij dit niet is, moet hij akkoord gaan om een initiatie te ondergaan.

Ten slotte zijn er nog de rituelen in verband met de dood. De gedragscode van de sikhs schrijft voor dat men een sterfgeval in de familie niet mag laten volgen door een publiek rouwproces. Het lichaam van de overledene wordt gewassen en het hoofdhaar wordt niet afgeschoren. Tijdens de rouwperiode wordt de complete Guru Granth Sāhib gelezen, wordt er *kīrtan* gezongen en wordt er aan liefdadigheid gedaan.⁴⁶¹

5.10.3. Khālsā en Sahajdhāri.⁴⁶²

De Khālsā verwierf veel politieke macht en dit maakte het mogelijk om de sikhgemeenschap om te vormen naar het beeld van de Khālsā. De sikhs haalden onder de leiding van Bandā Siṃh Bahādur, een trouwe volgeling van Goeroe Gobind Siṃh, verschillende overwinningen op de Mogols en wisten gedurende zeven jaar hun macht in de Punjab te behouden. In 1716 hadden de Mogols opnieuw politieke controle over het gebied. Bandā Siṃh Bahādur werd terechtgesteld samen met zijn belangrijkste

⁴⁶⁰ Zie noot 417.

⁴⁶¹ Zie Oberoi, 1997[1994], pp. 63-65.

⁴⁶² Dit hoofdstuk is gebaseerd op Oberoi, 1997[1994], pp. 71-91, tenzij anders vermeld.

medewerkers. Na deze nederlaag vormden de Khālsāsikhs niet langer één grote macht, maar splitsten zich op in kleinere politieke groepen die bij gemeenschappelijk gevaar samenwerkten. De leiders van elke groep kwamen twee maal per jaar samen in Amritsar op de festivals van Vaiśākhi⁴⁶³ en Diwālī⁴⁶⁴. Ze maakten van deze gelegenheden gebruik om beslissingen te nemen die gelden voor de hele sikhgemeenschap. Doordat deze ontmoetingen plaatsvonden op een sacrale plaats en in de aanwezigheid van de Guru Granth Sāhib kregen ze een heilig karakter. Het geheel van de leiders van de verschillende Khālsāgemeenschappen kreeg de naam *sarbat-Khālsā*. Deze bijeenkomsten en de besluiten die er gevormd werden, droegen mee bij tot de consolidatie van de sikhgemeenschap en solidariteit onder de sikhs. Tegen de 18de eeuw hadden de sikhs zoveel macht dat ze de heerschappij van de Mogols benaderden in grootsheid, kracht en ook op vlak van invulling van het koningsschap.

In het midden van de 18de eeuw waren sommige sikhs ontevreden over de triomf van de Khālsā en de vereenzelviging van de sikh- met de khālsā-identiteit. Maar naarmate de Khālsā de bovenhand nam, werd het meer aanvaardbaar dat er ook andere manieren waren van sikh-zijn. Alle sikhs die geen Khālsā waren, werden toen Sahajdhāri genoemd. Enkele voorbeelden zijn de Udāsī's⁴⁶⁵, en de Nānak-panthi's, volgelingen van Goeroe Nānak⁴⁶⁶. De naam Sahajdhāri is afgeleid van het woord *Sahaj*. *Sahaj* is zowel het proces als het doel van het eindigen van de cirkel van hergeboorten. Het is het proces van geleidelijk aan controle te krijgen over het lichaam en de geest. Daarnaast is het de staat waarin de mens zijn verlangens niet meer inwilligt, niet meer egoïstisch is en beseft dat wereldse genoegens vergankelijk zijn en rust zoekt in zichzelf.⁴⁶⁷ De Sahajdhāri's zijn bijgevolg degenen die deze leer aanhangen en niet de leer van de Khālsā. Deze sikhs houden zich ook niet aan de regels van de Khālsā. Ze knippen hun haar, ondergaan geen initiatie, ze zijn niet verplicht wapens te dragen, ze mogen roken⁴⁶⁸ en ze gaan vaak niet akkoord met de normatieve lijst van goeroes die door de Khālsā aanvaard wordt. Daarnaast verkiezen ze een menselijke goeroe boven de Guru Granth Sāhib.

⁴⁶³ Zie p. 87.

⁴⁶⁴ Zie noot 301.

⁴⁶⁵ Zie noot 114

⁴⁶⁶ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 335.

⁴⁶⁷ Ibid., p. 403.

⁴⁶⁸ In de Dehli Sikh Gurdwārā's Akte van 1971 staat een definitie van de Sahajdhāri sikh. Daarin staat dat ze geen tabak consumeren en er staat ook er dat ze geloven in de tien goeroes. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 404.

Een document uit 1783 toont aan dat de termen Sahajdhāri, Nānak-panthi en Udāsī elkaar toen overlaptten. Hieruit kan er geconcludeerd worden dat er weinig verschillen waren onder de Sahajdhāri's.

Het verschil tussen de Khālsā's en de Sahajdhāri's is duidelijk wanneer de Udāsī's nader bekeken worden. Dit zijn de meest opvallende en wijdverspreide onder de Sahajdhāri's. Deze gemeenschap kreeg geleidelijk controle over belangrijke sikhistische heiligdommen, zelfs kortstondig over de Harimandir. Ze richtten zelf ook heiligdommen op in bepaalde pelgrimsteden. Vanuit deze verspreidden ze een sikhisme dat grote verschillen vertoonde met het sikhisme dat de Khālsā verspreidt. De verschillen tussen de twee zijn drieërlei: de houding tegenover de haardracht, kledingregels en de manieren om gered te worden. Doordat de Udāsī's de gedragscode van de Khālsā niet aanvaardden zijn ze vrij om hun haar te knippen. Als ze hun haar lang dragen dan doen ze dit niet opgebonden in een tulband, zoals de Khālsā-sikhs. Ze hebben ook eigen kledingregels. Die houden in dat men onder andere een hoofddekseel en een bloemenkrans moet dragen, een katoenen tas moet bijhebben, een drinkbeker gemaakt van gedroogde pompoen, as om op het lichaam te smeren, een ketting om rond hun middel te binden en een dierenvel om daarop yoga te beoefenen. Belangrijker dan deze uiterlijke verschillen is het verschil in gedachtegoed. Voor de Khālsā's is verlossing verzekerd voor iedereen die zich aan hun regels houdt, men kan die bereiken door seculiere doelen na te streven zoals politieke macht of het verzamelen van grote stukken landbouwgrond. Voor de Udāsī's is verlossing niet compatibel met seculiere doelen. Het is essentieel dat men zich onthecht. Door die opvatting verwerpen de Udāsī's een hele reeks doctrines en gebruiken van de Khālsā's. Volgens de Udāsī's kan iedereen een gelijke van de goeroe worden door bepaalde mystieke praktijken te beoefenen. De Khālsā's achten het onmogelijk dat iemand de goddelijke status van de goeroe kan evenaren want de goeroe staat op gelijke hoogte met God. Vanuit dit standpunt geloven de Udāsī's in een andere lijn van goeroes dan de Khālsā's.

De uiteindelijke reden waarom het onderscheid tussen de Khālsāsikhs en de Sahajdhāri ontstond, is dat verscheidene sikhs zich niet willen of kunnen aanpassen aan de principes van de Khālsā. Het eerste struikelblok is dat er binnen de Khālsā geen onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende kasten. Het traditionele kastensysteem gebaseerd op afkomst is nog veel te sterk en velen willen het niet achter

zich laten. Het tweede probleem is dat de Khālsāsikhs willen gezien worden als leden van een aparte religie. Dit is bij de Nānak-panthi's bijvoorbeeld niet het geval. Hiervoor creëerde de Khālsā eigen gedragsnormen en rituelen. Het verschil is blijven bestaan mede door de Khālsā zelf. Om hun macht uit te breiden waren ze genoodzaakt om bondgenoten te zoeken. Ze zochten deze in de eerste plaats bij andere sikhs en dus ook bij de Sahajdhāri's, waardoor de religie van deze laatsten gelegitimeerd werd.

5.10.4. De Dasam Granth.⁴⁶⁹

De collectie geschriften die zijn toegewezen aan Goeroe Gobind Siṃh staat bekend als de Dasam Granth of *Dasveṃ Pādsāh Kā Granth*; beide worden gewoonlijk⁴⁷⁰ vertaald als het boek van de tiende goeroe⁴⁷¹. Deze collectie bestaat uit de volgende 18 werken: *Jāp Sāhib*, een variant op de *Jāpī*, het ochtendgebed, van Goeroe Nānak, *Akāl Ustat*, *Bivitra Nāṭak*, *Caṇḍī Caritr I*, *Caṇḍī Caritr II*, *Caṇḍī dī Vār*, *Gyān Prabodh*, *Caubīs Avatār*, *Mehdī Mīr Budh*, *Brahmā Avatār*, *Rudra Avatār*, *Śabad Hazāre*, *Srī Mukh Bāk Savaīye*, *Khālse dī Mehimā*, *Śastra Nām Mālā*, *Pakhyāṃ Caritr*, *Zafarnāmā* en de *Hikāyats*. Deze werken zijn in vier verschillende talen geschreven: *Brājbhāṣā*, dat vaak in hoge mate gesanskritiseerd is, *Hindī*, *Perzisch* en *Punjābī*.

De Dasam Granth kan in vier delen worden ingedeeld: mythologisch, filosofisch, autobiografisch en erotisch. Het mythologische deel is het grootst en hervertelt verhalen uit de hindoemythologie. De meeste hymnen van de Dasam Granth vermelden de plaats en tijd van de compositie en zijn daarom nuttig om bepaalde gebeurtenissen in het leven van Goeroe Gobind Siṃh te situeren. Wellicht het bekendste werk is de *Zafarnāmā*. Het is de brief die Goeroe Gobind Siṃh schreef naar Aurangzeb, nadat hij verlies had geleden en zijn vier zonen in de strijd waren omgekomen, als antwoord op het advies van de keizer om zich over te geven. In deze brief verdedigt hij de rechtvaardige oorlog en verwerpt het opzettelijk uitlokken van oorlog.⁴⁷²

⁴⁶⁹ Dit hoofdstuk is gebaseerd op Singh, K., 1984[1963], pp. 313-318, tenzij anders vermeld.

⁴⁷⁰ Ik gebruik hier het woord gewoonlijk omdat er een alternatieve vertaling voor Dasam Granth geponeerd wordt. Het woord *dasam*, tien, zou ook kunnen verwijzen naar één tiende in plaats van naar de tiende goeroe. Met deze vertaling zou duidelijk gemaakt worden dat slechts één tiende van de deze *granth* aan Goeroe Gobind Siṃh kan worden toegeschreven. Id., p. 316.

⁴⁷¹ Dogra & Mansukhani, 1995, p. 116.

⁴⁷² Cole & Sambhi, 1985[1978], p. 57.

De meeste hymnen uit de Dasam Granth zijn gecomponeerd in Ānandpur⁴⁷³ waar hij woonde sinds zijn achtste levensjaar tot hij dertig jaar later genoodzaakt was te vluchten. Toen leefde hij enkele maanden in Dam Dama⁴⁷⁴ waar hij opnieuw hymnen componeerde. Daarnaast bewerkte hij hymnen van zijn voorgangers. Door deze hoge literaire activiteit van de goeroe werd Dam Dama een belangrijk pelgrimsoord voor de sikhs. Tegenwoordig zijn er verschillende versies van de Dasam Granth in omloop. De meest populaire versie is die van de hand van Bhāi Māni Siṃh, een gezelschap en leerling van de tiende goeroe. Hij heeft 26 jaar⁴⁷⁵ na de dood van Gobind Siṃh dit werk gereproduceerd aan de hand van verschillende kopieën die in het bezit waren van andere volgelingen. De ontbrekende delen heeft hij zelf aangevuld vanuit zijn herinnering. In 1896 is er vanuit de sikhgemeenschap een project gestart om de authentieke versie van de Dasam Granth samen te stellen waarvoor er 32 verschillende edities werden geraadpleegd. Deze sluit nauw aan bij de versie van Bhāi Māni Siṃh. De meeste geleerden gaan ervan uit dat de werken die aan Goeroe Gobind Siṃh waren toegeschreven werkelijk van zijn hand waren. Andere geleerden waaronder Macauliffe, Cunningham en Bannerjee geloven niet dat alle hymnen in de Dasam Granth door de goeroe werden gecomponeerd. Harjot Oberoi deelt de mening van deze laatste groep. Het is hoogstwaarschijnlijk dat vele verzen werden samengesteld door andere dichters. Enkel de verzen die Goeroe Gobind Siṃh tijdens zijn leven door zijn volgelingen liet reciteren bij het gebed of bij rituelen zoals het doopsel, kunnen met enige zekerheid aan hem worden toegeschreven. Het is best mogelijk dat hij daarnaast nog andere verzen van de Dasam Granth heeft geschreven, maar daar bestaat geen zekerheid over.

De taal van de Dasam Granth is grotendeels Brājbhāṣā, dat aan de ene kant erg gesanskritiseerd is en aan de andere kant invloeden van de Hindī-spreektaal vertoont. De Zafarnāmā en de Hikāyats zijn volledig in het Perzisch geschreven. In andere werken komen er passages in het Punjābī voor. Daarnaast verzonnen de auteurs woorden die half Arabisch, half Sanskrit zijn. Dit zijn soms woorden zonder betekenis die werden toegevoegd om hun muzikale waarde. Het hele werk is geschreven in het

⁴⁷³ Zie bijlage 2.

⁴⁷⁴ Dam Dama is Talwaṇḍi Sābo en situeert zich in de Punjab. Survey of India, 1946[1912-1915], Quarter Inch Map N°44, Hissār, 29° 55'-75° 05'.

⁴⁷⁵ Zie Cole & Sambhi, 1985[1978], p. 55.

gurmukhī ongeacht de taal die erin gehanteerd wordt. Even variabel als de taal zijn de versvorm en de stijl.⁴⁷⁶

⁴⁷⁶ Voor de twee laatste zinnen, id.

6. Besluit.

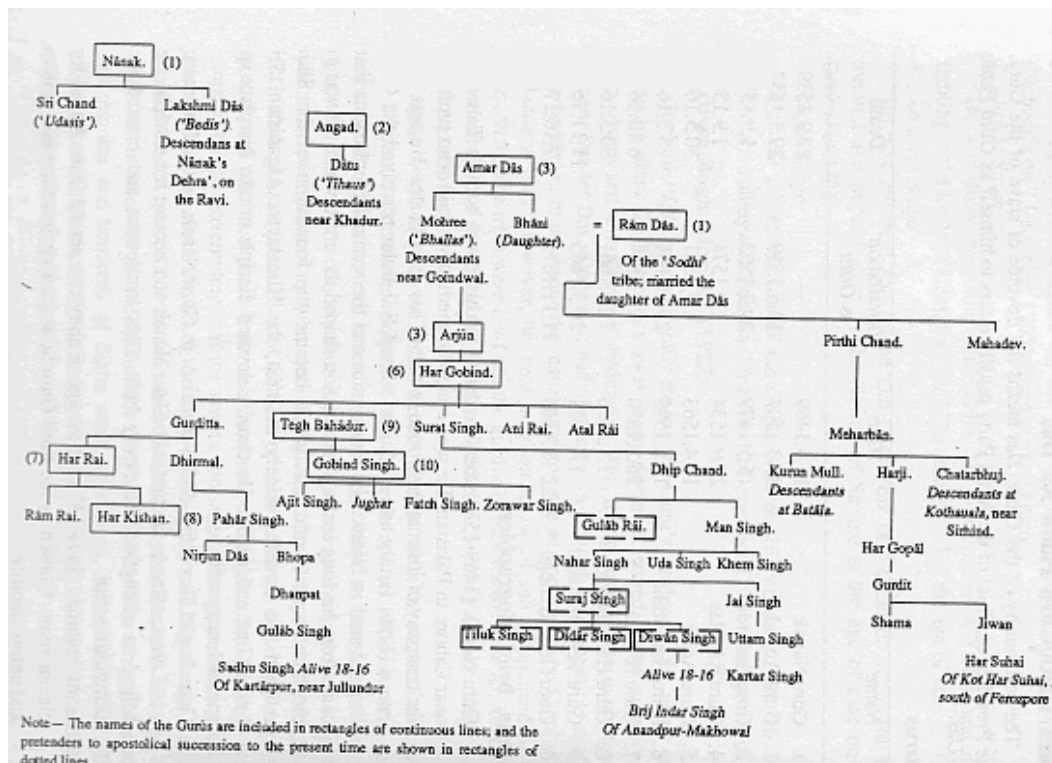
In het historisch overzicht van het leven en het werk van de tien goeroes is er een duidelijke evolutie te zien van een vreedzame religie, gesticht door Goeroe Nānak, naar de militaire beweging van de Khālsā onder Goeroe Gobind Siṃh. Het keerpunt was het goeroeschap van de zesde goeroe, Goeroe Hargobind, die het principe van *pīri* en *mīri*⁴⁷⁷ vestigde. Deze evolutie is in een stroomversnelling gekomen onder het bewind van de mogolkeizer Aūraṅzeb, die vijandig stond tegenover andere godsdiensten dan de islam. Onder zijn bewind heeft het martelaarschap van Goeroe Tegh Bahādur plaatsgevonden, de bekendste martelaar van het sikhisme.

Een tweede evolutie is die van een groep gelovigen die zichzelf als hindoe definiëren, naar een groep gelovigen die duidelijk als sikh herkenbaar willen zijn. Dit proces begon al onder Goeroe Aṅgad door het *gurmukhī* als schrift te gebruiken voor de heilige schriften van het sikhisme, en vond een hoogtepunt bij Goeroe Gobind Siṃh in de oprichting van de Khālsā. Ook de Guru Granth Sāhib speelt hierin een belangrijke rol als eenmakende factor. Vandaag is dit proces nog altijd aan de gang. Dit uit zich onder andere in de strijd voor onafhankelijkheid van de Punjab.

⁴⁷⁷ Zie p. 94.

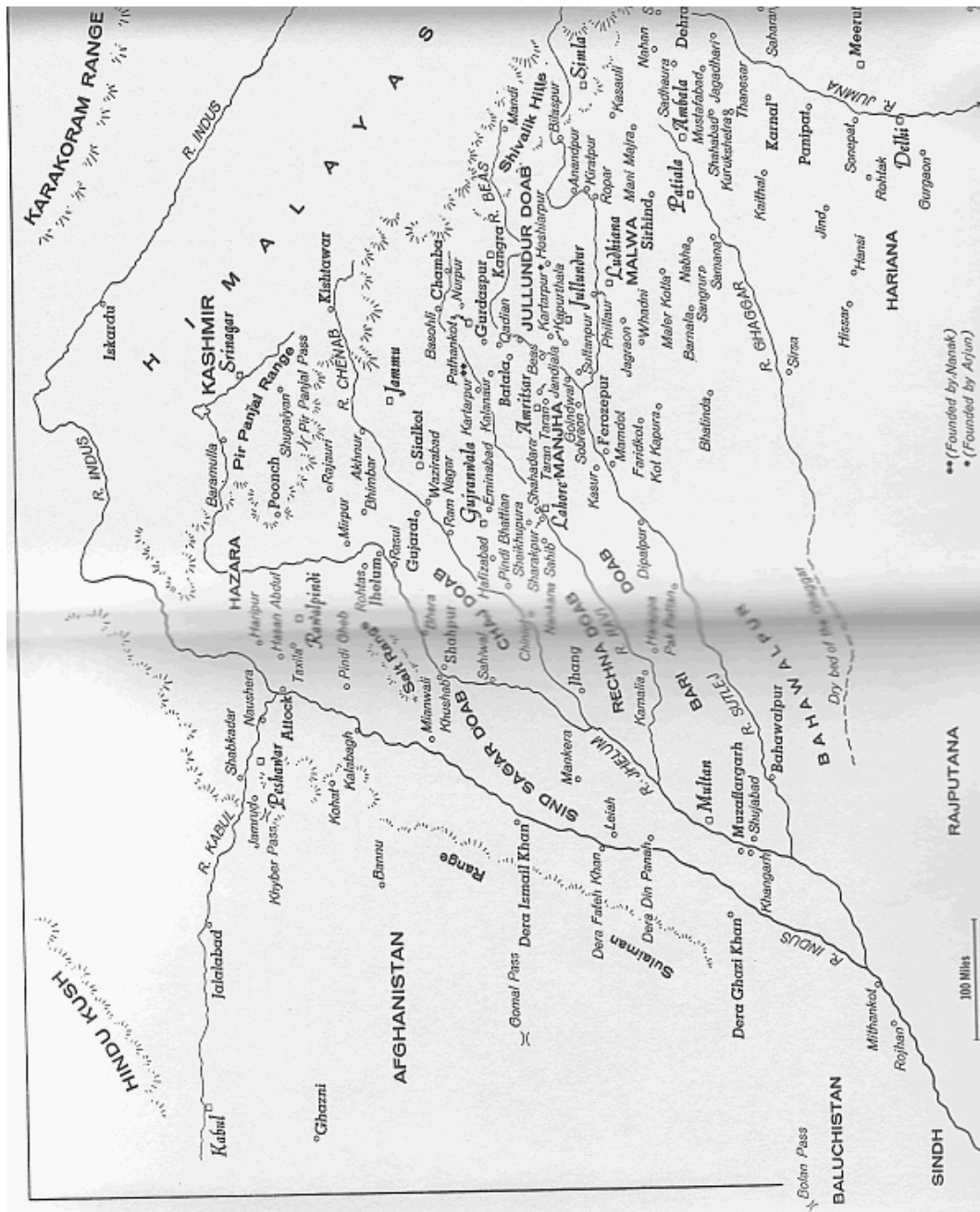
Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht van de genealogie van de goeroes.

Bron: Dogra & Mansukhani, 1995, p. 194.

Bijlage 2: Kaart van de Punjab met de belangrijkste plaatsen voor het sikhisme.

Bron: Singh, K., 1984[1963], p. 2.

Bijlage 3: De Guru Granth Sāhib.

Bron: Singh, K. & Rai, R., 2001, p. 93.

Bijlage 4: Khālsā-jongetje.

Bron: Singh, K. & Rai, R., 2001, p. 74.

Bibliografie

Internet

www.bbc.co.uk

Tijdschriften

India Perspectives, December 2004.

Woordenboeken

BAARS,VAN, F.J.J. & SCHOOT, VAN DER, G.J.A[Eds.]: 1969[1955], Engels-Nederlands woordenboek (Prisma), Utrecht, Antwerpen: uitgeverij Het Spectrum N.V.

CHATURVEDI, M.[Ed.], 1994[20ste editie]: A practical Hindi-English dictionary, New Delhi: National Publishing House.

COENDERS, H.[Ed.], 1990[1946]: Kramers Nieuw Woordenboek, Amsterdam: Argus.

COWAN, J.M.[Ed.], 1994[1979]: The Hans Wehr dictionary of Modern written Arabic; fourth edition, Ithaca: spoken language services inc.

HORNBY, A.S.[Ed.], 1974[1948]: Oxford advanced learner's dictionary of current English, Londen: Oxford University Press.

MAAS, P.M.[Ed.], 1969: Woordenboek Frans-Nederlands (Prisma), Utrecht, Antwerpen: Uitgeverij het Spectrum N.V.

MCGREGOR, R.S.[Ed.], 2001[1993]: The Oxford Hindi-English dictionary, Oxford, Delhi: Oxford University Press.

MONIER-WILLIAMS, M.[Ed.], 1999[1899]: A Sanskrit-English Dictionary, Dehli: Motilal Banarsidass.

NEDERLANDSE TAALUNIE, 1996[1995]: Woordenlijst Nederlandse taal, Den Haag: Sdu Uitgevers.

PATHAK, R.C.[Ed.], 1994[1946]: Bhargava's standard illustrated Dictionary of the Hindi language; Hindi-English Edition, Chowk,Varanasi: Bhargava Book Depot.

SHAKESPEAR, J., 1996: Dictionary Urdu-English and English-Urdu, Lahore: Sang-e-meel Publications.

SHETH, H.D.[Ed.], 1983[1963]: Pāia-sadda-mahaṇṇavo, A comprehensive Prakrit-Hindi Dictionary, Dehli: Motilal Banarsidass.

SYAMSUNDARDAS[Ed.], 1973: Hindī Śabd Sāgar; Volume X, Varanasi: Nāgarī Pracāriṇī Sabhā.

Boeken

BEARMAN, P.J. & BIANQUIS, TH & BOSWORTH, C.E. & DONZEL, VAN, E. & HEINRICH, W.P.[Eds.], 2000: The Ecylopaedia of Islam; New edition; glossary & Index of Terms to Volume I-IX, Leiden, Boston, Keulen: Brill.

BHAKTIVEDANTA, P., 1976: de Bhagavadgītā; zoals ze is, Amsterdam: The Bhaktivedanta Book Trust.

BHATTACHARYA, S., 1967: A dictionary of Indian History, Calcutta: Calucutta University Press.

BOSWORTH, C.E., e.a.[Eds], 1995: The Encyclopaedia of Islam; New edition(Volume VIII), Leiden: Brill.

CALLEWAERT, W., 1996: Śrī Guru Granth Sāhib with complete index; Part I and Part II, Delhi: Motilal Banarsidass.

COLE, W.O. & SAMBHI, P.S., 1989[1978]: The Sikhs; Their Religious Beliefs and Practices, Londen, New York: Routledge.

DOGRA, R.C. & MANSUKHANI, G.S., 1995: Encyclopaedia of Sikh Religion and Culture, New Dehli: Vikas Publishing House PVT LTD.

DONZEL,VAN,E., e.a.[Eds],1978: The Encyclopaedia of Islam; New edition; Volume IV, Leiden: Brill.

2002[1993]: The Encyclopaedia of Islam; New edition; Index of proper Names to Volumes I-XV and to the supplement, Leiden: Brill.

DOWSON, J.[Ed.], 1950[7de editie]: Classical dictionary of Hindu mythologie and religion, Londen: Routledge & Kegan Paul Ltd.

- DWIVEDI, R.A., 1953: Hindi Literature, Benares: Hindi Pracharak Pustakalaya.
- ELST, K., 2002: Who is a Hindu?; Hindu revivalist views of Animism, Buddhism, Sikhism and other offshoots of Hinduism. New Delhi : Voice of India.
- FLOOD, G., 1996: An introduction to hinduism, Cambridge: Cambridge University Press.
- GUPTA, S.M., 1971: Plant myths and traditions in India, Leiden: E.J. Brill.
- KLOSTERMAIER, K.K., 1994²: A Survey of Hinduism, New York: State University of New York Press.
- KRISHNA, L.R. & LÉVI, S., 1933: Les Sikhs; Origine et développement de la communauté jusqu'à nos jours.
- LORENZEN, D.N.[Ed.], 1995: Bhakti religion in North India; Community identity and Political Action, New York: State of University of New York Press.
- MACAULIFFE, M.A., 1990[1909]: The Sikh Religion; Its gurus, sacred writings and authors, volume I-II, Dehli: Low Price Publications.
- MACAULIFFE, M.A., 1990[1909]: The Sikh Religion; Its gurus, sacred writings and authors, volume V-VI, Dehli: Low Price Publications.
- MAJUNDAR, R.C.[Ed.], 1974: The history and culture of the Indian people; The Mughal Empire, Bombay: Bharatiya Vidya Bhavan.
- MC GILVRAI, D.B., 1982: Caste Ideology and Interaction, Cambridge: Cambridge University Press.
- MC GREGOR, R.S., 1984: Hindi Literature from its beginnings to the nineteenth century, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- MENDELSON & VICZIANY, M, 1998: The Untouchables; Subordination, poverty and the state in modern India, Cambridge: Cambridge University Press.
- MITTAL MAHENDRA, 2003: Das guru, Dehli: Manoj Publications.
- OBEROI, H., 1997[1994]: The Construction of Religious Boundaries; Culture, Identity and Diversity in the Sikh Tradition, Dehli: Oxford University Press.
- SINGH, F. & SINGH, K., 1976: Atlas; Travels of guru Nānak, Patiala: Punjabi University.

SINGH, G., 1978: Sri Guru Granth Sahib[English Version]; Volume I, II, III, IV, World Sikh University Press.

SINGH, H., 1969: Guru Nānak and the origins of sikh faith, Bombay: Asia publishing house.

1979: Guru Gobind Singh, New Dehli: Sterling Publishers Pvt. Ltd.

SINGH, I., 1976: Nanakism; A new world order, temporal and spiritual, New Dehli: Ranjit Publishing House.

SINGH JOHAR, S., 1979: Guru Gobind Singh; A Study, New Dehli: Marwai Publications.

SINGH, KH., 1953: The Sikhs, Londen: George Allen & Unwin Ltd.

1963: A History of the Sikhs; Volume I: 1469-1839, Dehli: Oxford University Press.

1984[1963]: A History of the Sikhs; Volume I: 1469-1839, Princeton: Princeton University Press.

SINGH, KH. & RAI, R., 2001: The Sikhs, New Dehli: Roli Books Pvt. Ltd.

SINGH, T.[Ed.], 1977: Teachings of guru Nanak Dev, Patiala: Punjabi University.

SINGH TALIB, G., 1969: Guru Nānak; His Personality and Vision, Dehli: Gur Das Kapur & Sons (P.) Ltd.

SPEAR, P., 1982[1965]: A history of India; Volume two (Penguin Books), Engeland: Hazell Watson & Vinley Limited.

STUTLEY, M & J, 1977[1917]: Harper's Dictionnary of Hinduism; its Mythology, Folklore, Philosophy, Literature and History, San Fransisco: Harper & Row Publishers.

Atlassen

HABIB, I., 1982: An Atlas of the Mughal Empire; Political and Economic Maps with Detailed Notes, Bibliography and Index, Dehli: Oxford University Press.

SCHWARZBERG, J.E.[Ed.], 1978: A historical Atlas of South Asia, Chicago, Londen: the University of Chicago Press.

SURVEY OF INDIA, 1944, Quarter Inch Map N° 44 A, Jhang, Lyalpur & Shāhpur Districts.

SURVEY OF INDIA, 1934, Quarter Inch Map N° 44 M, Jullundur.

SURVEY OF INDIA, 1946[1912-1915], Quarter Inch Map N° 44 O, Hissār.

SURVEY OF INDIA, 1944[1942], Quarter Inch Map N° 78 G, Rangpur.

Woordenlijst.

Akāl Purukh	Dit is een benaming voor God. <i>Akāl</i> betekent ‘niet onderhevig aan geboorte en dood’. Dit is toegepast op God, die tijdloos is. Zie Dogra & Mansukhani, p. 14. <i>Purukh</i> betekent een bewust wezen. God is het bewuste wezen die de levenskracht is. Het betekent ook het Opperste Wezen dat Waarheid is. Ibid., pp. 375-376.
Akāl Puruṣ	Dit is een synoniem voor Akāl Purukh. <i>Puruṣ</i> betekent ‘persoon’.
Ek Oṃkāṛ	De sikhs mediteren tot God als Ek Oṃkāṛ. Ek Oṃkāṛ is de transcendente heer van de gehele schepping die bestond voor de schepping en die als enige de schepping zal overleven. Ibid., pp. 138-139.
<i>Fakīr</i>	Dit is een term uit de islamitische mystiek. Het is iemand die enkel leeft voor God. Een <i>fakīr</i> die tot gnosis wilt komen moet privé-bezit verwerpen en zich overgeven aan de wil van God. Zie Bearman e.a.[Eds], 2000, p. 266. p. 100.
<i>Gurdwārā</i>	Dit is de naam voor sikh-tempel of schrijn. Het is het Huis van God, het Huis van de Goeroe. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 179.
<i>Gurmukhī</i>	Dit is het alfabet dat gebruikt wordt in de heilige schriftten van de sikhs. Ibid., p. 189.
Guru Granth Sāhib	De Guru Granth Sāhib of de Ādi Granth is het heilige boek van de sikhs. Het is samengesteld door de vijfde goeroe, Goeroe Arjan Dev. Ibid., pp. 3-4.

Īśvar	Dit is een term die gebruikt wordt om God concreet te benoemen, in tegenstelling tot de term <i>brahman</i> die niet concreet is. De term wordt ook door de hindoes gebruikt. Zie Klostermaier, 1994 ² , p. 138.
<i>Janamsakhī</i>	Dit is de naam die gegeven wordt aan een historische biografie van Goeroe Nānak. Zie Oberoi, 1997[1994], p. xix.
Khālsā	Khālsā betekent letterlijk zuiver. Het is de sikh-gemeenschap die werd gesticht door de tiende goeroe, Goeroe Gobind Singh. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 257.
<i>Kīrtan</i>	Dit is het herhaaldelijk uiten van de naam en de beschrijving van de kwaliteiten van het Goddelijke Wezen. Dit werd door de Goeroes aangeraden als de gemakkelijkste en meest doeltreffende manier om tot devotie en spirituele verheffing te komen. Ibid., p. 272.
<i>Laṅgar</i>	Dit is een openbare keuken waar iedereen gratis kan eten. Het is de manier van de goeroe om eten en godsdienst met elkaar te combineren. Het is een plaats van dienst tot de medemens en van gelijkheid. Ibid., pp. 284-285. <i>Laṅgar</i> is afgeleid van de sanskritwortel <i>lag</i> die ‘zich vasthechten, kleven aan’ betekent. <i>Laṅga</i> betekent unie, vereniging.
<i>Manji/masand</i>	In het sikhisme is dit de naam voor een plaats van waaruit het missiewerk geregeld wordt en waar de collectes worden geïnd. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 304.
Mūl mantra	Dit is de openingsvers van de Guru Granth Sāhib. In deze vers wordt God omschreven. Ibid., p. 319.

Nām	Dit betekent de Heilige Naam. Dit is een benaming voor God. Daarnaast wordt <i>Nām</i> ook gebruikt om de verheerlijking van God te benoemen. Ibid., pp. 328-329.
Niraṅkāṛ	Dit is een benaming voor God. Niraṅkāṛ betekent letterlijk vormloos. Het Opperwezen kan niet worden voorgesteld door een of andere vorm. Het is de visie over het Opperwezen. Ibid., pp. 345-346.
Paramtatvā	Dit is een benaming voor God. De Paramtatvā is de hoogste realiteit, het ultieme <i>brahman</i> .
Saṅgat	Saṅgat betekent religieuze gemeenschap. Zie Oberoi, 1997[1994], p. xxii.
Sat Kartār	Dit is een naam voor God. <i>Sat</i> kan waar, hoffelijk, beleefd, beschaafd, eeuwig, blijvend, wijs, puur en eminent betekenen. <i>Kartār</i> is een term van Goeroe Nānak voor de Almachtige God. Het betekent ook schepper. Zie Dogra & Mansukhani, 1995, p. 253.
Yogin/yogī	Dit is een gelovige of een beoefenaar van de <i>yoga</i> . Het <i>yoga</i> -systeem van filosofie zoals gevestigd door Patañjali, leerde de middelen waardoor de menselijke ziel de volledige eenmaking met het Opperste Wezen kan bereiken. Ibid., p. 340.

Index.

A

Ādi Granth 23; 91; 144
 ahaṃkāṛ.....65
 Aṅgad...6; 56; 57; 70; 80; 81; 82; 83;
 134
 Aimanābād14; 41
 Ajūnī60
 Ajīt Siṃh.....119; 121
 Ajmer74
 Akāl..22; 26; 27; 28; 33; 60; 95; 121;
 124; 131; 144
 Akāl Purukh 22; 26; 144
 Akāl Puruṣ..... 27; 28; 33; 144
 Akbar 85; 87; 89; 91
 Al Aswad77
 alif.....20
 Amarnath76
 Amṛt-vāṇī.....47
 Amritsar ...27; 52; 83; 87; 88; 90; 91;
 95; 97; 103; 127; 129
 Ānand.....85
 Ānandpur Sāhib . 109; 112; 113; 114;
 117; 118; 119
 Anuradhapura.....74
 Arabisch 77; 109; 133
 Arjan 88; 89; 90; 91; 92; 93
 ārtī.....46
 Āsa Desh5; 72
 Aurangzeb 99; 100; 101; 104; 107;
 112; 117; 119; 121; 122; 131; 134
 avatāra 8; 18; 58

Ayodhya 71

B

Bābā Nānak 38; 50
 Bābar14; 26; 43; 44; 64; 78
 Bābarvāṇī..... 14;78
 Bīdī Cand..... 96
 Bagdad..... 49; 50
 Bahādurśāh 122
 Baha-ud-din 77
 Bahmnikoninkrijk..... 74
 Bījak 10
 Bajnath..... 75
 Bakāla..... 101
 Bālā.... 25; 28; 34; 46; 48; 49; 51; 70;
 71; 82
 Bālā Janamsakhī 70
 Baṭāla..... 27; 52
 Bandā Siṃh Bahādur... 122; 123; 128
 Bandichār..... 97
 Bannerjee..... 132
 bāṇī..... 23; 61
 Baoli Sāhib 84; 87
 Baroach..... 74
 Barsakay 83
 Batticaloa..... 73
 Bedi Gotra 37
 Benares5; 9; 10; 71; 72; 141
 Bhāi Buddha69; 90; 91; 95; 103
 Bhāi Gurdās69; 78; 91; 103
 Bhāi Lahṇā54; 55; 56

Bhāi Lālo.....41; 43
 Bhāi Māni Siṃh132
 Bhai Vir Singh69
 Bhīkhanaśāh.....109
bhaktibeweging 5; 7; 8; 9; 10; 68
 bhaktireligie8; 62
 Bhānī.....85
bhodak guru61
 Bidar.....74
 Bilaspur.....75
 Bivitra Nāṭak.....131
 boeddhisten72
bole so nihāl116
 Bosgo76
 Brāhm Dās76
 Brahmā Avatār131
 Brahman.....16; 52
 brahmanen..9; 10; 11; 16; 22; 45; 46;
 62; 81; 127
 Brājbhāṣā131; 132
 Bulār..... 17; 23; 24; 25

C

Calcutta73; 140
 Camkaur.....119; 121
 Candu Śāh 93; 95; 96; 97; 98
 Caṭgāmu47
 Caṇḍī Caritr I131
 Caṇḍī Caritr II.....131
 Caṇḍī dī Vār.....131
 Caubīs Avatār131
 Caudharī Lahṇā Siṃh53
 Chittagong.....73
 Chittogarh74

christendom 58; 59
cogā 50
 Colebrooke 68
 Cunningham 132
 Cuttack..... 73

D

Dacca 5; 73
 Dādū 9; 10
dalits 15; 16
 Dam Dama..... 132
dān 67
 Dārā Śikhoh..... 97; 99
 Dasam Granth.....6; 131; 132
 Dasveṃ Pādśāh Kā Granth..... 131
daswant..... 90
 Dayarām 114
 Dehli 26; 71; 74; 87; 90; 97; 101;
 104; 113; 115; 117; 130; 139; 140;
 141; 142
 Devī ... 8; 53; 72; 107; 109; 111; 120;
 121
 devanāgarī 81
 Dharmacand..... 115
 Dhirmāl..... 98; 103
 Dhubri..... 5; 72
dikṣa guru 61
 Ditto..... 83
 Diwāli 88
 Doabā..... 90
 Durgā.....8; 38; 53; 80

E

Ek Omkār 34; 144

Eminabād 64; 71; 78

F

fakīr 37; 71; 75; 76; 109; 110; 144

Farid II 75; 77

Fārsī 20; 109

Fateh Siṃh 119; 120

Firozpur 53; 80

G

Gaṅgū 120

Gūjarī .. 107; 109; 110; 111; 120; 121

Ganges 45; 111; 112

Gantur 73

Gītā 18; 25

Gāya 72; 104

Ghorian 88

Gobind Rāy 107; 108; 109; 110; 111;
112; 113

Gobind Siṃh.. 3; 105; 107; 113; 119;
120; 122; 124; 125; 127; 128; 131;
132

Goeroe Aṅgad 81; 82; 83

Goeroe Amardās 6; 69; 83; 84; 85;
87; 89; 91

Goeroe Arjan.... 6; 69; 89; 90; 91; 92;
93; 95; 144

Goeroe Gobind Siṃh ... 3; 5; 6; 7; 12;
105; 106; 107; 108; 109; 111; 113;
114; 115; 117; 118; 119; 120; 121;
122; 123; 124; 125; 126; 127; 128;
131; 132; 134; 145

Goeroe Hargobind.. 6; 75; 95; 97; 98;
103; 134

Goeroe Nānak.... 3; 4; 5; 8; 9; 10; 12;
13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 22; 25; 26;
32; 37; 38; 39; 40; 41; 42; 43; 44; 45;
46; 47; 48; 49; 50; 51; 52; 53; 54; 55;
56; 57; 58; 59; 60; 61; 62; 64; 65; 66;
67; 68; 69; 70; 71; 72; 73; 74; 75; 76;
77; 78; 80; 81; 82; 83; 87; 90; 92;
100; 108; 129; 131; 134; 145; 146

Goind Marwāha 82

Goindwāl .. 69; 75; 82; 84; 85; 87; 99

Gola 71

Golaghat 72

Gopāldās 18; 19; 25

Gorakhatri 78

Gorakhnāth 71

Gorakhpur 9

granthi 91

Guṛāk 109

Gujarat-Khatiawar 74

Gulām Rasūl 97

Gurbānī 87

Gurdāspur 90

Gurdittā 37; 98

gurdwārā 50; 74; 76; 77; 78; 83

Gurdwāra Rāmsar 91

gurmukh 61; 66

gurmukhī 81; 126

gur-prasādi 60

Guru Granth Sāhib.... 3; 6; 10; 23; 24;
38; 39; 44; 56; 58; 59; 64; 66; 68; 75;
85; 92; 93; 95; 100; 105; 123; 124;
127; 128; 129; 130; 134; 137; 140;
144; 145

<i>gurugaddī</i>	52
Gwailor	96
Gyān Prabodh	131

H

Hafizabad	69
Hafizabad Wali Janamsakhī.....	69
Hajipura	72
Hamza Ghaus	77
Hardwar	71
Hargobindpur	92; 98
Haridvār	45
Harikṛṣṇ	100
Harimandir 90; 91; 95; 103; 127; 130	
Harirāy	6; 98; 99; 100; 101; 103
Hasan Abdal.....	76
<i>haumai</i>	65; 66
heilige koord	20; 21; 62
Hemus Gompa	76
Hikāyats	131; 132
Himālaya.....	53; 75
Himmat	115
Hindī ..3; 16; 43; 103; 116; 131; 132;	
140	
hindoe.....	4; 9; 11; 17; 19; 22; 26; 33;
35; 36; 67; 92; 125; 131; 134	
hindoeïsme	5; 7; 9; 11; 58; 62; 63;
64; 72; 80; 88; 89; 92; 104; 105	
Hinglaj	5; 6; 77

I

Ishar Singh	58
islam....	5; 7; 9; 11; 48; 58; 62; 64; 80;
89; 91; 92; 104; 113; 121; 134	

islamitische..	10; 27; 37; 81; 110; 144
<i>iṣṇān</i>	67

J

<i>jñāna-mārga</i>	53
Jagannāthpurī.....	46
Jahanghīr	93; 96; 97
janamsakhī. 5; 64; 68; 70; 71; 72; 75;	
82	
janamsākhī.....	10
Jāp Sāhib.....	131
Jāpji	66
Jīto	119
<i>jāts</i>	90
Jawalji.....	75
Jayarām.....	26; 27; 29; 32; 35; 36
Jethā.....	87
Joshi Math	5; 71
Jujhār Siṃh.....	119; 121
Julaha.....	9
Junagarh.....	74

K

Kā'aba	17; 48; 49
Kāñcipuram	73
Kabīr.....	5; 8; 9; 10; 11; 60
Kabīr-panth.....	10
<i>karā</i>	107
<i>kacchā</i>	107; 116
kaṅgī	107
Kāmrup.....	5; 72
Kantnagar	72
Kapūrthalā	26
Karra.....	71

kīrtan 22; 47; 128
 Kartārpur 6; 52; 53; 54; 70; 78; 80;
 92; 97; 103
 Karunagar 76
 kaste 9; 37; 63; 68; 80; 81; 125
 kasten 11; 62; 63; 68; 80; 81; 90
 kastensysteem 68; 80; 131
 Katargama 73
 kṛpāṇ 107
 Kṛṣṇa 11; 18; 19; 61; 74
keś 107
 Khadūr 80; 82; 83
 Khālsā 3; 6; 7; 107; 116; 117; 118;
 119; 120; 124; 125; 126; 127; 128;
 129; 130; 131; 134; 138; 145
 Khālse dī Mehimā 131
 Khusro 93
 Kirātpur 75; 99
 Kirgram 75
 Koḍe 51; 73
 Koran 16; 50; 63
 Kotdwār 71
 Koteswar 77
 Kulu 76
 Kuriani 77
 Kurukṣetra 71
L
 L.R. Krishna 101; 105
 Ladakh 76
 Lahore 14; 17; 75; 85; 87; 90; 92;
 114; 118; 122; 123; 140
laṅgar. 52; 56; 64; 80; 82; 83; 85; 87;
 99

Lakṣmīdās 37
 Landā 81
 Lavan 88
 Lodīdynastie 26
M
 Macauliffe 69; 132; 141
 Macauliffe Wali Janamsakhī 69
 Mādhodās 122
 Maghar 9
 Mahādev 88
 Majnu 71
 Makhdumpur 71
 Mūl Mantra 58; 59
 Mūlacandra Khatri 27
 Malda 72
 Malik Bhāgo 41; 42
 Manikaran 76
 Mānjha 90
manjis 83
manmukh 66
 Mannar 74
 Maradānā 22; 23
masand 88; 145
 Mathura 74; 75
 Mattan 76
 Maulavī Kutubuddīn 20
 Māyā 38; 40; 53; 111
 Medina 78
 Meharbān Janamsakhī 69
 Mehdī Mīr Budh 131
 Mehtā Kālūrāy 17; 19; 20; 24; 25
 Mekka 6; 17; 48; 49; 77; 78
 Mian Mīr 90; 92

missionering	83
mogol	43
Mohakam	115
Mohan-Pothi	84
moslim .4; 11; 17; 22; 26; 27; 33; 35; 36; 41; 63; 76; 92; 96; 104; 120; 127	
<i>mriyādā</i>	67
Mu'azzam	122
Mukhlis Khān	97
Mulana	76
<i>mullāhs</i>	27
Multan	77
Mundawāni	91
N	
Nader	74
Nāgā	53
Nām. 10; 11; 47; 59; 61; 67; 131; 146	
Nām <i>simaran</i>	67
Nāmdev	10
Nānak Udāsī Math Gurdwāra	74
Nānakī 18; 19; 25; 26; 27; 29; 30; 34; 35; 36; 40	
Nanakāna Sāhib	18
Nānak-panthi's	129
Nānakwāri	74
Narayana Swami	77
Nirañkār ...29; 30; 34; 39; 40; 44; 47; 53; 146	
<i>nirankāri</i>	59
<i>nirbhau</i>	59
<i>nirguṇī</i>	8; 9; 10
<i>nirvair</i>	58; 59
Nizamabād	72

O

Oberoi37; 128; 132; 141; 145; 146	
overgangsrituelen	127

P

<i>pañj pyāre</i>	125
Pakhyām Caritr	131
Pakpattan	75; 77
Panipat	71; 90
<i>pīrahs</i>	83
Paramtatvā	19; 57; 146
<i>pīri en mīri</i>	95; 134
Patna104; 107; 108; 109; 110; 112	
Pauri	71
Pehowa	71
Peshawar	78
Phatahacand	110; 111
Pitambar Datt Barthwal	10
positie van de vrouw	84
Pothohari	69
Prīthī Cand	88; 89; 91; 93; 95; 96
Prayag	72
Punjab 6; 7; 45; 53; 63; 68; 70; 75; 78; 79; 81; 82; 84; 88; 92; 99; 112; 120; 122; 123; 129; 132; 134; 136	
Punjabī	69; 81; 83; 87; 131; 132
<i>punya</i>	25
Purāṇa's	19; 63
Puratan Janamsakhī	68; 70; 71

Q

<i>qāzī</i>	35; 36; 37
-------------------	------------

R

<i>rabāb</i>	22; 23; 28; 44
<i>rāga</i>	91; 124
Rāg-mālā	91
<i>rahat</i>	126
Raidās	9
Rājā Janaka	38
Rājā Jāy Siṃh	101
<i>rājā</i> van Jaipur	104
<i>rājā</i> van Nalagarh	97
Rājputs	90
Rām	10; 100; 101; 103; 111; 112; 115
Rām Rāy	100; 101
Rāmānand	9
Rāmdās	6; 85; 87; 88; 89
Rāmdāspur	87; 90
Rameshwaram	74
Rawalsar	75
reīncarnatie	25; 62; 63; 64; 110
Ṛgveda	59
Rudra Avatār	131
rundvlees	16; 64

S

<i>sādhu</i>	25; 41; 43; 44; 47; 48; 52
Safavieden	78
<i>saguṇī</i>	8; 9
<i>sahaj</i>	23; 66
Sahajdhāri ...	6; 7; 128; 129; 130; 131
Sāhib Cand	115
Sāhib Devā	119; 120
<i>Sai-bhaṃ</i>	60
<i>sangat</i>	78; 124

Sanskrit	103; 109; 124; 125; 133; 139
<i>sant</i>	9; 10; 14; 23
<i>sarbat-Khālsā</i>	129
Sarda	71
Sarhind	120; 122; 123
<i>sat śrī Akāl</i>	116
Sat Kartār	19; 20; 22; 23; 146
<i>satguru</i>	10; 60
<i>sati</i>	59; 84
Sayyidpur	14; 78
Setbandu	74
Seva Das	69
Sheikh Edul Kabir	71
Sheikh Farid	75
Sheikh Haji Abdulla Bukhari	77
Sheikh Ibrahim	75; 77
Sheikh Sharaf-ud-din	71
Shillong	73
Shivalik	90
Shri Aurobindo	61
Sialkot	76
<i>siddhi</i>	31; 52; 53
<i>sidh-yogī</i>	71; 78
Sikandar Lodī	10; 26; 74
Sirsa	75
Sitawaka	73
Skardu	76
slag van Amritsar	97
lag van Kartārpur	97
slag van Lahira	97
soefie	17; 71; 77; 90
soefisme	11
Śrī Mukh Bāk Savaīye	131

Sri Lanka..... 5; 73; 74
 Sukhmanī92
 Sulakkhanī27
 Sultanpur..... 5; 71; 75
 Sultānpur..26; 28; 40; 71; 75; 77; 78;
 84
 Sumer 5; 75; 76
 Sundarī119

Ś

Śabad Hazāre131
 śabd66; 67
 Śāhjahan..... 96; 97; 99
 Śāstra's.....127
 Śer Afgan113
 śikṣa guru60
 Śīva 8; 53; 72; 73; 76
 Śivadatta jī112
 Śri Cand.....37; 87
 śūdra.....41

T

Talwaṇḍī5; 17; 71; 74; 75; 76; 77; 78
 Tanda71
 Tanda Vanjara.....71
 tantrisme.....72
 Tara Singh Narotam.....71
 Taran Taran.....91
 Trptā.....18
 Tegh Bahādur... 6; 98; 101; 103; 104;
 105; 125; 134
 tegh en deggh.....95
 Teheran78

Tibet..... 76
 Tiruchchiruppalli 73
 Tiruvannamalai..... 73
 Trincomalee..... 73
 Trumpp 68
 Tulamba..... 71
 Tyāg Māl 103

U

udāsī37; 70; 74; 75; 129; 130
 Ujjain 5; 74
 untouchables..... 15; 62
 Upaniṣaden 59; 60
 Urdu..... 81; 140

V

Vaiśākh 84
 Vaiśākhī.....88; 114; 125; 129
 varkensvlees 16; 64
 Veīmrivier 26; 29; 34
 Vijf K's..... 107
 vijf karār..... 107
 Vikramāditya 74
 Viṣṇu8; 19; 46; 64; 72; 73
 viṣṇuītische..... 10
 Vyāsa 19
 Vyāsrivier 52

W

Wāheguru jī kī fateh...wāheguru jī kī
 khālsā..... 117
 Walayat Wali Janamsakhī 68
 Wali Khandhari 76
 Ware Goeroe..... 10; 40; 61

Wazīr Khāṁ117; 118; 119; 120; 121;
123

Westcott9

Y

yajñopavīta.....20

Yajurveda 60

yogī11; 17; 52; 60; 71; 146

Z

Zafarnāmā..... 131; 132

Zorāvar Siṁh..... 119

